

Entfernt die Kriegsverbrecher aus alle

**Федір
Моргун**

**ХТО І ДЕ ЗІРВАВ
БЛІЦКРИГ?**

65-річчю подвигу воїнів Південно-Західного фронту, киян, полтавців і всіх учасників найграндіознішої битви Великої Вітчизняної війни, які зірвали блицкриг літом 1941 року під Києвом, присвячується.

ХТО І ПЕРШАВ
БЛИЦКРИГ?

Питання

Пам'ятник загиблим воїнам Південно-Західного фронту і генералу Кирпоносу в урочищі Шумейкове (Лохвицький район Полтавської області).

Федір Моргун

ХТО І ДЕ ЗІРВАВ БЛІЦКРИГ?

**Видання третє,
доповнене**

Полтава
«Дивосвіт»
2006

Моргун Ф. Т.

М 79 Хто і де зірвав бліцкриг? — Полтава: Дивосвіт, 2006. — 132 с.
ISBN 966-7891-29-1

Друга світова — Велика Вітчизняна війна — центральна подія ХХ століття, наше недавнє минуле, про яке ми знаємо далеко не все. Численні шеренги радянських воєначальників, авторів мемуарів та істориків у своїх книгах, повторюючи Сталіна, твердять про грандіозні переваги вермахту у танках, літаках, гарматах та живій силі, про раптовий напад Гітлера тощо. Ця брехня виливається на читачів ось уже понад 60 років.

«Хто і де зірвав бліцкриг?» Федора Моргуна — історико-публіцистична праця очевидця й учасника тих подій, в якій на основі фактів, чесного і неупередженого їх аналізу доводиться вина Сталіна в розгромі Червоної Армії у 1941 році, у тих жахах, з якими зітнулися народи України, Білорусі, Молдови, Прибалтики і Росії до Ленінграда і Москви. Ця книга — короткий виклад монографічного дослідження автора «Прокляття війни» — льодяний, витверезний душ. Автор підлітком пережив фашистську окупацію, потім — рядовий, сержант І Українського фронту, тричі поранений, полковник у відставці, відомий письменник-публіцист, політичний і державний діяч, доктор сільськогосподарських наук, академік Української академії аграрних наук, перший міністр новоствореного в СРСР Державного комітету з охорони природи (1988—1989 рр.). Він глибоко переосмислює причини війни, роздумує про трагедію України та народів інших країн у минулому столітті, про змову Сталіна з Гітлером для підготовки і розв'язання Другої світової війни. Закликає політиків і людей усього світу об'єднати зусилля і не допустити пожеж нових воєн — ані в світовому, ані в локальному масштабах.

Радить ужити невідкладних заходів для запобігання екологічній катастрофі, яка стрімко наближається і загрожує всій планеті. Водночас підкреслює, що для успішного вирішення питань охорони довкілля на планеті Земля необхідно всього-на-всього 7—8 відсотків бюджету економічно розвинених держав. Саме цю проблему, — наголошує Ф. Моргун, — повинні першочергово розв'язувати уряди провідних країн, а не продовжувати згубну гонку озброєнь, тупиковий курс на тотальне взаємознищення.

Автором передмови є київський міський голова Олександр Омельченко, а післяслова — учасник оборони Києва, письменник Павло Загребельний.

Книга адресована широкому колу читачів.

ББК 84 (4 Укр — Пол) 6-47

© Моргун Ф. Т., 2006.
© Дивосвіт, 2006.

ДОРОГІ ДРУЗИ! ШАНОВНІ СПІВВІТЧИЗНИКИ!

Понад 60 років відділяє нас від трагічних подій Великої Вітчизняної війни. За цей тривалий час істориками написано сотні томів, у яких зафіксовано, здавалося б, усі деталі того жорстокого протистояння добра і зла. Але нові розвідки науковців, публіцистів дають підстави стверджувати, що про найжахливішу в історії людства війну ми знаємо ще далеко не все. Зокрема, й про події, які відбувалися

на теренах України та нашого рідного Києва.

Підтвердженням тому є дослідження ветерана Великої Вітчизняної війни, відомого державного діяча, аграрія, еколога і письменника Федора Трохимовича Моргуна. Адресована широкому загалу читачів, книга являє собою стислий виклад основних розділів його монографії «Прокляття війни».

У цьому нарисі Ф. Моргун аргументовано доводить, що Україна і світ досі не до кінця усвідомлюють, яку величез-

ну героїчну роль відіграли кияни й український народ у серпні—вересні 1941 року. Коли найбільший у світі злодій ХХ століття Гітлер і його підла фашистська банда прийшли з мечем на нашу землю, у них була основна мета — знищити українців, росіян, білорусів, євреїв і багато інших народів, але на першому місці у планах тотального геноциду були українці. На лівому березі Дніпра, між Києвом і Лубнами, йшла страшна битва, рівних якій, на переконання автора, у Другій світовій війні не було.

Ми повинні славити воїнів Радянської Армії, які воювали проти гітлерівців під Москвою, Сталінградом, в інших битвах, але ми, кияни і всі українці, повинні сповна віддати належне героям, котрі захищали наші села і міста, нашу українську землю. Півтора мільйона радянських воїнів і півтора мільйона німецьких вояків, три чверті всіх фашистських танків, літаків, гармат упродовж двох місяців вели страшну криваву битву.

У Гітлера був план ще в середині липня 1941 року дійти до Ленінграда, захопити Смоленськ та Київ, і тоді танкістам Гудеріана — від Смоленська мчати прямо на Москву, до якої залишалося всього 340 кілометрів. Але цей «бліцкриг» зірвали хоробрі армії Кирпоноса і український народ, які затримали фашистські війська на теренах України. Воїнам Червоної Армії в той тяжкий період самовіддано, не жалюючи себе, допомагав наш волелюбний народ, а особливо кияни і полтавці, бо саме на території цих областей відбувалися ті грізні події.

Командуючий Південно-Західним фронтом генерал-полковник М. П. Кирпонос, який керував обороною Києва, поповнив ряди тисяч безпідставно скривджених тоталітарним режимом. Разом із ним були скривджені його генерали, офіцери, солдати, цивільні кияни й мешканці українських сіл і хуторів, які пліч-о-пліч з військовими обороня-

ли Київ. Автор стверджує, що їхній подвиг, наслідком якого став порятунок Москви і всієї країни, був перекручений і замовчаний.

Перекоаний, що правду про війну ще не сказано, Федір Моргун майже 60 років збирає матеріали про найбільшу трагедію Великої Вітчизняної — загибель Південно-Західного фронту. Записує свідчення тих, хто дивом урятувався з котла в урочищі Шумейкове, вивчає архівні документи, публікації вітчизняних і зарубіжних авторів, спогади учасників війни.

Ці матеріали й лягли в основу книги Федора Моргуна «Хто і де зірвав блицкриг?». Упевнений, що вона викличе інтерес у кожного, хто береже пам'ять про своїх предків і почувается патріотом України.

Хочеться подякувати Федору Трохимовичу за його подвижницьку працю, побажати міцного здоров'я і такої ж наполегливості у пошуках нових невідкритих сторінок нашої з вами історії.

*Олександр ОМЕЛЬЧЕНКО,
київський міський голова*

Київ, грудень 2005 р.

ВІД АВТОРА

Відійшов в аннали історії рік 60-ліття закінчення найжахливішої трагедії людства й українського народу — Другої світової — Великої Вітчизняної війни. Я, Федір Моргун, який підлітком пережив окупацію на донецьких хуторах, юнаком звільняв Україну від Донбасу до Карпат, тричі поранений ветеран війни, давно проводжу своє «соціологічне опитування». Воно складається з одного питання, триває кілька десятиліть і охоплює багато тисяч людей, різних за віком, статтю, освітою, професією, національністю, місцем проживання і т. ін. Ось його формулювання: «Назвіть, будь ласка, найважливіші битви Великої Вітчизняної війни, про які Ви знаєте». Респонденти дають різні відповіді та комбінації битв. Як правило, називають битви під Москвою, Сталінградом, окремі битви із так званих сталінських ударів — від Курсько-Орловської до боїв за Берлін. Але кричуца несправедливість нашої історичної пам'яті полягає в тому, що ніхто не згадує серед них найграндіознішу битву в Другій світовій і Великій Вітчизняній війні — оборону Києва, яку вели війська генерала М. П. Кирпоноса, кияни й український народ у 1941 році. За спогадами вищих німецьких армійських чинів, саме героїчна оборона столиці України привела до парадоксального результату: надто повільна пе-

ремога, одержана вермахтом під Києвом, стала причиною поразки Німеччини у війні.

Майже 60 років я збираю матеріали про найбільшу трагедію Великої Вітчизняної війни — загибель Південно-Західного фронту. Записую свідчення тих, хто дивом урятувався з котла в урочищі Шумейкове, вивчаю архівні документи, публікації вітчизняних і зарубіжних авторів, спогади учасників війни. Однак у них і досі не сказана вся правда про те, що відбувалося понад 60 років тому на багатотраждальній землі України, — ні воєначальниками, ні істориками, ні літераторами. Як, чому стала можливою ця трагедія? Не дає спокою, постійно мучить мене це питання. Нині, в рік 65-річчя оборони Києва і драми в урочищі Шумейкове, вважаю своїм обов'язком розповісти читачам, що мені вдалося дізнатися про перший, найтяжчий період війни, поділитися думками про причини і наслідки трагедії століття, яка прокотилася нашою землею (див. також мої книги: «Задовго до салютів. Правда про генерала Кирпоноса», «Безсмертна душа України», «Переорані покоління», «Прокляття війні. Слідами сфальсифікованої історії»). В те лихоліття наш народ ціною незчислених жертв і зусиль вистояв, виніс на своїх плечах неймовірний тягар, явив іще раз свою незламну, сповнену любові до рідної землі — безсмертну душу. Відновити історичну правду — завдання цієї книги.

РАПТОВИЙ НАПАД ЧИ ДОМОВЛЕНІ ПІДДАВКИ?

Гітлерівським планом «Барбаросса» передбачалося ведення блискавичної й переможної війни проти Радянського Союзу, швидкий і повний розгром Червоної Армії в прикордонних боях. Німецькому командуванню ставилося головне завдання: розгромивши основні сили Червоної Армії, швидко просунути на схід і захопити Москву в серпні або не пізніше вересня. Гітлер створив три могутні військові угруповання: «Північ», «Центр» і «Південь».

Головнокомандуючому групою армій «Північ» генерал-фельдмаршалу фон Леебу наказувалося в липні вийти на підступи до Ленінграда; головнокомандуючому «Центром» генерал-фельдмаршалу фон Боку — в середині липня оволодіти Смоленськом, а головнокомандуючому угрупованням «Південь» фон Рундштедту — до того часу захопити Київ.

При досягненні цих дуже важливих цілей війни фон Лееб зобов'язаний був негайно штурмувати Ленінград і швидко оволодіти містом, щоб відкрити своїм і фінським військам шлях на Москву з північного заходу й півночі; фон Бок повинен був дати команду танковій армادі генерал-полковника Гудеріана разом із сотнями тисяч озброєних до зубів і запалених легкими перемогами перших тижнів боїв піхотинців, посаджених на автомобілі, форсова-

ним маршем ринутися на Москву, до якої від Смоленська, наголошую, 340 кілометрів гарної автомобільної дороги.

Фон Рундштедт, у разі оволодіння Києвом, у липні отримував чудову перспективу швидких походів і оволодіння Харківським промисловим районом, Придніпров'ям, Донбасом. А там рівнинними степами рукою подати до Ростова, Кавказу, азербайджанської нафти. Саме заради цих стратегічних цілей добре спланованого блицкригу натужно ревіли мотори бомбовозів люфтваффе, розкидаючи свій смертельний вантаж над фронтом, містами й селами Радянського Союзу, саме заради цієї мети того літнього часу, майже не змовкаючи, стріляли гармати й строчили кулемети танкових армій Гудеріана, Гепнера, Клейста, Готта та багатьох інших німецьких командирів, сіючи смерть у шеренгах наших воїнів і наводячи жах на мільйони й мільйони мирних біженців, котрі прагнули втекти від фашистів на схід.

Та, на наше щастя, план «Барбаросса» зірвався, точніше, його зірвали воїни армій Кирпоноса, населення України і жителі Києва.

Групи німецьких армій «Північ» і «Центр» свої завдання до середини липня виконали: впритул підійшли до Ленінграда й узяли Смоленськ. Тільки за перші два дні боїв, до 24 червня, авіація противника знищила на наших аеродромах понад дві тисячі військових літаків, тисячі танків і гармат; фашисти розгромили багато дивізій і корпусів, узяли в полон сотні тисяч наших солдатів. Неймовірно, але факт, — оволоділи непошкодженими мостами й переправами на ріках прибалтійських республік і Білорусії. Танкова група Готта стрімким маршем вийшла до річки Німан і захопила найважливіші переправи. Танки Гепнера також з ходу оволоділи мостами через водні перешкоди. Коли Гудеріану доповіли, що його танкісти, які рвуться до Мінська, оволоділи мостами через Буг, він одразу навіть не повірив цьому.

Німецькі танки за перший день наступу легко проходили 60—70 і більше кілометрів. Вони мчали повз сотні і тисячі наших захоплених танків і літаків, бронєю і гусеницями трошили наші артилерійські дивізії і полки, які не мали снарядів і не були готові до відсічі, мимо покинутих напризволяще піхотних дивізій.

Танкові дивізії і корпуси Гудеріана і Гепнера успішно громили наші захоплені зненацька війська, а ввечері відпочивали, рахуючи неймовірні трофеї у вигляді тисяч танків і літаків, десятків тисяч гармат, сотень тисяч солдатів, гір боєприпасів і десятків тисяч тонн пального.

Гудеріан наступав з групою армій «Центр» і рухався на Мінськ, Смоленськ і головну ціль — Москву.

А ось як відбувалися бої в перші дні війни в групі армій «Північ», які рвалися до Ленінграда, описує фельдмаршал Манштейн, котрий тоді командував танковим корпусом:

«У перший день корпус просунувся на 80 кілометрів углиб і оволодів мостом через ріку Дубісі. Другого дня війни, вклинившись на 170 кілометрів углиб ворожої території, корпус залишив далеко позаду себе не тільки своїх сусідів, а й ворожі частини, розташовані в прикордонній області.

За 4 дні і 5 годин, ми подолали опір противника, зробивши 300 кілометрів (по прямій) у безперервному рейді» (*Э. Манштейн. Утерянные победы. — СПб.: Изд-во «Москва», 1999*).

Таким чином, танкісти Манштейна протягом перших чотирьох днів війни, громлячи частини Червоної Армії, щоденно проходили понад 80 кілометрів. Цей успіх німецьким арміям забезпечив Сталін, створивши ідеальні умови Гітлеру для «раптового» нападу.

Незабаром Гудеріан, Манштейн, Готт, Рітгофен і багато інших німецьких командирів одержать найвищу нагороду — дубові листки до рицарського Хреста. І майже в той самий час хоробрий і досвідчений воєначаль-

ник, командуючий Білоруським фронтом генерал армії Павлов і його найближчі помічники отримують найвищу міру покарання — розстріл. Це так підло Сталін перекладав свою вину на інших.

До 22 червня Сталін категорично забороняв командувачам військових округів збивати літаючі над нашою територією німецькі літаки-розвідувачі, військам — займати оборону. Він усіх переконував, що Гітлер не нападе. За цю підлість вождя наша армія заплатила страшну ціну в перший же день війни, а потім ця сама біда спіткала і весь народ.

Всупереч хвастовитій сталінській демагогії, яка запевняла, що Червона Армія легко і блискавично розіб'є агресора в перші ж дні затіяної буржуями війни і скрізь буде зустрінута з розкритими обіймами, цього теж аж ніяк не сталося. Навпаки, німецька армія глибоко вклинилася в нашу територію, повсюдно — в Прибалтиці і Білорусії.

У наступні дні й тижні групи армій «Центр» і «Північ», які рвалися до Смоленська, Москви і Ленінграда, темпи наступу ще більш прискорили, знищуючи тисячі наших літаків, танків, десятки тисяч гармат, убиваючи і захоплюючи в полон мільйони наших воїнів, підставлених під цей розгром Сталіним.

...Другого дня війни німці опинилися в Вільнюсі, Каунасі, а 28 червня — через шість днів від початку наступу — оволоділи столицею Білорусії Мінськом. Більшість наших бомбардувальників і винищувачів у Прибалтиці й Білорусії, не здійснивши жодного бойового вильоту, були знищені на аеродромах.

У перший же день війни тільки в порту Лієпаї німці захопили три чверті запасів пального Балтійського флоту. Загальні втрати наших боезапасів становили біля 25 тисяч вагонів. Без них і трофейного пального Гітлер не зміг би наступати.

В перші тижні і місяці війни Гітлер знищив не тільки кадрові дивізії Червоної Армії й авіації, не лише захопив стратегічні запаси, але й території, де знаходилися найновіші заводи Наркомату боєприпасів. Німецькі війська захопили 303 радянських порохових, патронних, снарядних заводи, які мали річну продуктивність — 101 мільйон снарядних корпусів, 32 мільйони корпусів артилерійських мін, 24 мільйони корпусів авіабомб, 61 мільйон снарядних гільз, 30 мільйонів ручних гранат, 93600 тонн пороху, 3600 тонн тротилу. Це становило 85 відсотків усіх потужностей Наркомату боєприпасів (*Н. А. Вознесенский. Военная экономика СССР в период Отечественной войны. — М., 1947, с. 42*). На додачу до всього, на снарядних заводах були зосереджені мобілізаційні запаси найціннішої сировини: свинцю, латуні, легованої сталі. Все це дісталось Німеччині й було використано проти Червоної Армії.

Чому незабаром після публікації цих даних Сталін знищив Вознесенського? Вождь зовсім не бажав, щоб ці приголомшливі цифри стали набутком громадськості. Маршал Якубовський розповідав мені, що Вознесенського знищили тому, що цей чесний і розумний керівник, усвідомивши згубність політики Сталіна, пробував об'єктивно розібратися в причинах наших страшних утрат.

Наші командуючі військовими округами й фронтами в Ленінграді, Прибалтиці, Білорусії, в Україні були досвідченими й відповідальними воєначальниками. Усі вони та їхні штаби задовго до нападу німців ставили питання перед Верховним Головнокомандуванням про приведення військ у бойову готовність. Але Сталін звинувачував їх у провокаторстві й недисциплінованості, віддавав категоричні накази не проводити ніяких підготовчих заходів.

Унаслідок злочинної політики Сталіна наші танки й літаки залишилися не заправленими паливом, без боєприпасів, які

зберігалися на базах і не доставлялися екіпажам. Багато командирів були в тривалих відпустках, а льотчики, танкісти й піхотинці на недільний день 22 червня одержали звільнення.

В. Кардашев у своїй книзі «Рокосовський» повідомляє, що «в суботу 21 червня командир 9-го механізованого корпусу проводив розбір командно-штабного нічного корпусного навчання. В неділю, здавалося, можна було б і відпочити. Рокосовський запропонував командирам дивізій зранку відправитись на риболовлю. З цим і розійшлись».

Безвідповідальна позиція Сталіна зв'язала по руках наш Генштаб у Москві й командирів у прифронтових військах.

У цьому була головна причина великих успіхів наступаючих німецьких військ. Їхні танки, машини й літаки заправлялись нашим паливом, яке дісталось гітлерівцям після оволодіння нашими базами постачання в перші ж години й дні війни. Гальдер у своєму щоденнику повідомляє, що тридцять відсотків потреби в пальному німці одержали за рахунок трофейного, захопленого в прикордонних районах Білорусії і Прибалтики. Уже через кілька днів командуючий авіацією Білоруського фронту, переконавшись, що його авіація не була піднята в повітря для відсічі ворожим літакам, а практично розгромлена на аеродромах, застрелився.

До 10 липня тільки в Білорусії на Західному фронті німці знищили і взяли в полон 340 тисяч бійців і командирів Червоної Армії, знищили й захопили понад 8 тисяч гармат і більш ніж 4 тисячі наших танків (ж. «Наука и жизнь», 1995, № 1, с. 15).

Щоб усвідомити кількість цих утрат, читач повинен знати, що в усій гітлерівській армії, котра здійснила зухвалий напад, було лише 3200 танків, а наша армія мала тільки в західних військових округах понад 20 тисяч танків. Відомий російський письменник-публіцист і історик Карем Раш у газеті «Завтра» (№ 431) у статті «На росій-

ському напрямі» доводить, що «перед війною в СРСР було більше танків, ніж у всіх країн земної кулі разом узятих — біля 30 тисяч одиниць. Більшу частину з них (24 тисячі) німці захопили, а решту підбили». При цьому наші танки і гармати багато в чому переважали німецькі. До початку війни в Червоній Армії було 2 тисячі танків Т-34 і КВ, а у вермахту не було жодного танка такого класу.

Гальдер у своїх спогадах жалкує, що «організувати збір трофейного майна дуже важко через величезну протяжність полів битв і абсолютну недостатність для цього сил і засобів...». Станом на 9 жовтня 1941 року німецькі війська, розташовані в глибоких тилкових районах Європи, взяли на озброєння 1110 трофейних танків (*С. Ф. Гальдер. Военный дневник. — М.: Воениздат, 1971, т. 3, с. 26*).

БОЇ НА УКРАЇНІ БІСЯТЬ ГІТЛЕРА

Німецькі групи військ «Центр» і «Північ» план «Барбароса» виконували успішно. Але зовсім не так розвивалися бойові дії могутнього німецького угруповання «Південь». Командуючий Південно-Західним фронтом генерал-полковник Кирпонос, маючи заборону Сталіна приводити війська в бойову готовність напередодні війни, на свій страх і ризик дав команду терміново готуватися до опору в разі нападу противника. У результаті, з першої години агресії німецько-фашистські війська одержали відсіч на багатьох ділянках фронту.

Я знав учасників боїв за Перемишль, яким німці спочатку оволоділи, а 23 червня були розгромлені нашими контратакуючими військами під командуванням генерала Владова, які відбили це старовинне місто у ворога. По всьому фронту зав'язувалися тяжкі бої, наші відчайдушно захищалися, завдаючи противнику втрат і стримуючи натиск танкових колон Клейста.

Німці, кидаючи в бій все нові й нові дивізії та корпуси при підтримці великої кількості авіації, хоча й просувалися вперед, але темпи були значно нижчі від запланованих. Під Бродами, в районі Дубно й Луцька зав'язалися тяжкі кровопролитні танкові битви й артилерійські дуелі. Вибуштровані німецькі вояки нічого подібного не знали ні в походах по Польщі, ні в боях у Франції.

Наведу тут надзвичайно цікаві, точніше, вражаючі повідомлення М. С. Хрущова, котрий у той час перебував на фронті у військах Кирпоноса:

«На ділянці КОВО (Київський Особливий військовий округ) у перші дні війни склалося тяжке, але зовсім не катастрофічне становище. Ми мали в резерві два танкових корпуси, а армія Конєва повинна була ось-ось почати розвантажуватися. За вказівкою Ставки ми вирішили завдати контрудару по наступаючих німецьких військах, кинули туди наші механізовані корпуси. Мені не було відомо, хто командує німецькими танковими з'єднаннями, але ми вважали, що наші два механізованих корпуси справляться з ними і ми відновимо становище.

У цей час прибув Конєв у КОВО, його армія розвантажилася, ми були дуже раді, що одержали резерв. Цю армію ми зараз же націлили в напрямку на Броди. Проте, як тільки його армія ввійшла у зіткнення з противником, надійшов дзвінок від Сталіна: «Негайно повантажити армію Конєва і сприяти якнайшвидшому відправленню в розпорядження Москви». Тут я став просити залишити армію Конєва нам. «Якщо армія Конєва залишиться, то в нас є впевненість, що ми стабілізуємо становище в напрямку Броди і тим самим змусимо противника перейти до оборони. А може, нам удасться його і розбити». Так, ми думали тоді скоро розбити німців. Це було не просто бажання, ми вірили в це. А через деякий час — знову дзвінок від Сталіна: «Негайно повантажте армію Конєва». Вона вже вела бойову

операцію, але відданий наказ, і вона відбула» (Н. Хрущев. *Воспоминания*. — М.: Вагриус, 1997, с. 96—97).

В цій же книзі Хрущов детально описує, що Сталін у травні і червні на тривалий період «прив'язав» Хрущова і першого секретаря ЦК Компартії Білорусії Пономаренка до Москви. Усім складом Політбюро йшли багатотижневі, безперервні, безпробудні щоденні пиятики. Генштаб Червоної Армії був надійно привчений вірити Сталіну абсолютно в усьому, в тому числі, що війни з Гітлером не буде.

Нашим історикам давно пора сказати народу правду: керівництво партії й держави пиячило, а Генштаб і багато вищих військових чинів підлабузнювалися до Сталіна і байдкували. А тим часом німецьке командування проводило неймовірну роботу для підготовки своїх військ до агресії, уважно спостерігало за нашими прикордонними військами й арміями в глибині радянської території.

І ось грянула війна.

Танки, артилерія і піхота Гітлера атакували наші війська по всій лінії кордону. Фашистські літаки бомблять Львів, Мінськ, Ригу, Севастополь, Київ і сотні інших міст Радянського Союзу, а Сталін вимагає «не відповідати вогнем». Хрущов цю поведінку вождя пояснює по-своєму: «Це була дивна вказівка, а пояснювалася вона так: можливо, там якась диверсія місцевого командування німецьких військ або якась провокація, а не виконання директиви Гітлера».

Винятково цікаві повідомлення М. Хрущова і про хід боїв, особливо про дії Сталіна стосовно могутньої армії Конєва і танкового корпусу Рокосовського.

Якби Кирпоносу і Хрущову була надана можливість повного використання армії Конєва для атаки (разом з нашими танковими корпусами) армій Клейста, то, поза всяким сумнівом, німецько-фашистські війська були б розгромлені в прикордонних боях — і війна пішла б зовсім по-іншому.

Але Сталін відібрав у Кирпоноса армію Конєва і корпус Рокосовського і перекинув на Західний фронт до Смоленська. А що із цього вийшло? Війська доставлялися туди багаточисленними залізничними військовими ешелонами, які німецькі штурмові бомбардувальники знищували в дорозі.

Таким чином, Сталін знекровив Кирпоноса і нічим не допоміг Західному фронту — він підставив наші війська під німецькі бомби на обох напрямках (!?).

Я знав багатьох учасників боїв у Західній Україні, котрі зі знанням справи стверджують, що коли б Конєв і Рокосовський одержали команду атакувати зухвалих фашистів під Бродами, то війська Клейста були б розгромлені. Більш того, наші армії могли б розпочати успішний наступ на північний захід і північ, зайти в тил угруповання «Центр». Цей маневр, безумовно, врятував би наш Західний фронт, а німці дістали б розгромну поразку ще в липні 1941 року. Наші армії змогли б зупинити гітлерівські війська на території областей Західної України, а потім прорватися в Польщу і зайти в глибокий тил німецькій групі військ «Центр», що рвалася на Смоленськ, Вязьму і Москву.

Командування вермахту такого варіанту боялося, як вогню, і кидало в бій усі свої резерви, розраховуючи закріпити успіх, одержаний від раптового нападу на світанку 22 червня.

У публікаціях німецьких генералів, які мені випало читати, відзначалася серйозна заклопотаність у зв'язку з небаченими для них втратами техніки й людей на Київському напрямку. Не на жарт захвилювалися генштаб і сам фюрер, котрий підганяв своїх генералів уперед і вперед. Та рішучих успіхів вони не мали на жодній ділянці цього фронту. Частини Червоної Армії билися за кожний населений і опорний пункт, хоча й зазнавали величезних утрат, але відходили організовано, після тяжких оборонних боїв. У німецьких штабах відверто говорили, що в противника,

котрий діє проти групи армій «Південь», «відчувається тверде й енергійне керівництво», яке вміло підтягує з глибини резерви й зриває наступальну могутність гітлерівських військ. Клейсту та його генералам довелося пережити чимало тривожних днів, втрачаючи в кровопролитних боях величезну кількість танків, гармат і піхоти, вони набагато пізніше, ніж планували, захопили Львів, Дубно, Броди та інші міста.

Закінчився липень — місяць, у якому німці планували захопити столицю України, та їх плани не збулися. Наші війська зупинили ворога.

Кияни масово вийшли на спорудження оборонних об'єктів. Сотні тисяч чоловіків і жінок рили протитанкові рови, копали окопи й траншеї, споруджували бліндажі, розставляли різні надобні й перепони. Величезна кількість жителів міста добровольцями записувались у лави воїнів-захисників, одержували гвинтівки й боеприпаси, вчилися користуватися зброєю.

Столиця України, старовинний Київ, — колиска трьох братніх слов'янських народів, укотре вже за свою багатовікову історію готувалася стояти на смерть перед наступаючим ворогом. Кияни знали, яких страшних воєнних і територіальних втрат зазнала країна, що ворог — біля стін Ленінграда, оволодів Мінськом, Вільнюсом, Каунасом, Ригою, захопив близький українському серцю Смоленськ, і добре розуміли, що саме тут, на берегах Дніпра, його потрібно зупинити. Кияни та війська Південно-Західного фронту також чудово розуміли, що погляди всіх народів Радянського Союзу звернені на них, як до останньої надії все ж таки вистояти, змінити хід подій цієї страшної війни. Усі захисники Києва діяли вищою мірою відповідально, самовіддано й патріотично, не шкодуючи себе, робили все, аби країна не потрапила в рабство.

Такого впертого опору Червоної Армії та українського народу гітлерівці не чекали.

С. Мітчелл, автор книги «Фельдмаршали Гітлера та їх битви», відзначає:

«Тільки за перші шість днів Клейсту довелося відбити контратаки 9-го, 19-го механізованих корпусів росіян. 10 липня танкова група Клейста відбила атаки 4-го, 15-го, 16-го механізованих корпусів Червоної Армії. Того ж дня радянська 5-а армія, підсилена підрозділами 9-го, 19-го і 22-го механізованих корпусів, перерізала, наступаючи з південного боку прип'ятських боліт, головну комунікацію, якою здійснювалося постачання танкової групи.

Рейхенау, котрий слідував за Клейстом зі своєю піхотою, довелося виділити крупне формування для очищення дороги. І так тривало весь липень і серпень. З 22 червня по 10 липня танкова група проходила за день лише 10 миль, а після 10 липня темпи її просування ще більше сповільнилися. Все це було зовсім не схоже на блицкриг, на який Гітлер покладав такі надії» (С. Мітчелл. *Фельдмаршали Гітлера и их битвы*. — Смоленск: Русич, 1998, с. 130).

Згідно з планом «Барбаросса» група армій «Північ» 15 липня повинна була вийти до Ленінграда, «Центр» — оволодіти Смоленськом, а «Південь» — захопити Київ.

Повторюю! При такому ході наступу фашистських військ далі планувалися: стрімкий похід танків Гудеріана на Москву, захоплення столиці (не пізніше вересня); війська Рундштедта спрямовуються на Харків, Донбас, Ростов, а там, як здавалося, рукою подати до Майкопа, Грозного і Баку. Командуючі групами «Північ» і «Центр» генерал-фельдмаршали фон Леєб і фон Бок доведені завдання перевиконували: розгромили наші прикордонні армії, полонили понад мільйон червоноармійців, захопили понад 10 тисяч танків, десятки тисяч гармат, знищили тисячі літаків. Вийшли до

Ленінграда і захопили Смоленськ. А от на півдні Кирпонос по суті зірвав усі плани Гітлера: темпи просування на схід були в 2—3 рази нижчі «планових», ніякого полону, відчайдушний опір Червоної Армії, великі втрати агресора. До середини липня до Києва прорватися не вдалося.

Гітлер буквально скаженів від величезних втрат, повільного просування його військ по Україні, від відсутності тут полонених у перші тижні війни.

У червні й липні німці, хоча й тіснили війська Кирпоноса, але ніде в кровопролитних боях не добилися помітних переваг. Наші війська зазнавали великих втрат, але противник — не менших, а подекуди й більших. Йому до серпня не вдалося накинути зашморг, загнати в котли й оточення наші армії, які з боями відступали. Навпаки, під Бродами, Перемишлем, Львовом, у інших місцях розхвалені танкісти Клейста й інші дивізії німців самі потрапляли в різні пастки й навіть оточення, з яких виходили ціною величезних втрат.

Тож було від чого шаленіти Гітлеру й над чим подумати командуванню вермахту.

Війська групи армій «Центр» 15 липня 1941 року захопили Смоленськ і в багатьох місцях форсували Дніпро.

Оволодіння Смоленськом приводить гітлерівський генералітет і всю верхівку фашистської Німеччини в стан ейфорії. Вони прагнуть оповістити весь світ, що це місто захоплене. Геббельс із цього приводу збирає особливу прес-конференцію, на якій поспішає оголосити: «Смоленськ — це виламані двері. Німецька армія відкрила шлях у глиб Росії. Кінець війни визначений наперед». Німецькі радіо, газети, кінохроніка підхоплюють пропагандистський штамп про виламані двері в Росію.

Танкові армії Гудеріана з повними баками пального, маючи його місячний запас, а також достатню кількість боєприпасів, знову завели мотори своїх сталевих потвор.

Націлені на перемогу, танкісти з нетерпінням чекали команди наступу на Москву. І якби фельдмаршалу Рундштедту вдалося розгромити війська Кирпоноса так, як це вдалося його колегам у Білорусії і Прибалтиці, в липні взяти Київ і вийти на рубежі Дніпра, то, поза всяким сумнівом, танкісти Гудеріана одержали б ту команду, котру вони з нетерпінням чекали, намагаючись якомога швидше побачити стіни Московського Кремля. Вони своїм ремеслом володіли й підтвердили це багато разів, спаплюживши гусеницями Польщу, Францію, Бельгію, Голландію, Югославію, а тепер уже й наші дороги аж до Смоленська.

Та блицкриг не відбувся, багатообіцяючий план «Барбаросса» провалився.

Цей смертельний для радянського народу план зірвали воїни частин Червоної Армії всіх фронтів — від Балтики до Одеси. Але факти свідчать, що найзначніших втрат ворог зазнав від військ Південно-Західного фронту, котрому, не жалюючи себе, допомагав увесь народ України, який дружно став на захист своєї землі.

Героїчна оборона Києва поставила перед Гітлером і його генштабом важливе запитання: що робити? Чи можна продовжувати наступ на Москву, маючи на фланзі могутнє Київське угруповання Червоної Армії, яке вже переконливо довело, що вміє не тільки оборонятися, а й контратакувати? Чи, можливо, слід, змінивши план «Барбаросса», відмінити натиск на Московський напрямок, групі армій «Центр» перейти до оборони, відібрати у неї танкові дивізії й корпуси Гудеріана, посилити їх іншими мотомеханізованими артилерійськими частинами, розгорнути на південь і почати могутній наступ через Брянськ на Чернігів, Ромни, Прилуки, до Лохвиці й Лубен в обхід Києва з північного сходу і сходу — і загнати війська Кирпоноса у величезний котел?

ВОЇНИ КИРПОНОСА І КИЯНИ РЯТУЮТЬ МОСКВУ

У ставці Гітлера думки розділилися. Деякі генерали і сам фюрер вважали, що на даному етапі, коли бліцкриг загальмував, треба здійснити перегруповування військ, розгромити армії Кирпоноса й оволодіти Києвом. Фельдмаршал фон Бок, а особливо генерал-полковник Гудеріан категорично наполягали на ще більш рішучому наступі на столицю Радянського Союзу.

Головне командування сухопутної армії всіма способами намагалося, використовуючи активну підтримку Йодля, переконати Гітлера в помилковості його думки. В оперативному зведенні від 10 серпня Йодль досить ясно переконував, що «порівняно з найважливішою метою — захопленням Москви — вся решта доволі заманливих оперативних можливостей сусідніх груп армій відступає на задній план». Він пропонував у кінці серпня здійснити загальний наступ на Москву, маючи польові армії в центрі, а танкові групи — на крилах.

Головне командування підкреслювало, що боєздатність рухомих військ допускає їх введення тільки у вирішальний момент операції, і вказувало, що для продовження операцій група армій «Центр», враховуючи кліматичні умови, має в розпорядженні тільки два місяці: вересень і жовтень. Зусилля групи слід спрямувати на досягнення лише цієї мети. Всі інші часткові завдання, що не мають вирішального тактичного значення, не повинні були відвертати увагу від головного. «В противному разі, — говорилося в пропозиції, — у групи армій «Центр» може не вистачити сил і часу на те, щоб іще цього року знищити основну частину живої сили противника, а це повинно бути головною метою верховного командування».

Маршал Якубовський, колишній заступник міністра оборони СРСР і депутат Верховної Ради СРСР від Полтав-

ської області, навів мені цікавий факт, який розповів йому один із воєначальників Німецької Демократичної Республіки, котрий служив під час війни у штабі Гудеріана. Гудеріан, цей бог танків, ніби навіть заявив фон Боку, що ні за яких обставин він свої машини з Московського напрямку не зніме. Про це стало відомо Гітлеру.

Фюрер знав не тільки про високі ділові якості цього обдарованого знавця і спеціаліста своєї справи, але й про його норовистість і здатність не виконувати наказів, доцільність яких не поділяв. У зв'язку з цим Гудеріан був викликаний до Гітлера, який намагався переконати свого головного танкіста негайно кинути всі свої сили на південь. Та й тут генерал дотримувався свого переконання і намагався навести докази. Фюрер дійшов до істерики. Кричав, тупотів ногами, погрожував розжалуванням і зняттям із посади. Гудеріан довго й терпляче вислуховував ці погрози й поступився лише тоді, коли в істеричному крику господаря пролунало: «Я ж тебе значно підсилю за рахунок інших військових з'єднань. Перекоаний, що ти зможеш швидше й краще за інших здійснити цей похід на південь, а потім знову одержиш Московський напрямок». Після цього Гудеріан поступився і запевнив фюрера, що поставлене завдання виконає.

Незабаром панцерні дивізії з гуркотом помчали на південь, піщані та пилові смерчі завертілися з-під гусениць німецьких танків, тягачів з гарматами й автомобілів, які рушили потужними колонами центральними, а в основному піщаними манівцями й лісовими дорогами Брянщини, Чернігівщини й Сумщини. Частина Червоної Армії, перед якими стояло завдання розгромити Гудеріана, були розбиті й розсіяні. За лічені дні ворог захопив великі території, а незабаром і Чернігів, Бахмач, Ніжин, Конотоп, розташовані на найважливіших залізницях, які постачали вій-

ськам Київського угруповання зброю, боєприпаси, пальне й вивозили в тиліві госпіталі десятки тисяч поранених бійців і сотні тисяч цивільного населення.

Кирпонос і його штаб одразу ж оцінили навислу загрозу й шифровано звернулися до Сталіна з проханням — з метою врятування армії відступити з Києва. Верховний Головнокомандуючий назвав Кирпоноса боягузом і панікером, заборонив і думати про відступ, вимагав на смерть стояти на зайнятих рубежах правого берега Дніпра.

Через кілька днів німецькі танки захопили Ромни й Лохвицю. Залишилося лише 40 кілометрів до старовинного міста Лубен, через яке проходила єдина, що залишилася, залізниця, котра живила наші війська зі сходу.

Кирпонос знову просить Сталіна дозволити здати столицю України, вивести війська в бік Полтави й Харкова і зайняти оборону на річці Псел. Його знову, але ще з більшим цинізмом, звинувачують у панікерстві й забороняють відступати.

...У своєму щоденнику за 4 листопада 1940 року, тобто за сім місяців до нападу на СРСР, Гальдер повідомляє, що в той день Гітлер провів нараду за участю керівників вермахту Кейтеля, Йодля, Дейле, Шмундта, Енгеля й головнокомандуючого сухопутними військами. Фюрер наголошував: головне завдання німецьких військ — не допустити відходу Червоної Армії на схід. «Вирішальне значення повинно бути надане тому, щоб наші наміри напасти не були розпізнані... Основні сили радянських сухопутних військ, що знаходяться в західній частині Радянського Союзу, повинні бути знищені в сміливих операціях за рахунок глибоких і швидких проривів танкових клинів. Відступу боєздатних військ противника на широкі простори російської території не можна допустити. Кінцевою метою операції є створення загороджувального бар'єра проти Азіатської Росії по загальній лінії Волга — Архангельськ».

Читачу зовсім легко побачити, що Кирпонос усе робив супроти намірів Гітлера і командирів німецьких військ, а Сталін діяв так, як того хотіли фюрер і його генерали. Вони мріяли почати війну зненацька. Сталін це їм влаштував. Вони намагались не допускати відступів наших військ на схід. Сталін і тут їм робив послугу за послугою...

А тим часом танкові армади генерал-полковника Клейста форсували Дніпро в районі Кременчука і, розбиваючи наші досить слабкі заслони, пішли через Глобине, Семенівку, Хорол Полтавської області на північ, назустріч Гудеріану, щоб замкнути кільце в Лубнах і Лохвиці.

Це вже була смертельна загроза, і Кирпонос **утреє просить дозволу відступити на схід**. У цій останній телеграмі Сталіну він і його штаб з усією прямою чесних воїнів переконують, якими страшними будуть наслідки оточення. Адже армії перестануть одержувати пальне й боєприпаси, сотні тисяч поранених неможливо буде відправити в госпіталі.

Цей документ не можна читати без валідолу. Але Сталін знову забороняє, принижує, ображає. Нині вже є багато документів, які підтверджують, що в ті дні зі Ставки одна за одною в штаб Південно-Західного фронту надходили директиви: «Будь що утримувати Київ!», «Київ не залишати й мостів не підривати!».

Однак фатальний час настав. У лічені дні й години танкісти Гудеріана з півночі, а Клейста з півдня увірвалися до Лубен і Лохвиці. Клітка замкнулася 15 вересня. А наші ж війська через злочинну безвідповідальність Сталіна й Генштабу не лише в цей трагічний день, а ще шість діб — до 21 вересня — перебували в Києві.

Цивільне населення столиці України з високим почуттям патріотизму й обов'язку провело величезний обсяг робіт зі створення оборонних споруд. Київ був оточений кільцем протитанкових ровів, окопів, траншей, бліндажів то-

що. Сотні тисяч киян добровільно йшли в народне ополчення. Війська Червоної Армії і ополченці стояли на смерть сімдесят днів.

Цей героїчний захист зробив багато. Але Сталін і Верховне Головнокомандування так і не зрозуміли (або робили вигляд, що не зрозуміли) того, що було ясно Кирпоносу і його штабу: до яких наслідків призведе з'єднання танкових армій Гудеріана й Клейста в глибокому тилу військ Кирпоноса. Ішла страшна Вітчизняна, — тут, думаю, буде правильним визначення Всенародна, — війна. Питання стояло про врятування цілої держави й народу, і чим більшими були втрати військ у тому чи іншому бою, на тому чи іншому фронті, залишалося все менше й менше шансів вистояти, вціліти.

Як тільки танкові армії Гудеріана нависли на півночі, а до них із півдня, успішно форсувавши Дніпро, помчали танкісти Клейста, стало абсолютно зрозуміло, що настав кінець боїв за Київ. Ставка зобов'язана була знати, що їй нічим протистояти Гудеріану і Клейсту. Основні сили Кирпоноса були на правому березі Дніпра, вони тримали фронт аж на двохстах з лишком кілометрах західніше Лубен, куди рвалися головні німецькі танкові армії.

ВЕЛИЧ КУТУЗОВА І ЧЕРГОВА ПОСЛУГА СТАЛІНА... ГІТЛЕРУ

Реальна обстановка вимагала збереження армії, бо тільки вона могла врятувати Вітчизну. Та в ці трагічні дні долю армії вирішували не мудрі воєначальники, як у 1812 році на раді у Філях, а політичний вождь-диктатор, який заховався за кремлівськими стінами й підготував собі глибоко під землею надійне сховище-бункер у Куйбишеві. Ті великі російські полководці на чолі з Кутузовим, відстоявши поле бою і маючи війська, палаючі бажанням «заутра бой зате-

ять новий», все ж таки вирішили в ім'я врятування і збереження могутньої армії здати столицю Росії — Москву.

Якби Кирпоносу дозволили своєчасно відступити, то він зумів би ще багато зробити для остаточної перемоги. Тоді були б і час, і можливість організовано вивести війська з нависаючого оточення, наставити мін у районах можливих переправ німців, а на дорогах виставити могутні й мобільні ар'єргарди, як це зробили російські командири в 1812 році під Смоленськом, чим провалили сміливий план Наполеона оточити тут російську армію і наголову розбити її. Кирпонос зумів би відступити з військами, паливом, боеприпасами й дати бій у вигідних для своїх армій умовах. Я впевнений, що тоді б рубіж на Пслі, нижня течія Дніпра, Смоленськ, схід Білорусії були б кінцевим рубежем для німців, за який далі на схід не ступила б нога завойовника. І не дістались би фашистам ні Донбас, ні Харків, не топтали б вони нашу землю до Москви, Воронежа, Сталінграда, Кавказького хребта. Саме з вини Сталіна армія Кирпоноса опинилася в оточенні, втратила багато техніки і солдат. Тільки в полон німці взяли понад 600 тисяч наших воїнів.

І донині люди не знають усієї правди про те, що відбувалося в пеклі, в яке Сталін увігнав у вересні 1941 року півтора мільйона наших солдат і офіцерів і ще більшу кількість цивільного населення.

Від західних кордонів оточення (Києва і правого берега Дніпра) до східних (міста Лубен Полтавської області на річці Сулі) — 220 кілометрів, від південних (місто Кременчук на Дніпрі) до північних (місто Прилуки Чернігівської області) — майже 300 кілометрів. І весь цей простір не тільки по центральних і міжрайонних дорогах, а й по манівцях був забитий танками, броневантажівками, тягачами, гарматами, автомашинами, кінними підводами й нескінченними колонами піхоти, які відступали. А між ними, а частіше поруч із ними, лі-

воруч і праворуч доріг, зайнятих арміями, рухалася незліченна маса біженців — також на автомобілях, підводах, тракторах і комбайнах. (Була категорична команда союзних і республіканських верховних властей евакуювати на схід сільськогосподарську техніку, всю худобу, зерно й продукти).

Пригадай, читачу, мій ровеснику, як ми тоді вірили про паганді, як були переконані, що далі Дніпра ворог не пройде, буде зупинений, а потім проб'є і наш час: Червона Армія, оговтавшись від раптовості нападу, зробить «і на нашій вулиці свято». Особливо пристрасно цього бажали численні маси українців, росіян, євреїв, люди інших національностей, сім'ї військовослужбовців, керівних працівників Західної і Правобережної України. Більшість із них, евакуювавшись через Київ, Черкаси й Кременчук, уже в липні опинилися на лівому березі Дніпра й після жахів бомбардувань і кулеметних обстрілів на прифронтових дорогах Правобережжя тут, у селах, у гостинних полтавців почувалися майже як у Бога за пазухою. Бо знаходилися не лише в глибокому тилу й серед добрих людей, а й у зоні, яка ворогу, як були переконані, не доступна. Червона Армія не дозволить форсувати Дніпро. У кожному селі, майже в кожній полтавській сім'ї жили біженці: євреї, українці, росіяни та інші люди, котрі потрапили в біду. Добрі й турботливі полтавки, залишившись без чоловіків і синів, які пішли на фронт, по горло зайняті роботою на полях, фермах, не завжди знаходячи хвилину нагодувати своїх дітей, ділилися останнім шматком хліба з сім'ями, загнаними до їхніх домівок великим лихом. Полтава, Кременчук, Миргород, Лубни та всі інші міста й села були заповнені втікаючими від рабства людьми. Таких біженців були сотні тисяч тільки в Полтавській області, не кажучи вже про все Лівобережжя.

І коли раптом залунали бомбові й артилерійські канонади вже на лівому березі Дніпра, запалали полтавські се-

ла й містечка в придніпровських Золотоніському, Іркліївському, Чернобаївському, а потім і в Драбівському, Оржицькому, Згурівському, Яготинському та інших районах, усі ці втікачі знову опинилися на дорозі, що вела не до Храму, а в невідомі й тривожні далі на схід. Безперервні потоки людей ішли, несучи на руках немовлят, ведучи підлітків, а за плечима — мішки й торбинки. Багато хто тягнув за собою возики. Полями й луками молоді полтавки гнали на схід стада корів, табуни коней, отари овець.

Безліч військової техніки і червоноармійців змішалися з не меншою масою народногосподарської техніки й цивільних людей, вони тіснили один одного, утворювали нездоланні пробки і затори на нормальних широких степових дорогах.

А що робилося на численних переправах через ріки Трубіж, Сліпорід, Оржицю, Супой, Удай, Сулу, Хорол та багато інших? Хто там не був, той не може уявити всього цього. Навіть тоді, коли не налітали німецькі літаки, в таких місцях бушували давки й стовпища, військового транспорту на багато дів затримувався біля переправ, а тут ще напірали громіздкі комбайни й колгоспно-радгоспні трактори з причепами, навантажені продуктами й особистими речами селян, які переганяли техніку. Спокійнішими були лише дні і години, коли йшов дощ. За ясної погоди безліч літаків: бомбардувальники з низьких висот, а винищувачі з бриючого польоту, — сіяли смерть і жах серед людських мас. І якщо військові, навчені гірким досвідом, знали, що треба розсипатися, шукати борозну чи ямку (якщо вже немає часу викопати собі заглиблення саперною лопаткою), то перелякані до нестями цивільні люди натовпами кидалися з боку в бік, і всюди їх настигала смерть від кулеметного вогню.

Літописці й історики донесли до нас свідчення, як «вся жахлива сила Батієва, як густа хмара, з різних сторін облягла Київ. Через скрипіння численних бричок, ревіння вер-

блюдів і волів, іржання коней і лютий крик противника ледь чули один одного витязі, які захищали Київ». Літописець до-ніс до нас страшну картину жахливої долі й загибелі від Ба-тиєвих загарбників. Нині, через 700 років, картина немовби знову повторилася, але жахи й розміри трагедії не піддавали-ся ніякому порівнянню. Ця катастрофічна драма розгорну-лася не в одному чи кількох містах, а на території не менше шести тисяч квадратних кілометрів. Спочатку був лише цей величезний котел. Пронизливий свист, а потім оглушливий гуркіт падаючих на землю бомб, нестихаючий гуркіт гармат і розривів снарядів, натужний гул моторів танків і тягачів, безперервна стрілянина з кулеметів і автоматів численних гітлерівських колон машин і мотоциклів, нелюдські крики біженців, іржання оскаженілих від страху коней, ревіння корів і волів — усе це породжувало паніку... Люди гинули тисячами. Кулемети з низько літаючих літаків і наступаю-чих із різних сторін танків і танкеток буквально викошували не лише величезні колони людей, а й нечисленні їх групи, які розбігалися в пошуках укрить. «Мессершмітти» і танкет-ки ганялися навіть за поодинокими втікачами.

Наша авіація, зазнавши величезних втрат на аеродро-мах на світанку 22 червня, була ослаблена й не могла віді-гнати німецькі літаки.

У перші дні оточення війська хоча й зазнавали великих втрат, та все ж із боями просувалися на схід, сподіваючись прорватися крізь танкові заслони Гудеріана і Клейста.

Нафтобази й склади з повними цистернами й достат-ньою кількістю діжкотари були розташовані в основному в районі Києва, Черкас і Кременчука. За категоричної вимо-ги Київ не залишати, їх добре охороняли й не переміщова-ли на схід, щоб спокійно заправляти величезну кількість прифронтної техніки, яка вела бої західніше й південніше Києва. Та коли кільце біля Лубен замкнулося і Ставка на-

решті зрозуміла розміри трагічного кінця, надійшло усне розпорядження Сталіна про відступ.

Кирпонос дав команду перед відступом заправити всі баки танків і машин, — залити пальним усі бензовози й водовози міста, заповнити усю наявну тару, а резерви, що залишилися, — знищити. Усе це було зроблено, та пального вистачило тільки десь на половину дороги до Лубен.

Аналогічне становище склалося і з боєприпасами. Ворог навідав з усіх боків, величезний котел було розрізано на три частини, усі наявні війська Рундштедт кинув на розгром оточених. Наші танкісти й шофери, залишившись без пального, змушені були кидати свою, тепер непотрібну, техніку й битися врукопашну. Війська втратили можливість маневрувати артилерійськими гарматами на тракторній тязі, які також не заправлялися. Багато екіпажів танків закопували свої машини в землю або інші укриття і продовжували бій.

Ворожа сила, ревучи моторами й брязкаючи гусеницями залізних чудовиськ, заглушаючи тепер уже майже беззбройних наших воїнів пострілами гармат, вибухами снарядів і безупинними густими кулеметними чергами, сталеву лавиною, ніби гігантським пресом, стискала оточення з усіх сторін.

І в це пекло на землі додавалася загибель із неба. Наших літаків не було, а Гітлер спрямував сюди всі бомбардувальники й винищувачі, що знаходилися на Східному фронті. Бомби градом сипалися на наші війська і цивільне населення, сотні літаків безперервно поливали кулеметними чергами червоноармійців, колони біженців, села і хутори.

Учасник тих грізних боїв, двічі Герой Радянського Союзу генерал-лейтенант артилерії В. С. Петров у своїй книзі «Минуле з нами» пише: «Гітлерівське командування, припинивши наступ на головному стратегічному — Московському — напрямку, кинуло проти військ Південно-Захід-

ного фронту на допомогу групі армій «Південь» майже половину сил групи армій «Центр». Внаслідок зустрічних ударів, завданих 2-ю танковою групою із півночі і 1-ю — з півдня, противнику вдалося оточити наші війська.

У районі між Києвом і рубежем ріки Сули розгорнулася величезна битва, що тривала безперервно понад місяць. У ній брало участь майже півтора мільйона солдат, майже половина всіх танкових з'єднань противника, що були на Східному фронті, велика кількість артилерійських і авіаційних частин». (В. С. Петров. *Минуле з нами.* — К.: Політвидав України, 1979).

Німці розчленили котел на три частини, які також оточили з усіх боків і протягом багатьох днів громили. Екіпажі танків билися до останнього снаряда. Та наприкінці вересня бої припинилися. На цьому величезному просторі, як записав у своєму щоденнику начальник генштабу сухопутних військ Німеччини Гальдер, відбулися небувалі в світовій історії бої. Наші втрати тільки військовополоненими склали 570 тисяч. Це підраховали Гудеріан та інші пунктуальні военачальники Німеччини. Скільки там залишилося вбитих, ми не знаємо й досі, і це стане відомо тільки тоді, коли відкриють наші й німецькі архіви, допустять їх вивчити неупереджених і сумлінних учених України, Росії та Німеччини.

Більшість наших командирів і начальників штабів загинули, документи втрачені або заховані в потаємних місцях, які тепер нікому знайти (бо ті, хто ховав, також незабаром загинули, кидаючись із кінця в кінець у котлі, або в німецькому полоні).

У 1952 році мене було призначено директором Красенівського бурякорадгоспу Чорнобаївського району (тоді Полтавської області). Доводилося часто їздити до Лубен, Оржиці, Пирятина, Яготина, Драбова, Семенівки та інших райцентрів. Я був уражений, що ще до того часу, через оди-

надцять років після тієї битви, на багатьох полях цих районів іржавіли наші розбиті танки, тягачі, трактори, важкі гармати та багато іншої техніки. І подібна картина була на всій території того страшного котла.

...Наприкінці цієї трагедії Кирпонос зі своїм штабом проходив на схід територією Полтавської області. Рухалися в бік Лохвиці, яка вже кілька днів була зайнята танкістами Гудеріана. Та й сам німецький генерал також перебував у цьому містечку.

20 вересня штаб фронту в складі великої кількості генералів і середніх офіцерів, бійців охорони, а також кількох військових підрозділів опинився в урочищі Шумейковому, що поросло кущами і молодими невисокими деревцями. Німецькі танки, танкетки й піхота оточили урочище з усіх боків. Понад добу тривав нерівний бій. Більшість захисників загинули. Кирпонос удень був поранений, а ввечері вбитий осколками міни, що вибухнула поруч. Уночі, коли бій затих, друзі й ад'ютант викопали могилу, поховали командуючого. Зірку Героя Радянського Союзу й особисті документи забрали з собою. Ад'ютанту й ще кільком чоловікам удалося вночі пробратися повз сонні екіпажі німецьких танків і сховатися в одному з сіл, а потім пройти до своїх.

На світанку наступного дня німці знову відкрили мінометний і артилерійський вогонь. Із тих, хто захищався в урочищі (близько 800 осіб), мало хто вижив.

Від місця загибелі Кирпоноса й штабу Південно-Західного фронту до Лохвиці, де спокійно ночував Гудеріан, менше 10 кілометрів. Коли Гудеріану вранці повідомили про розгром штабу Південно-Західного фронту й можливу загибель Кирпоноса, він не повірив, доручив негайно перевірити.

Незабаром знову доповіли, що штаб справді знищено, але труп Кирпоноса не виявлено. Показали частину вцілілих штабних документів, привели кількох полонених

старших офіцерів, які підтвердили розгром штабу й не зовсім чітко розповіли про долю свого командуючого. Мовляв, вони знали, що в урочищі той справді був, але що сталося вчора й уночі, не знають, бо оборонялися не поряд із тим місцем, де знаходився Кирпонос. Також повідомили, що частина їхніх товаришів уночі вийшла з котла. Що приховувалося за цією відповіддю, тепер ніхто не скаже. Навмисне приховували від німців загибель свого командира чи дійсно не знали, що цілком вірогідно. Вони понад добу були в пеклі, а в ньому, треба вважати, нічого не видно, що відбувається не лише навкруг, а й поруч.

СВІДЧЕННЯ ГУДЕРІАНА: НІМЦІ ПРОГРАЛИ ВІЙНУ В 1941 РОЦІ НА УКРАЇНІ

«У битві за Київ, що тривала до 26 вересня, було знищено кілька російських армій, узято в полон 665 тисяч чоловік, захоплено 3718 гармат і 884 танки. Але зате якою ціною!» (*Итоги Второй мировой войны. — М.: Иностранная литература, 1957, с. 78*). Автор цих рядків — генерал-полковник Гудеріан, який постійно потім твердив, що німці програли війну в битвах за Київ.

Гудеріан, цей найбільший на той час знавець танкового бою, добре розумів обстановку, в якій перебували німецькі війська, що вторглися в нашу країну, і його армія також. Від Лубен і Лохвиці, де опинилися всі його танки й автомобілі обслуговування, до Москви — близько тисячі кілометрів, а не 340, як у липні було від Смоленська.

А на порі, вважай, жовтень, коли вже і день став коротшим, і ніч — довшою, і похолодало. Ось-ось підуть затяжні осінні дощі, а там уже недалеко й до суворої зими.

Зібравши підлеглих командирів і вислухавши їх доповіді, Гудеріан із сумом констатував, що в його колонах залишилася лише половина танків із тих, що рвонули після Смоленська на південь. Вони були знищені військами Кирпоноса в тяжких боях у київському котлі. Та й ті, що залишилися на ходу, були зношені, багато танкістів загинули або одержали поранення. На той час німці «на Східному фронті втратили 117 тисяч убитими й 409647 солдатів і офіцерів пораненими» (Ф. Гальдер. *Военный дневник*. — М.: Воениздат, 1971, т. 3, с. 7). Передчуваючи ще тяжчі проблеми в майбутньому, Гудеріан віддав наказ негайно вийти з боїв за остаточне знищення оточених (у Рундштедта були свої війська, серед них і знаменита 6-а армія Рейхенау, якою пізніше командував Паулюс) і оперативно готуватися до походу на Москву. Уже 30 вересня з району Лубен він розпочав наступ, який, урешті-решт, виявився для нього фатальним і останнім.

Шлях на північ пролягав через Полтавську, Сумську, Брянську, Белгородську, Курську, Орловську, Тульську області, а далі — Москва. На всіх величезних просторах цих областей багато річок, крутих балок, глибоких ярів, широких прирічкових заболочених долин. Єдина надійна дорога: Белгород — Курськ — Орел — Тула — Москва. Та вона до останнього часу майже всюди була в наших руках.

Німецька техніка опинилася в надзвичайно скрутних умовах бездоріжжя. Та й нашим військам теж було нелегко. Але ми, відступаючи, тепер уже були не такими дурними й безвідповідальними, як у червні й липні, залишаючи цілими мости через Буг, Німан та інші ріки. Тепер наші сапери акуратно підривали всі переправи, мінували дороги й залишали їх після себе непроїжджими. Німецька техніка буксувала, грузнучи в багнюці по днище. Боєприпасів Гітлер приготував достатньо, але підвезти їх до наступаючих військ у жовтні і листопаді часто було неможливо.

«Уся наша операція з переслідування противника після подвійної битви в районі Брянська, Вязьми нині призупинилася через несприятливу погоду... Група армій «Центр» підтягує 2-у армію (посилену рухомими з'єднаннями) на Курськ, щоб надалі розвинути наступ на Воронеж. Однак це тільки теорії. Насправді ж війська загрузли в багнюці й повинні бути задоволені тим, що їм за допомогою тягачів якось удається забезпечити підвезення продуктів» (*Там само, с. 29*). І далі: «...становище на деяких ділянках групи «Північ» дуже тяжке. Війська не мають ніяких запасів і споживають те, що вдається дістати на місці (картоплю, конину)». Це записав Гальдер 5 листопада 1941 року.

Та все ж танкісти Гудеріана доповзли до Тули й майже оточили її. Наказ, відданий військам Гудеріаном, починався словами: «Солдати! Німеччина в небезпеці!». А далі він переконував своїх звиклих до перемог танкістів будь що взяти місто, бо тоді відкриється пряма дорога на Москву, яка теж обов'язково буде взята, якщо швидко оволодіти Тулою. Мовляв, лише таким шляхом буде усунена небезпека для Німеччини. А там і війна закінчиться, можна буде роз'їжджатися по домівках.

Тулу штурмували. Та штурм був відбитий. Місто вистояло, а Гудеріана Гітлер зняв із посади й відправив на пенсію. Така ж доля спіткала головнокомандуючого групою армій «Центр» генерал-фельдмаршала фон Бока, танкіста генерала армії Гепнера та багатьох інших воєначальників за поразки, яких завдала їм Червона Армія в грудні, відігнавши окупантів далеко від Москви й визволивши велику територію.

У своїй книзі «Записки солдата» Гудеріан докладно доводить, що Другу світову війну німці програли в 1941 році під Києвом.

Категорична вимога — відмовитися від походу на Москву в липні, після взяття Смоленська, й направити танки

Гудеріана в обхід Києва, була фатальною помилкою Гітлера. Між Смоленськом і Москвою радянський Генштаб не мав надійної оборони. Тут були окремі розрізнені військові частини, які, як упевнено вважав Гудеріан, не змогли б стримати його натиск.

ГЕРОЇЧНА ОБОРОНА КИЄВА ВРЯТУВАЛА НЕ ЛИШЕ МОСКВУ

Київська битва корінним чином змінила хід війни. Вона призупинила блискавичний наступ німців більш як на два місяці. В результаті свобода маневру для німецького командування, причому на напрямку головного удару, націленого прямо на Москву, була сильно скована, а встановлені ним строки, що мали першорядне значення, зірвані.

Протягом 24 років (1973—1997) я щороку в травні бував у Києві. На честь Дня Перемоги Хрещатик поважно обставлявся фотодокументами, діаграмами, картинами, виписка-ми з наказів Головнокомандуючого та інших воєначальників, які відображали хід війни, боїв і нашої перемоги над ворогом. Разом з гостями і цікавими киянами я теж уважно дивлявся у ці документи і завжди був вражений: показувалися всі фронти, основні відомі людям битви, але ніколи я не знаходив ніяких даних про битву в районі між Києвом і Лубнами в 1941 році. І справа не лише в тому, що учасники цих боїв загинули на фронті чи в гітлерівському полоні.

Ця, найграндіозніша у Другій світовій і Вітчизняній війнах, битва Сталіним на довгі роки була захована від радянської і світової громадськості. Вона тривалий час замовчувалася радянськими воєнними істориками. Про неї відкрито говорив лише колишній противник, убачаючи в героїзмі Червоної Армії й українського народу причини своїх наступних невдач і поразок.

Наводжу думки німецьких спеціалістів з цього приводу: «Гітлер ще в 1941 році не захотів узяти в розрахунок велике стратегічне значення транспорту і, всупереч порадам військових експертів, перервав наступ на Москву, що обіцяв успіх, перед самим його завершенням, перенісши з воєнно-економічних міркувань головне зусилля кампанії 1941 року на Україну. Цим самим він відмовився завдати найбільш розгромного стратегічного удару, який тоді міг привести Радянський Союз до поразки. Він відмовився вибити саму серцевину всієї російської залізничної мережі заради досягнення мети, яка внаслідок падіння Москви так чи інакше була б у руках групи армії «Південь» (*Итоги Второй мировой войны. — М.: Иностранная литература, 1957, с. 412*).

І якби, не дай Боже, Москва була захоплена німцями в серпні або вересні, Японія б не втрималася від спокуси відхопити радянський Далекий Схід.

Люди мого і старшого покоління це знали. Ми боялися, що японці ось-ось нападуть, і тоді буде ще жорстокіша війна на два фронти. Та про це, власне, говорила вся радянська пропаганда, починаючи з середини тридцятих років. При цьому настійно наголошувалося, що першого удару «імперіалістичного оточення» нам слід чекати саме зі сходу.

Ніхто з воєнних істориків усього світу, і колишніх радянських також, і наших сучасних не сумнівається в об'єктивності й точності даних, які занотував до свого щоденника начальник генерального штабу сухопутних військ фашистської Німеччини генерал-полковник Франц Гальдер. У ньому, зокрема, є й такий запис:

«4 серпня 1941 року — 44-й день війни.

Банзай (японський військовий аташе) повідомив, що командування армії і уряд (Японії) нібито прийняли рішення, незважаючи на труднощі, виступати проти Росії. Він вважає, що Японія вступить у війну у вересні. До кінця серпня в

Маньчжурії повинно бути зосереджено 16 дивізій (нині там є 10). Владивосток, очевидно, вдасться захопити до листопада.

Протягом усього цього часу японські війська утримуватимуть захоплені території в Китаї. Захоплення Сінгапура буде підготовлене операціями в Індокитаї. Однак поки що ця операція буде відкладена» (Ф. Гальдер. *Военный дневник*. — М.: Воениздат, 1971).

Японці, очевидно, краще за Гітлера знали Радянський Союз, нашу армію і погодні умови восени й узимку. Вони своєчасно визначили, що бліцкриг не відбувся, що вимальовується затяжна війна. Однак були переконані, що рано чи пізно вона закінчиться перемогою фашистської Німеччини. Тому надали можливість німцям самим сьорбати кашу, яку ті заварили, а самі рвонули в битву за Океанію проти Америки й Англії, в якій протягом перших же місяців здобули успіх, завдавши противнику тяжких ударів. Японці в 1941 році мали наймогутніший у світі військово-морський флот, найшвидкохідніші й високоманеврові (кращі в світі) винищувачі «Зеро», досвідчених пілотів, серед них безстрашних камікадзе. Сподіваючись на ці переваги, політики й воєначальники Країни Сонця, що сходить, які захопили на той час величезну територію Китаю і Маньчжурію, вважали, що доки американці не розкочегарили на повну потужність свої доменні печі й мартени, щоб виробляти сталь для авіаносців і гармат, вони встигнуть захопити всі колонії США й Англії в Тихому й Індійському океанах і Австралію також. Про долю нашого Далекого Сходу вони вирішили не турбуватися, бо були переконані: Німеччина розіб'є СРСР і заволодіє нашою землею, як Гітлер хотів, — до Уралу, а японці перетоплять американські та англійські військово-морські сили, і тоді вони Далекий Схід візьмуть голими руками. І якби не диво біля острова Мідуей 4 червня 1942 року, то хто знає, яких би ще тяжких втрат зазнали радянські люди.

У тому, що врешті-решт Радянський Союз разом із союзниками переможе, я не сумнівався ніколи, але нині доводиться переглядати багато що й робити переоцінку деяких цінностей.

Наші жертви могли б бути набагато більшими, якби не безприкладний подвиг американських льотчиків і моряків у бою біля малесенького острівця в центрі Тихого океану.

Японська військово-морська авіація була набагато сильнішою за американську. Досвідчені й хоробрі японські адмірали Міямото, Нагумо й командири найкрупніших у світі авіаносців, які тільки перемагали у битвах з американцями й англійцями, були абсолютно впевнені в своїй невразливості й непохитності. Тому, підійшовши до острова Мідуей, послали всі свої бомбардувальники й винищувачі, аби знищити американський гарнізон і підготувати умови для висадження морського десанту. І спочатку їхня впевненість ніби й виправдовувала себе. Американські бомбардувальники й винищувачі, підняті в повітря з аеродрому на острові, які летіли до авіаносців, майже всі були збиті, не завдавши ніяких пошкоджень японським кораблям. Коли наліт на острів закінчився і японські літаки повернулися до своїх авіаносців, американське командування повітряних сил острова передало в ефір: «Винищувачам приземлитися і заправитися паливом і боєприпасами». Ніхто не відповів: вони були збиті. А піднято їх було в повітря понад 100.

Японські моряки і льотчики вже раділи з нагоди такого розгрому, переконані в повній перемозі. Та коли на палубах авіаносців літаки заправляли паливом і завантажували бомбами для повторного удару по острову, налетіли пікірувальники з американських авіаносців, про присутність яких у зоні бойових дій японці нічого не знали.

Відважні американські пілоти за лічені хвилини розбомбили всі чотири найпотужніших у світі японських аві-

аносці. Протягом кількох годин велике морське побоїще закінчилося. Потоплені авіаносці захопили з собою в океанські глибини 333 літаки, понад тисячу найдосвідченіших льотчиків і багато тисяч моряків.

Якби японські морські воєначальники не були занадто самовпевненими й хоча б на всяк випадок послали свої літаки-розвідники оглянути океан на 300—400 кілометрів навкруги своїх авіаносців, то вони б виявили на північний схід від Мідуею три американських авіаносці, що затаїлися на віддалі трохи більше 200 кілометрів від острова. Американські військово-морські сили, які прийшли на допомогу Мідуею, були майже втричі слабші за японські. Та капітани американських авіаносців виявилися набагато обережнішими й розумнішими від японських. За допомогою радіозв'язку вони отримували інформацію від своїх розвідувальних літаків про місце розташування авіаносців противника, про час вильоту японських літаків і час посадки на палуби й точно розрахували, коли й куди треба посилати свої пікірувальники. Успіх перевершив будь-які сподівання.

Протягом одного дня Японія позбулася своїх найгрізніших у світі авіаносців, і на Тихому океані відбувся перелом у ході війни.

Слава Богу, що в тому морському бою на початку червня 1942 року перемогли американці.

І не дивуйся, шановний читачу, і не думай скептично, з чого б це автора потягнуло на Тихий океан? Я хочу сказати сучасникові, якому нині 20—50 років, та й своєму ровеснику, котрий воював за врятування нашої Вітчизни, що хоробрі американські воїни, які загинули біля Мідуею, допомагали й нам, а не тільки рятували Америку. Якби тоді головний японський командир — адмірал Міямото — потурбувався про виявлення американських авіаносців, то японські льотчики, не говорячи вже про камікадзе, їх би безсумнівно потопили. За-

хопивши Мідуей, могутній японський флот став би господарем Тихого океану й постійно загрожував би усьому західному узбережжю Америки — від Сан-Франциско до Аляски. За такої ситуації в американців не вистачило б ресурсів для захисту своєї країни, а не те, щоб допомогти Англії і нам.

ДОРОГА ЛОЖКА ДО ОБІДУ

Ми, на жаль, донині не оцінили ту величезну допомогу, яку одержали в роки війни. Багато наших воєнних істориків-базік цю допомогу, як правило, перекладають у відсотки. Ось, мовляв, американці постачали нам літаків усього лише стільки-то відсотків від випущених нашою промисловістю, танків — 10, гармат, автомобілів — також стільки-то відсотків і т. д. На перший погляд ці відсотки не переконують. Людина, яка не знає фактичного стану справ, наприклад, у 1942—1943 роках, подумає, що ці кілька відсотків автомашин — мізер. Звичайно ж, протрималися б і без них. Подумаєш, допомога! Це нам і вбивали в голову. Та в народі недарма кажуть, що ложка дорога до обіду.

...Улітку й восени 1941 року наша армія зазнала величезних втрат у техніці й живій силі. До кінця грудня вона втратила убитими й померлими від ран, полоненими і пропалими безвісти 5 мільйонів 300 тисяч чоловік, втратила понад 6 мільйонів одиниць стрілецької зброї, 20 тисяч танків і самохідних установок, 100 тисяч гармат і мінометів, 10 тисяч літаків (*Кто был кто в Отечественной войне 1941—45 гг. — М.: Республика, 1995, с. 6*). Більшість військових заводів, котрі виготовляли літаки, танки, гармати і боєприпаси, знаходилися в містах, якими оволодів противник. Ми втратили свій алюміній, гуму й багато інших найцінніших і найнеобхідніших матеріалів. Це тільки в газетах красиво писали, що евакуйований, наприклад, із

Харкова тракторний завод учора прибув на Урал, а сьогодні вже випускає танки, що Запорізький авіаційний завод таким же чином штампує в Сибіру літаки. Так, наші люди в тилу виконували титанічну роботу, вдень і вночі трудилися не покладаючи рук. Усе це було.

Та було й інше. Влітку 1942 року, коли в нас залишалося дуже мало танків, гармат, а авіація була знекровлена, те, що ми отримували за лендлізом із Америки й Англії, нам дуже допомагало, часто буквально рятувало. Починаючи з осені 1942 року й аж до завершення війни, наші грізні «катюші» були встановлені на американських автомобілях — «студебеккерах», більшість важкої і середньої артилерії також тягнули ці машини. Високопрохідні «студебеккери» доставляли боєприпаси й піхоту до оточеного Сталінграда. І в наступні роки більшість наших гармат тягнули «студебеккери». На них же швидко перекидали піхоту й боєприпаси. Усі наші генерали й полковники їздили на американських всюдиходах «вілліс».

Усім відома роль наших танків у війні проти фашизму. Але довгі роки (весь воєнний і післявоєнний період) ми зовсім не знали, що після втрат десятків тисяч танків у боях перших місяців війни і здачі в жовтні 1941 року Харкова, заводи якого були головними постачальниками цих грізних машин, Червона Армія виявилася по суті без танків, а країна — без танкобудування.

Надаю слово такому авторитету, як маршал Жуков. У своїй строго документальній книзі «Тайны уходящего века» А. Зенькович наводить черговий донос В. Семичастного в Політбюро на маршала Жукова (зберігся в архіві Політбюро), котрий у довірчій бесіді одному з колег із приводу видання «Історії Великої Вітчизняної війни» говорив: «...Лаконічна ця історія. Я вважаю, що в цьому відношенні описання історії, хоча теж спотворене, але все-таки чесніше, у ні-

мецьких генералів, вони правдивіше пишуть. А ось «Історія Великої Вітчизняної війни» абсолютно неправдива.

Ось зараз говорять, що союзники нам не допомагали... Але ж не можна заперечувати, що американці нам гнали стільки матеріалів, без яких ми б не могли формувати свої резерви і не могли б продовжувати війну... Одержали 350 тисяч автомашин, і яких машин! У нас не було вибухівки, пороху. Не було чим заряджати патрони для гвинтівок, американці по-справжньому виручили нас із порохом, вибухівкою. А скільки вони нам гнали листової сталі. Хіба ми б змогли швидко налагодити виробництво танків, якби не американська допомога сталю?» (А. Зенькович. *Тайни уходящего века*. — М.: Олма-пресс, 1999).

Голова КДБ Семичастний наставив жучків-підслухачів у кабінеті, на кухні та навіть під ліжком у спальні маршала. Доносив у Політбюро і влаштував Жукову нестерпне життя. Його зробили самітником. Боячись провокацій, він навіть зі своїм сватом, маршалом Василевським, не зустрівся. Хто-хто, а маршал Жуков був добре обізнаний про страшні втрати Червоної Армії влітку й восени 1941 року, і в даному випадку він оцінює допомогу союзників об'єктивно.

Снарядів, патронів і пороху на випадок війни у нас було достатньо. Проте основна частина цих запасів була захоплена ворогом улітку 1941 року. 303 підприємства, що випускали боєприпаси, ми втратили до листопада 1941-го. На цих заводах вироблялося в місяць понад 13 мільйонів корпусів снарядів, мін, авіабомб, біля 8 мільйонів підривачів. Були захоплені п'ять із восьми порохових заводів.

Були періоди, коли в багатьох найтяжчих боях наші льотчики воювали здебільшого на американських літаках. Наше літакобудування було відновлене великою мірою за допомогою американського алюмінію.

У 1943—1945 роках більшість наших піхотинців були одягнені в шинелі з американського сукна, а черевики майже всі ми носили лише американські.

Цукор, багато видів консервів були також зарубіжні. Американська тушкована свинина була головною їжею на фронті.

Ось неповний перелік матеріалів і зброї, відправлених Радянському Союзу з 7 листопада 1941 року по 20 вересня 1945-го тільки із США (без Англії): 14795 літаків, 7556 танків, 51503 джипи, 375883 вантажних автомобілі, 8071 тягач, 8218 зенітних гармат, 131633 автомати, 313650 тонн вибухівки, 1981 паровоз, 11155 товарних вагонів, 90 транспортних суден, 105 кораблів протичовнової оборони, 197 торпедних катерів, 4062000 тонн харчових продуктів, 2540000 тонн сталевого прокату, 2422000 тонн пального, 764000 тонн хімікатів, 3786000 шин і 15417000 пар армійського взуття (*ж. «Америка», 1985, вересень, № 346, с. 18*).

Я кажу про це до того, що, якби армії Кирпоноса не затримали німців біля Києва, то крах міг би статися наприкінці осені, і тоді б нам допомога не зарадила. Та оскільки вистояти в 1941 році Червоній Армії вдалося, а американці здійснили подвиг біля Мідую, то все відбулося так, як відбулося, але, втрати наші, хоча й величезні, могли би бути просто жахливими.

Гітлер у своєму прагненні знищити слов'ян міг би добитися мети, але, на наше щастя, йому не дали цього зробити війська Червоної Армії, народи СРСР і наші союзники.

ЗАГИБЕЛЬ ГЕНЕРАЛА КИРПОНОСА, АБО ЧЕСТЬ ОФІЦЕРА — ВИЩА ЗА ЖИТТЯ

Великі звершення наших хоробрих воїнів під Москвою, Сталінградом, Курськом і Белгородом, на всіх інших ділянках у 1942—1945 роках заслуговують слави й поваги ще більших, ніж ми це робимо. Полководці й воєначальники Жуков, Ко-

нев, Рокосовський, Толбухін, Мерецков, Малиновський, Москаленко, Ватутін, Тимошенко, Черняхівський, Єременко, Чуйков, Василевський, Говоров, Воронов, Гречко, Якубовський та багато-багато інших заслужили глибоку повагу нашого народу й вічну пам'ять. Та серед цих славних імен повинне бути й прізвисьце Кирпоноса. Його ратні подвиги в обороні Південно-Західного фронту величезні, а трагічна загибель була геройською. Помираючи, він рятував Батьківщину — Радянський Союз, рідну Україну й свою честь.

Характерна деталь: перед відступом до урочища Шумейкового за ним прислали літак, щоб евакуювати в тил. Кирпонос відмовився, залишився разом зі штабом, своїми товаришами, щоб разом вийти з оточення або розділити лиху долю. І вчинив мудро. Більше того, він вчинив високоморально щодо тих, хто разом із ним боровся до останку, бився на смерть.

У літак, присланий для вивезення його з оточення, Кирпонос розпорядився повантажити тяжко пораненого генерал-полковника І. І. Людникова. І через багато років останній напише: «Кирпоносу я зобов'язаний життям» (*И. И. Людников. Дорога длиною в жизнь. — М.: Воениздат, 1969, с. 3*).

А ось що повідомляє в своєму листі учасник оборони Києва лейтенант А. Ачкасов:

«Пам'ятаю, наприкінці серпня фашисти скинули листівки з картою Київського укріпрайону. У них, як завжди, говорилося про марність нашого опору. Нас запевняли, що командуючий фронтом генерал Кирпонос здався в полон. Командуючий, зібравши командирів і політпрацівників 1-го зведеного полку, запитав:

— Усі читали листівки?

— Так, — відповіли ми хором.

— Так ось, запам'ятайте й передайте всім, що я в полон ніколи не здамся, буду боротися, доки по мені не проповзуть фашистські танки.

Він сказав це з такою силою і пристрастю, що в мене мурашки по тілу побігли. Не бачив особисто, як загинув наш командуючий, але в тому, що тримався він до останку, не сумніваюся — такою він був людиною». (Ці рядки з листа лейтенанта Ачкасова надіслала автору дочка генерала Кирпоноса Євгенія Михайлівна).

Фронтвики вірили своєму командуючому, а от Верховний Головнокомандуючий Сталін вірив фашистським листівкам і геббельсівській пропаганді. Читач у цьому переконається, коли я нижче розповім, із яким цинізмом в повісті говорив про Кирпоноса Сталін першому секретареві Далекосхідного крайкому партії Боркову й командуючому Особливим Далекосхідним військовим округом генералу армії Опанасенку: «Люди Берії вважають, що Кирпонос перебіг до Гітлера й уже працює на німців. Я цього також не виключаю».

Підкреслюю: Кирпонос у той фатальний час діяв мудро, залишившись на бойовому посту серед своїх оточених військ. Багато воєначальників упевнено заявляють, що його неминуче чекала б доля командуючого Білоруським фронтом генерал-полковника Павлова, героя війни в Іспанії, якого Сталін наказав розстріляти за поразку в Білорусії. Кирпоноса обов'язково зробили б хлопчиком для побиття за чужі гріхи, а особливо за ті, які зробив Сталін. Його б розстріляли й уміло «довели» б його провину за втрати в Україні.

До цього часу ні істориками, ні військовонаачальниками твердо не заявлено, що Кирпонос і його солдати, затримавши ворога в боях за Київ на два місяці, зірвали гітлерівський блицкриг.

Страшно уявити собі, що б могло бути, якби Гудеріан у липні від Смоленська ринувся на Москву. Адже тут тільки 340 кілометрів. І якби німці її захопили, то японці також

виступили б проти нас, а не проти американців. Адже все висіло на волосинці.

Де і коли б закінчилася війна? Якою ціною? Я часто задумуюся над цим. Адже в той час танкісти Гудеріана майже не зазнали втрат. А після боїв у київському котлі їх залишилася тільки половина. Генерал Гальдер це документально підтвердив.

Хто воював у кінці листопада і в грудні на Московському напрямі, той знає, яка була того року сувора зима. Безкінечні російські простори покриті глибоким снігом. Крижаний вітер миттєво замітає сліди танків, автомашин і кінних військових обозів. Дороги тижнями були непрохідними для автомобілів. Німецькі солдати без зимового обмундирування. Наші далекосхідні і сибірські дивізії, котрі підійшли на бойові позиції під Москвою, навпаки, були добре екіпіровані. Бійці мали кожухи, валянки й інше хороше зимове обмундирування, одержували добре харчування. І саме ці війська завдали поразки німцям у грудні 1941 року. Але умови для цього були створені героїчними діями воїнів Кирпоноса, жителів Києва й України, які самовіддано боролися проти фашистських окупантів.

НАШІ «ФЕРМОПИЛИ»

Радянський народ ніколи не прагнув будувати свій добробут за рахунок інших держав і народів. І не його вина, що був утягнений своїми вождями в політичні інтриги, які всі ми зараз засуджуємо. Але це окреме й велике питання, що вимагає особливого дослідження. У цій же книзі мені хочеться висвітлити хід подій під час оборони Києва, роль частин Червоної Армії та українського народу у цій найбільшій битві Другої світової війни, що зайняла особливе місце у зриві бліцкригу й урятуванні Москви.

Понад 20 років тому, будучи керівником Полтавської області, протягом кількох днів я приймав групу українських письменників і журналістів. Під час численних зустрічей і бесід із працелюбними полтавцями говорили про життя і роботу, про прагнення людей поліпшити культуру та економіку. В останній день перебування київських гостей я їм показував місце загибелі генерала Кирпоноса і його бойових побратимів.

Умостившись, хто на лавках, хто просто на землі, зіпершись спиною на стовбури дерев — очевидців смертельного бою і героїчної загибелі командирів та бійців Південно-Західного фронту, вони уважно слухали мою розповідь про події тих грізних часів. Після розповіді запала довга пауза. Усі притихли, схиливши голови. І чувся тільки тихий шелест листя зраних дерев, стовбури яких густо нашпиговані осколками снарядів, мін і кулями, багато разів умиті кров'ю захисників Києва, рятівників Вітчизни. На думку спала аналогія: герої загинули так, як колись спартанський цар Леонід і його триста воїнів, котрі свідомо віддали життя в смертельному бою у вузькій ущелині Фермопили за врятування армії і Греції від перських загарбників...

І в ті хвилюючі хвилини пам'яті в наші душі раптом увірвалася і вразила серця пісня — про любов до Батьківщини, про безприкладну хоробрість її захисників-солдатів, про безмежну любов матері до сина, який поліг, захищаючи сімейне вогнище, свій народ і землю від пришельця-поработителя:

*Степом, степом йшли у бій солдати,
Степом, степом даль заволокло.
Мати, мати стала коло хати,
А навкруг в диму село.*

*Степом, степом розгулись гармати,
Степом, степом клекіт нароста.
Степом, степом падають солдати,
А навкруг шумлять жита.*

*Степом, степом поросли берізки,
Степом, степом сонце розлилось.
Степом, степом стали обеліски,
А навкруг — розлив колось.*

*Степом, степом людям жито жати,
Степом, степом даль махне крилом.
Мати, мати жде свого солдата,
А солдат спить вічним сном.*

Ця пісня — про матір, котра, заламуючи руки, страждає від неймовірного горя, про село, що гине в диму й вогні, про солдатів, які падають від ворожих снарядів і куль, про жито, що колишеться навколо, шелестить колоссям і риде, проливаючи сльози-росинки на землю, бачачи, як гинуть люди, для яких воно — жито — росте на широких українських полях, наливає своє колосся цілющими зернинками, щоб ті, хто їх сів і доглядав, були ситими, здоровими й, урешті-решт, щасливими...

Ця пісня нашої епохи, мого покоління, як і тисячі її попередниць, створених народом за багатовікову історію, має невмируще значення. Бо у ній — життєва правда українського народу. Життєва правда, що ллється зі слів і музики наших пісень, обумовлена насамперед тим, що, як і весь народ-автор, так і окремі їх творці були завжди в активному спілкуванні з життям — у труді чи ратному ділі, через серце й розум пропустили все, що відбувалося навколо. Працелюбний, хоробрий і мудрий український народ творив ці геніальні пісні з простих, точних слів, без будь-яких пишномовностей. Та в цих простих словах завжди бачиш і відчуваєш душу нашого народу. Відчує її навіть той, для кого українська мова — не рідна.

*Еще от самой колыбели
К свободе страсть зажглась во мне;
Мне мать и сестры песни пели
О незабвенной старине.*

Це рядки з поеми «Наливайко», в якій мужній декабрист Рилєєв наголошував і високо підносив виховну роль українських пісень, їх вплив на розвиток свободолюбивого характеру.

Українські пісні, запевняв Гоголь, не відриваються і на мить від життя і завжди відповідають певним почуттям та історичному моменту. Їх мелодійні звуки чи рокіт героїчних дум і балад об'єднували й допомагали нашим прадідам багато тисячоліть тому обживати степи України, сіяти й жати хліб, будувати села й міста, захищати свої сім'ї.

Мудрий і доблесний Боян ударяв по струнах і співав народу, закликаючи припинити ганебну й підлу міжусобицю, війну брата проти брата, бо це приведе в Русь чорні хмари ворожого нашестя. І Боян був далеко не першим, хто мудрим словом і задушевною піснею кликав народ до свого захисту, порятунку рідного краю. Під звуки героїчних пісень і дум ставали під прапори рятівників Вітчизни дружинники київських князів-патріотів, воїни Гуні, Острици, Наливайка, Тараса Трясила, Самійла Кішки, Сірка, Палія, всіх славних полковників війська Запорізького, Правобережної і Лівобережної України, легендарні лицарі, помічники Великого Гетьмана Богдана Хмельницького — Іван Богун, Максим Кривоніс, Морозенко, Нечай і їхні побратими, всі гетьмани свободолюбивого народу й тисячі тих, кому довелося боротися за свободу України в наступні століття, особливо в жорстокому двадцятому.

У цих піснях — душа і життя народу. Пісня «Степом, степом» наповнює серце великою любов'ю до матері, Батьківщини, до захисника рідного краю. Слухаючи її, не можна стримати сльозу. Але ця сльоза — не тільки знак печалі, але й трубний звук великого патріотичного почуття любові до рідної України, готовності стати на її захист...

...Втім, повернемося до згадки про Фермопили. Вона не випадкова. Адже бої під Москвою, Сталінградом, Ленін-

градом, Курськом і Белгородом — це також «Фермопили» Червоної Армії і нашого народу. Та серед цих та інших видатних подвигів нашої армії і нашого народу гідне місце займають «Фермопили» біля стін древнього Києва й у непомітному тихому урочищі Шумейковому, що неподалік від найчистішої української ріки Сули й козацьких поселень, містечок Сенчі й Лохвиці Полтавської області...

Перед тим, як попрощатися з письменниками та журналістами, ми підійшли до джерельця, що тамувало спрагу Кирпоноса і його приречених воїнів. Першим випив холодної і чистої, мов сльоза, води Юрій Мушкетик і пустив дерев'яний черпак по колу. До мене підійшов головний редактор журналу «Київ» Петро Перебийніс і попросив описати розказане й надіслати до журналу. Я пообіцяв. І хоча потім життя перед кожним із нас ставило проблему за проблемою, крутило нами так, що було не до мемуарів, про прохання редактора я не забував. Але лише тепер з'явилася можливість викласти деякі факти із тих грізних подій, про які роздумую в цій книзі і які не дадуть мені спокою ніколи. Дай, Боже, мені сил і вміння подати на суд читачів цільну оповідь про героїчні діяння наших батьків і братів, синів усіх народів колишнього Радянського Союзу.

СТАЛІН ЯК ПОПЛІЧНИК... ГІТЛЕРА

Сучасний читач, можливо, навіть здивований і вражений фактами, поясненнями й висновками автора, хотів би, і я переконаний у цьому, сподіватися, що жертви Другої світової війни були недаремними, що вони ніколи більше не повторяться. Не один раз різні народи, уведені в оману своїми урядами, були втягнуті у несправедливі війни. Та жоден народ ніколи не починав війну просто заради вбивства й грабежу. Ці якості величезною мірою характерні і німець-

кому народу, якого спритно обдурили Гітлер і геббельсівська пропаганда. Його підло втягнули в боротьбу за новий порядок у Європі, за визволення Росії від більшовизму.

Що ж насправді готували нам Гітлер і його банда, дізнаємося з откровенень фюрера під час застольних бесід у ставці «Вовче лігво» (в районі Растенбурга), записаних його референтом Генрі Піккером: «Туди [на окуповані території. — Ф. М.] не повинен прийти жоден учитель, не слід вводити для завойованих народів ніякої обов'язкової шкільної освіти. Знання росіян, українців, киргизів та ін., їх уміння читати і писати нам тільки на шкоду. Адже це дало б змогу більш здібним серед них умам виробити певне знання історії, а тим самим прийти до деяких політичних ідей, вістря котрих постійно спрямовувалося би проти нас.

Значно краще встановити в кожному селі радіо-гучномовець, щоб таким чином розповідати людям усякі новини і давати їм розважальний матеріал, ніж робити їх здатними до набуття політичних, економічних і подібних знань. Тому нікому і в голову не повинно прийти повідомляти підкореним народам по радіо будь-які відомості про їх попередню історію: ні, по радіо треба передавати музику і знову ж таки музику!...* А якщо люди можуть багато танцювати, то це навіть із нашого досвіду часів системи [тобто Веймарської республіки. — Укл.] вітається поголовно всіма» (Адольф Гитлер. *Из «застольных бесед» в ставке фюрера; август 1941 г. — июль 1942 г./Откровения и признания: Нацистская верхушка о войне «Третьего рейха» против СССР: Секретные речи. Дневники. Воспоминания/Пер. с нем. и сост. Т. Я. Рудой. — М.: Терра, 1996, с. 139).*

*Чи не цим, мовби виконуючи заповіт фюрера, займається більшість каналів наших ЗМІ? Звертаю увагу шановного читача, що дане питання докладніше висвітлене нижче (див. с. 95—100).

Так міркував головний фашистський виродок за вечерею 14 квітня 1942 року, коли готував свою армію для походу на Сталінград, захоплення Північного Кавказу і Баку.

А ось що він виробляв над радянськими людьми, коли вермахт, зазнавши ряду розгромних поразок, відступав на захід.

Найближчий виконавець нелюдських наказів Гітлера рейхсфюрер СС, імперський міністр внутрішніх справ Генріх Гімmlер вимагає тотального знищення Донбасу і всіх інших областей України.

Ось його наказ:

«Всім вищим чинам СС і поліції України.

7.09.1943 р.

Генерал Штапф видав кілька спеціальних наказів, що стосуються Донецького басейну.

Терміново встановіть з ним контакт. Покладаю на вас обов'язок всебічно взаємодіяти з ним. Необхідно при нашому відході з тієї чи іншої області України не залишати там жодної людини, жодної голови худоби, жодного центнера зерна, жодної залізничної рейки, жодного цілого будинку, жодної шахти або рудника, не зруйнованих на роки, жодного неотруєного колодязя. Ворог повинен отримати тотально спалену землю. негайно обміркуйте ці питання зі Штапфом і зробіть для виконання вказаних заходів усе, що в людських силах» (Тайны истории. — М.: Terra, 1996, с. 268).

Гітлер, Гімmlер, Геббельс, Борман та інші вищі нацистські чини вимагали від командирів німецьких військ, поліції й державних чиновників при відступі залишати після себе «спалену землю»: «жодного цілого будинку», «жодного неотруєного колодязя», «при відході з тієї чи іншої області України не залишати там жодної людини». Фашистські верховоди вимагали поголовного знищення українців.

Подібним чином до України та українців ставився і наш «вождь».

За що, за які вигадані гріхи тиран Сталін розпорядився видати мерзенний наказ: вважати їх зрадниками, висели-

ти в Сибір усіх, хто знаходився на окупованій ворогом території. Оскільки окупована була вся Україна, то депортації підлягали всі українці. Зараз дехто намагається «довести», що такого наказу не було.

Сталін підло брехав усьому світові, що більше двадцяти тисяч польських офіцерів, священиків та інтелігенції в Хатині й інших місцях знищили німецькі фашисти. Навіть була створена надзвичайна комісія з авторитетних радянських учених, які «обгрунтовано довели» вину гітлерівців за розстріл безневинних поляків. І світ, крім польського народу, вірив цій брехні. І ось у дев'яностих роках, через півстоліття після страшного злочину Сталіна і його банди, президент Росії Єльцин знаходить в архіві Політбюро ЦК КПРС і обнародує надсекретні документи, підписані Сталіним, Берією, Молотовим про знищення поляків.

Адресую читача до моєї книги «Переорані покоління», в якій цитую розповідь міністра внутрішніх справ України генерала Рясного, котрий мав цей надсекретний документ про депортацію українців і користувався ним у роботі. У главі «Сталінсько-гітлерівський геноцид проти українців» наводжу факти і документи — накази Сталіна і Гітлера, згідно з якими нищилось населення України, яке з вини «вождя» знаходилося на окупованій фашистами території.

І ось тепер, після повернення наших, після звільнення від ворога, Сталін хоче вислати всіх українців у Сибір. За що? За те, що українці? За те, що рятували свій народ?

У «Комсомольской правде» за 3 лютого 1990 року С. Заворотний і Т. Положевець у статті «Операція голод» повідомляють: «В Ялті, за спогадами Едварда Сттеніуса, Сталін довірливо бідкався Рузвельту, що його становище на Україні тяжке, ненадійне. Що приховувалося за цими словами, стало відомо пізніше. Виявляється, Сталіну було недостатньо голодомору. На черзі стояло виселення всіх українців у

кінці або відразу після війни. Сталін довго потім жалкував, що йому так і не вдалося втілити в життя свої плани. За словами Хрущова, Сталін був прикро вражений тим, що неможливо виселити всіх українців — не вистачало ні місця для поселення, ні потрібної кількості транспорту».

Коли ж ви, сьгоднішні шанувальники «вождя», ті, що носите в колонах його портрети, зрозумієте, якого душогу-ба прославляєте?!

Вам давно пора зупинитись, обдумати і дати ту оцінку, якої він заслужив, за допомогою Гітлера організувавши світову бійню, за погром українського й інших народів.

Вельмишановний українцю і представник будь-якого народу чи нації колишнього Радянського Союзу, а тепер СНД! Вдумайся, будь добрий, у поведінку і долю українців, яких називаю на цих сторінках, у долю мого народу. Підкреслюю і звертаю твою увагу, що так, як вели себе під час організованої Сталіним і Гітлером Другої світової війни Євдокія Бабич, Ганна Дробот, Марія Пархоменко (про подвиг цих українок у війну розповідаю в книзі «Куди йдеш, Україно?»), Іван Кожедуб, генерал Кирпонос, лейтенанти Льченко і Берест, Меланка Семінько, мої батьки, тітка Марія й Іван Дем'янович Пишний, так, як чесно і героїчно вели себе росіяни і всі без винятку народи і нації колишнього Радянського Союзу, в тім числі радянські німці, чеченці, інгуші, кабардино-балкарці, калмики, кримські татари і всі, кого кривавий «вождь» депортував до Сибіру, так само чесно і героїчно вели себе в лиху воєнну годину всі мої земляки.

Чоловіки-українці призовного віку були мобілізовані в Червону Армію, на смерть боролись проти фашистської навали. Жінки, яким випала така доля, як вищеназваним, вчиняли так само, як Євдокія Бабич, Ганна Дробот і Марія Пархоменко. Українські трактористи, комбайнери, шофе-

ри залишали свої сім'ї і гнали техніку на схід, щоб не дісталася ворогу. Українці — жителі всіх міст, робітники заводів і транспорту, яким випадала доля за наказами місцевих органів влади демонтувати заводи і фабрики, відправляли їх на Урал і в Сибір, чесно і самовіддано виконували цю роботу, залишали свої хати і квартири, залишали на поталу ворогу дітей, жінок та стареньких батьків і везли станки й інше заводське обладнання і там часто просто неба на снігу, у морози лаштували його до роботи, виробляли зброю і техніку для Червоної Армії.

Командуючий Південно-Західним фронтом, українець, генерал-полковник Кирпонос і тисячі офіцерів, його побратимів — росіян, українців і з інших народів, сотні тисяч воїнів — синів усіх народів Радянського Союзу організують не знаний до цього на фронтах Другої світової війни опір гітлерівцям, стоять на смерть, захищаючи Україну і древній Київ. Саме вони більше, ніж інші фронти, зривають блицкриг, рятують Москву від захоплення Гітлером у 1941 році.

Тричі Герой Радянського Союзу Іван Кожедуб, тисячі й тисячі відомих героїв-українців — пілотів, танкістів, артилеристів, матросів, мільйони невідомих українців-піхотинців разом із синами всіх народів Радянського Союзу захищали Батьківщину на всіх фронтах — від Мурманська до Москви, Сталінграда, Кавказу.

Ці факти поведінки синів мого народу у війні наводжу в зв'язку з тим, що Сталін постійно торочив: «українці зраджують... погано воюють».

Рятівник Москви, генерал-полковник Кирпонос, як епічний герой, гине в бою в урочищі Шумейкове Лохвицького району Полтавської області 21 вересня 1941 року, а через два тижні, в жовтні, Сталін у своєму кремлівському кабінеті говорить першому секретареві Далекосхідного

крайкому партії Боркову і командуючому Далекосхідним особливим військовим округом генерал-полковнику Опанасенку: «Люди Берії припускають, що Кирпонос переметнувся до Гітлера і вже працює на німців. Я цього теж не виключаю. Українці взагалі погано ведуть себе, багато здаються в полон, населення вітає німецькі війська» (Ф. Моргу́н. *Перепаханні покоління. — Белгород: Облтипографія, 1988, второе издание, с. 453; Ф. Моргу́н. Проклятие войне. — Полтава: Полтавський літератор, 2001, издание четвертое, переработанное и дополненное, с. 101*).

Чи можна після цього дивуватися, чому Сталін викреслив зі списку представленого до присвоєння звання Героя Радянського Союзу українця лейтенанта Ільченка, який захопив у полон фельдмаршала Паулюса, і чому він так підло вчинив, позбавивши високої нагороди за встановлення прапора над рейхстагом молодшого лейтенанта українця Береста?

Шановний читачу!

Якщо ти уважно ознайомишся з внутрішньою і зовнішньою політикою Сталіна у 30-і, 40-і роки, то побачиш:

1. Сталін активно допомагав Гітлеру пробратися до влади. Це той самий Сталін, який найпершим у Радянському Союзі уважно прочитав книгу Гітлера «Майн Кампф» зразу ж після її виходу. Це того самого Гітлера, який у своїй книзі поставив головну мету — знищення слов'ян, і в першу чергу українців, поневолення України Німеччиною.

2. Сталін активно допомагав Гітлеру озброїтися і розпочати Другу світову війну.

Згідно з Версальським договором Німеччина не мала права озброюватися. І тут виручає Сталін. На радянських заводах під завісою особливої секретності вироблялися для німців літаки, танки, підводні човни, багато видів зброї, в тому числі й хімічної. В наших військових училищах нав-

чалось багато фашистських льотчиків, танкістів, артилеристів, серед яких і майбутні фельдмаршали.

До цього часу в Росії опубліковано багато робіт учених, істориків і публіцистів, які доводять особливу запопадливість Сталіна в озброєнні Гітлера. Найбільш докладно цю тему висвітлюють доктор історичних наук Ю. Л. Дьяков і кандидат історичних наук Т. С. Бушуєва в своїй капітальній праці «Фашистский меч ковался в СССР» (М.: Советская Россия, 1992, 382 с.).

3. Сталін свідомо брехав радянському урядові, командуванню Червоної Армії і народу, що Гітлер у 1941 році на СРСР не нападе. Цим самим створював Гітлеру ідеальні умови для успіху в перші місяці війни.

Раніше, в своїх книгах «Безсмертна душа України. Задовго до салютів», «Борозна», «Переорані покоління», «Прокляття війні», посилаючись на заяви начальників Генерального штабу Червоної Армії маршалів Шапошнікова, Жукова і багатьох інших авторів, я зазначав, що вже на початок 1941 року в Радянському Союзі було понад 20 тисяч танків. Згодом мені вдалося ознайомитися з новою, більш повною, інформацією. Вище в цій книзі наводжу документальні дані, подані відомим російським письменником та істориком Вітчизняної війни Каремом Рашем, який стверджує, що «до початку війни в СРСР було більше танків, ніж у всіх державах світу разом узятих — понад 30 тисяч одиниць».

Та ось зовсім недавно, вже після того, як була підготовлена до друку ця робота, в Москві придбав книгу «Загадка века» (М.: Изд-во «Вече», 2005). Автори — маршал Ф. І. Голіков і доктор історичних наук В. А. Анфілов. Так-так, той самий Голіков, котрий перед війною був начальником Головного Управління Розвідки Червоної Армії і котрий постійно інформував Сталіна, що Гітлер у 1941 році на Ра-

дянський Союз не нападе. Так ось у цій книзі маршал Голіков уперше заявляє, що в нього не було жодних підстав передбачати, що Гітлер не повалить на нас війною, а інформацію про його «миролюбність» він посилав особисто Сталіну, минуючи міністра Тимошенка і начальника Генштабу Жукова, знаючи, що саме таку інформацію хотів одержати від нього вождь.

Голіков знав, що якби він доповідав правду про наміри Гітлера, то він наклав би головою. Він краще за інших своїх колег був поінформований, який погром вищих і досвідчених військових кадрів учинив Сталін, практично обезголовивши Червону Армію — від кращих командирів Генерального штабу, командуючих військовими округами, арміями, корпусами, дивізіями до командирів полків, батальйонів, рот і взводів. Офіцерську честь цей догідливий воєначальник, який пізніше одержав від Сталіна вище воїнське звання маршала, мав зовсім іншу, ніж генерал-полковник Кирпонос, котрий загинув з вини Сталіна і Голікова, що берегли свої шкури і, як вважає багато знаючих учених, свідомо потураючи Гітлеру, згубили майже 40 мільйонів радянських людей, допомогли «фюрерові» вчинити погром могутньої держави до Ленінграда, Москви, Воронежа, Сталінграда і Кавказького хребта.

Шановний читачу і особливо мій ровеснику, привчений сталініми, голіковими та їм подібними вірити в величезну перевагу фашистської Німеччини в танках, літаках, гарматах — у техніці і живій силі (і в цьому нібито була головна причина поразок Червоної Армії, загибелі і полону багатьох мільйонів наших воїнів у 1941 році) — приготуйся до потрясіння, яке не можеш не пережити, дізнавшись про те, як же було насправді.

У книзі маршала Голікова і доктора історичних наук Анфілова на сторінці 194 повідомляється: «12 лютого Жу-

ков представив урядові новий мобілізаційний план МП-41, який після ретельного розгляду був затверджений. Розробку документів щодо мобілізаційного плану наказувалося розпочати негайно, з розрахунком закінчення всіх робіт як у центрі, так і на місцях до 1 липня 1941 р.

За мобілізаційним планом МП-41, з урахуванням наступних поправок, збройні сили намічалось розгорнути у складі: 303 дивізії (із них: стрілецьких — 198, танкових — 61, моторизованих — 31, кавалерійських — 13), 346 авіаполків, 5 управлінь повітряно-десантних корпусів, 10 окремих протитанкових артилерійських бригад РГК, 94 корпусних артилерійських полки, 72 артилерійських полки РГК. Окрім того, передбачалося розгортання відповідної кількості частин бойового забезпечення та обслуговування військ армій і фронтів.

Після мобілізаційного розгортання чисельність армії повинна була становити 8,9 млн. чоловік. У її складі мало нараховуватися 32628 літаків (із них 22171 бойових), понад 106 тис. гармат і мінометів, майже 37 тис. танків, 10679 бронеавтомобілів, біля 91 тис. тракторів, 595 тис. автомобілів».

Тепер, шановний читачу, зістав ці цифри з тим, що, напавши на нашу країну, Гітлер мав усього лише 3200 танків (якісно гірших, ніж наші), коло 4 тисяч літаків, набагато менше гармат і живої сили.

Але величезна перевага через зрадницьку політику Сталіна, підлу поведінку таких воєначальників, як Голіков, була зведена нанівець.

Армія і держава фатальний для народу час — напад Гітлера 22 червня 1941 року проспали. Наші танки і літаки були без пального, боєприпасів, без танкістів і льотчиків, які знаходились у відпустках або на риболовлі, екскурсіях, тільки не в своїх підрозділах. Саме з вини Верховного

Головнокомандуючого Сталіна Гітлер, маючи значно менше техніки і живої сили, вчинив страшний погром нашим військам і радянському народу.

Мені довелося читати значну кількість коментарів радянських авторів відомого повідомлення ТАРС від 14 червня 1941 року, складеного Сталіним. Його зазвичай глибоко не аналізують, а головним чином розмірковують про причини впевненості Сталіна, що Гітлер не збирається воювати проти нас. Сталін за довгі роки безпрецедентно жорстокого правління здійснив багато злочинів і підлостей. «Документ» від 14 червня за масштабами підлості переважає все. Увесь світ, у тому числі воєначальники наших західних військових округів, радянські люди знали, що війни з фашизмом не уникнути, що Гітлер ось-ось нападе, і в цей надзвичайно тривожний час з'являється «Повідомлення ТАРС», що присипляло всіх: адже слуги Сталіна привчили народ, що наш вождь усе знає, не помиляється, він пророк і добродій, день і ніч трудиться на благо народу, що він завжди має рацію, і цього разу теж. Повірили — і виявилися жорстоко покараними.

Якби він був тим, за кого видавала його пропаганда, то він 14 червня від імені уряду і радянського народу, відповідно до міжнародної обстановки, замість підлого, догідливого «Повідомлення», яке обілювало головного фашиста, зобов'язаний був відкрито на весь світ заявити: «Ми (Радянська держава) мирні люди, наша мета — благо для свого і всіх народів світу, ми категорично не хочемо війни. Але бачачи, як до наших кордонів підведена величезна армія — майже 200 дивізій, будуються аеродроми і бази забезпечення військ боєприпасами, вважаємо, що на нас збираються напасти. Тому відкрито заявляємо, що Червона Армія одержала наказ бути готовою до відсічі агресії». Гітлер не гірше за Сталіна знав силу і міць нашої армії. От-

римавши таке попередження, він підібгав би хвіст і скавучи відповз би в свою шакалячу нору під Растенбургом, яку Геббельс для залякування назвав «Вовче лігво».

Проте у Сталіна, як і в Гітлера, була інша мета: зав'язати зтяжну, кровопролитну Другу світову війну, і вони її «успішно» виконали.

4. Червона Армія була в багато разів могутніша за гітлерівську армію і, незважаючи на величезні втрати у результаті зради Сталіна, у перші дні війни (в червні і липні 1941 року) могла розгромити агресора. Та Сталін завадив цьому, забравши у Кирпоноса потужну армію Конєва, яка вже фактично вступила в бій, і танковий корпус Рокосовського. Якби танкові корпуси Кирпоноса плюс армія Конєва і танковий корпус Рокосовського вдарили по арміях Рундштедта одночасно, як того хотів Кирпонос, а не в різний час, як це змусив зробити Жукова Сталін, то без усякого сумніву 2400 танків Кирпоноса, якісно кращих за німецькі, розгромили б 600 танків Клейста, рухнула б уся група «Південь», фронт Рундштедта, а війська Кирпоноса отримали б можливість зайти в тил фашистських армій групи «Центр», що рвалися до Смоленська і Москви, і вчинили б Гітлеру повний розгром. Але у результаті злочинного втручання Сталіна у тактику боїв перших днів танкова група Клейста громила наші танкові корпуси поодинці у різні дні, тобто, не маючи ніяких переваг, а, навпаки, маючи всі шанси на повний розгром, Клейст виявився врятованим Сталіним і отримав можливість розбити наші роздроблені танкові корпуси.

5. У лютому і березні 1943 року Червона Армія мала повну можливість не лише розгромити армію Паулюса у Сталінграді, а знищити все півтора мільйонне угруповання Манштейна і переможно закінчити війну, та Сталін знову виручає Гітлера — війна триває ще два роки.

6. Виконуючи волю Сталіна, ставка видала наказ № 0428 від 17 листопада 1941 року, відповідно до якого вимагалось: «в тилу німецьких військ знищувати і спалювати дотла всі населені пункти... використовувати для цього авіацію, артилерію, мінометний вогонь, команди розвідників, лижників, партизанські диверсійні групи», знищувалося населення на окупованій фашистами території. А оскільки Україна була окупована вся і часто міста і села переходили із рук у руки по кілька разів, то українці від цього страшного сталінського наказу страждали більше за всіх — саме цього Сталін і хотів. Такі ж накази Гітлера, за якими вимагалось від німецьких військ і поліції при відступі залишати після себе «спалену землю», «жодного цілого будинку», «жодного неотруєного колодязя», при відході з тієї чи іншої області України не залишати там «жодної живої людини». Фашистські верховоди вимагали поголового знищення українців. А тих, хто вцілів, Сталін хотів зіслати в Сибір. Немовби ці злодійські накази Сталіна і Гітлера готувалися в одному і тому ж штабі. І мета в них була одна — знищити населення України.

Шановний сучаснику! Шановний українцю! Вдумайся в поведінку і дії цих душолюбів нашого народу.

Гітлер і його банда вимагали від своєї армії знищення нашого народу за те, що не підкорився, не співпрацював з окупаційними фашистськими властями, боровся проти них, чекав повернення своїх і визволення з окупації.

Сталін і його банда звинувачували українців у гріхах, яких вони не робили, збиралися вислати з України в Сибір всіх, що знаходилися на окупованій фашистами території. За що? За те, що вціліли і вистояли у фашистському полоні?

Убивці типу Сталіна — організатори геноциду проти мого народу — розраховували, що вони вічно будуть при вла-

ді і їхні злочини залишатимуться вічною таємницею. Але в світі рано чи пізно торжествує правда, і сьогодні мільйони убійних жертв кістлявими пальцями показують на вбивцю Сталіна і його банду. Це і є судний день і він завжди відбудеться над усіма вбивцями, організаторами геноциду, також і над тими, хто зараз готує або веде війни, чинить убивства.

Сьогоднішні комуністи, які носять по майданах і вулицях портрети цього душогуба українського народу, подумайте, для чого він нищив ваших батьків?

Спеціально підкреслюю, що більшість німецьких фронтових воєначальників і командирів нелюдських наказів Гітлера про поголовне винищення населення України, яке проживало на окупованій території, свідомо не виконувала. В результаті за 1943—1945 роки в основному за рахунок контингенту 1924—1927 років народження на Україні було мобілізовано та відправлено на фронт понад 3 мільйони чоловік (*В. Гриневич, кандидат исторических наук. Военная мобилизация в Украине 1943—44 годов. — Газ. «Зеркало недели», 2005, 3 сентября*). Чи мала таку кількість живої сили в той час уся німецька армія на Східному фронті?

Сьогодні, як ніколи, вимагається для історії відкритий, суворий і невідворотний справедливий суд над усіма призвідцями війни! Необхідно суворо виявити своє відплатне презирство до всіх, хто за своїм політичним обов'язком владних керівників країни не вберіг народ від війни. І хай знають усі, кому народи довірили владу, що, якщо вони допустили втягнення людей у війну, їх чекає всенародна ненависть і нещадна, сувора кара.

Професор А. Мокренко в газеті «Сільські вісті» за 1 червня 2001 року «Де ми, українці, поділись?», коментує книгу групи ленінградських учених за редакцією А. А. Шиба-

нова, де повідомляється, що в 1929 році українці були найчисленнішим народом у Радянському Союзі — нас було 81 мільйон 195 тисяч.

Рівно через півстоліття, в 1979 році, також був проведений Всесоюзний перепис населення. У довіднику «Населення СРСР» наведені такі дані: росіян — 137 млн. 397 тис., українців — 42 млн. 347 тис. (це вже із Західною Україною, Буковиною й Закарпаттям). Росіян, білорусів, татар збільшилося за півстоліття вдвічі; узбеків, вірменів, таджиків — втричі, а українців стало... у два рази менше?

Що ж із нами трапилося і що відбувається зараз? Хто й коли розкриє істинні причини біди, в якій опинився мій народ?

Дехто з моїх земляків намагається пред'явити претензії за такий стан до Росії, російських людей. Категорично не згоден! За роки так званої «інтернаціоналізації» і створення єдиної «спільноти радянських людей» багато втратили всі народи колишнього Радянського Союзу, також і російський. «Обвал» 1991 року виявився не випадковим. Він — наслідок, у тому числі, багаторічної недалекоглядної національної політики правлячої верхівки, а не вина російського народу. Без знання цієї правди неможливо зрозуміти інші важливі події нашого життя. Зокрема, правди про громадянську війну 1918—1920 років, про підготовку до Другої світової війни і хід цього побоїща народів, організованого Сталіним і Гітлером...

Більшовицько-сталінський режим був бандитським. Він свідомо поділив змучених Першою світовою війною людей на «буржуїв» і «пролетарів», на білих і червоних, створив ситуацію для кровопролитної громадянської війни і знищення народу. Лише деякі офіцери колишньої царської армії уникли розстрілів. Сорок тисяч офіцерів і солдатів Врангеля, які здалися в полон Червоній Армії в Крив-

му, були без суду і слідства розстріляні за наказом Троцького, а 30 тисяч офіцерів — знищені під Ленінградом за наказом Зінов'єва... Ленін, Сталін і Троцький — виконавці геноциду проти донських козаків. Тільки на території Війська Донського знищена половина населення (ж. «*Наш современник*», 1996, № 8, с. 136).

Ігор Родін у газеті «Киевский телеграф» у публікації «Звичайний більшовизм» повідомляє: «Денікінська комісія з розслідування діянь більшовиків у період з 1918-го по 1919 рік в узагальнюючому нарисі про «червоний терор» нарахувала понад 1700000 жертв. Є і статистика щодо класової приналежності, що була опублікована в англійській газеті «The Scotsman» у листопаді 1923 року: 28 єпископів, 1219 священників, 6000 професорів та вчителів, 9000 лікарів, 54000 офіцерів, 260000 солдатів, 70000 поліцейських, 12950 землевласників, 355250 інтелігентів і професіоналів, 193290 робітників і 815500 селян, а всього 1776737 чоловік.

Член колегії ВЧК Мартин Лаціс писав 1 листопада 1918 року в газеті «Червоний терор»: «Ми не ведемо війни проти окремих осіб. Ми знищуємо буржуазію як клас. Не шукайте на слідстві матеріалів і доказів того, що звинувачений діяв словом чи ділом проти Рад. Перше запитання, яке ви повинні йому запропонувати, — до якого класу він належить, якого він походження, виховання або професії. Ці питання і мають визначити долю звинуваченого. У цьому смисл і суть червоного терору».

Перед визволенням Києва військами Денікіна більшовицька агонія була жахливою. На додачу до місцевих катів Москва прислала заступника голови ВЧК Якова Петерса. Хвиля терору обрушилася на мирне населення» (газ. «*Киевский телеграф*», 2004, 17—23 грудня).

Далі автор, посилаючись на документи, перераховує кількість жертв, розстріляних без суду і слідства в Києві, Таганрозі, Криму, в містах і станицях Кубані. Тільки в цих регіонах з 1918 по 1919 рік бандитський більшовицький режим знищив понад 1 мільйон 700 тисяч людей — еліти українського і російського народів.

Кожний, хто зможе прочитати цю публікацію в газеті повністю, побачить, з якою жорстокістю більшовицькі садисти розстрілювали свої жертви, як гвалтували молодих дівчат у Краснодарі, чинили мерзенні розправи.

Революція і громадянська війна коштували Росії величезних жертв. За період 1917—1921 років загинуло вісім мільйонів чоловік, а обсяг промислової продукції в 1920 році склав лише 13,8 % від царського, довоєнного 1913-го. (*Иоанн, Митрополит Санкт-Петербургский и Ладонский*. — ж. «Молодая гвардия», 1997, № 8, с. 29). У листі членам Політбюро Ленін вимагав: «Зараз, коли панує повсюдний голод, слід якомога більше розстрілювати представників церковної ієрархії». І розстрілювали масово. Від ста тисяч дореволюційних священників уже до 1921 року залишилося всього сорок тисяч (*Там само*, с. 30—31).

Злигодні, що роздирали російський, український і білоруський народи після жовтневого перевороту і громадянської війни, примусили мільйони громадян колись багатой і могутньої держави (до початку хитро спланованої змови проти Росії, результатом якої була братовбивча війна в 1918—1920 роках) покидати Батьківщину і шукати порятунку від загибелі і приниження за кордоном. На потягах, гужовому транспорті, а в основному пішки суходолом, пароплавами по морях і океанах мільйони біженців покидали рідні міста, села, станиці і хутори. Наші сучасники практично не знають і не відають, що більшість жителів Петербурга, Москви, Києва, Харкова, Донецька, Дніпро-

петровська, Луганська, Ростова, Севастополя, Одеси і багатьох інших міст або загинули в громадянську війну, або вимушені були тікати за рубіж. Чому це трапилося? Хто жив до революції в цих містах?

Ті, хто був ближче до царської сім'ї або знаходився на військовій, урядовій службі, а також дворянство, козаки, вчені, інтелігенція, купці та інші верстви населення — всі масово переслідувалися більшовицьким режимом. Тому більшість «нових москвичів», які заповнили столицю, являли собою поріддя, що не вірило в Бога, не вміло і не бажало працювати на заводах і фабриках. Багато з них опинилися в ЧК, НКВС, стали чиновниками міністерств, охоронниками «корманічів революції», Кремля тощо. Сучасне покоління не знає, що до 1920—1922 років практично повністю поновилось населення Петербурга, Москви, Києва, Харкова, Донецька, Дніпропетровська, Луганська, Ростова, Севастополя, Одеси і багатьох інших міст, бо корінних жителів поглинуло ненажерливе черево революції і війни, голод і терор, розпалювані владою. Найбільш активна, освічена і дієздатна частина населення — еліта народу — викошувалась найжорстокішим терором.

Полярні порти Мурманська і Архангельська винесли у світ північну хвилю сотень тисяч емігрантів, які розсіялись по всій Європі. Південна хвиля, пройшовши через залиту слізьми і кров'ю Україну і розорений Крим, ринулась на турецькі береги і Балканський півострів. Західна хвиля, переваливши через fronti братовбивчої бойні, звалилася на Прибалтику, Польщу, Чехословаччину, Югославію, Німеччину, Францію. На Далекому Сході прокотився через Сибір багатотисячний потік біженців, який затопив Маньчжурію, Китай, Корею та Японію.

До 1920 року тільки в Німеччині зібралося близько 560000 російських емігрантів. Близько 100000 оселилися

в Маньчжурії, десятки і сотні тисяч дісталися до США, Канади і в інші далекі краї. Десятки і сотні тисяч політиків, журналістів, адвокатів, лікарів, інженерів, комерсантів, промисловиків, священників, чиновників цієї еміграції були химерно перемішані з мільйонами офіцерів, солдатів, козаків, звичайних селян, які тікали від більшовицького терору і голодної смерті.

У борделях Пекіна і Сінгапура в 20-х роках кількість російських повій, гнаних у притони нуждою, зросла до таких розмірів, що на жаргоні злочинних місць Харбіна та Шанхаю будь-яка біла повія стала називатися «російською дівчиною» (*Митрополит Иоанн. Закат Европы. — ж. «Молодая гвардия», 1997, № 2, с. 147—149*).

Та повернемося у Крим. Як Короленко в Полтаві, в той час видатний російський поет Максиміліян Волошин робив у Криму те ж саме: рятував від розстрілів і червоних, і білих. Волошину вдалося встановити страшну статистику більшовицького терору в Криму: «Взимку 1920 року було розстріляно 96 тисяч на 800 тисяч усього населення, або через восьмого. Якщо не враховувати сільське населення, яке не постраждало, то міського в Криму — 300 тисяч, тобто розстрілювали через другого. А якщо залишити лише інтелігенцію, то виявиться, що розстрілювали двох із трьох» (*Т. П. Проколов. До сих пор не расстрелян. — газ. «Книжное обозрение», 1997, № 44, 4 листопада*).

Що ж це, як не свідчення того, що більшовики свідомо винищували цвіт населення Криму, а Сталін у 1944 році продовжив геноцид проти корінного населення, висилаючи в Сибір поголовно татарів, вірменів і греків, безпідставно звинувативши їх у зраді радянській владі. Під репресії потрапили і сім'ї фронтників, що воювали в Червоній Армії, в тому числі й Героїв Радянського Союзу.

Проти селян Тамбовщини, котрі повстали проти пограбувань і звірств революційних властей, застосували артилерію, авіацію, їх масово отруювали газом, стирали з лиця землі цілі села. Жителі однієї з найбільших на Кубані станиць — Полтавської — під час насильницької колективізації були репресовані всі до одного, в тому числі старики й діти зіслані в Сибір, а станиця знищена.

І немає кінця-краю фактам більшовицько-сталінського терору...

Чесний, неупереджений аналіз політики Леніна, Сталіна і більшовизму дозволяє винести їй безжальний вирок. Знищення основних верств Росії: дворянства, купецтва, офіцерства, селянства, козацтва, духовенства, ув'язнення в тюрми без суду і слідства багатьох мільйонів ні в чому не винних людей, масові розстріли — ці дії злочинні.

Бандитський більшовицько-сталінський режим, починаючи з 1918 і до 1953 року, війнами, класовою боротьбою, голодоморами і терором нищив наш народ і, в першу чергу, обезкровив його масовими розправами над елітою українців. У 20—30-ті роки були розстріляні або на десятки років засуджені більшість українських письменників, діячів науки, релігії, учителів, технічної інтелігенції, офіцерів.

Придивись уважно, шановний сучаснику, до історії українського села у тридцяті роки. Розкуркулили мільйони найрозумніших і найроботящіших, найперспективніших багатодітних селян. Їх господарства розгромили, а їх самих без чесного суду і слідства поневолили і зіслали на торгу в Сибір, де вони масово гинули. У селах, як правило, знаходилися порядні люди, які піднімали голос на захист безневинно репресованих, їх тут же хапали, мордували і також заганяли в тюрми. У результаті в селах України був знищений найрозумніший, найдобросовісніший народ. У результаті такої підлої сталінської політики в тридцяті ро-

ки керівні посади в більшості сільських рад, колгоспів, радгоспів і інших трудових колективів займали п'яниці, босяки* і недотепи — люди без честі і совісті.

Українець Богдан Васильович Різун, батько відомого у світі письменника Віктора Суворова (Різуна), який пройшов усю Вітчизняну війну фронтовими дорогами і закінчив її в чині капітана, повідав мені у 1995 році у Черкасах такий потрясаючий епізод. У 1931 році, проживаючи в селі у Запорізькій області, він вступив до комсомолу. Прийшов додому, поділився новиною в сім'ї. Батько запросив до хати і сказав йому таке: «Ти вже дорослий і маєш право вибору своїх дій, але хочу дати пораду — не користуйся своїм комсомольством на лихо людям, як це вже роблять твої ровесники у селі, коли відбирають у голодних сімей останній клунок зерна». А подумавши, додав: «Знай, що нами зараз керують бандити й босяки, не опинися одним з них». На запитання, а де ж бандити, а де босяки, батько упевнено відповів: бандити у Москві і Києві, а босяки тут, у нашому селі і скрізь по інших селах.

Цей історично-документальний факт наводжу на додаток до інших вищенаведених фактів, які характеризують бандитське обезправлення нашого народу сталінським режимом, у результаті якого на керівних посадах опинилися пройдисвіти, і вони немало зробили лиха нашому народові.

Зараз стають відомими нові потрясаючі факти більшовицької політики щодо українців.

«Одразу після утворення Центральної Ради більшовики знищили всіх офіцерів-українців, котрі поверталися з фронтів Першої світової війни. На кількох вузлових залізничних станціях польсько-білоруського кордону, де зупинилися ешелони з військами, було арештовано і розстріля-

* В Україні босяками зовуть ледарів, гультяїв, п'яниць — людей, які не вміють і не хочуть добре працювати, чесно жити.

но понад тридцять тисяч офіцерів українського походження. Одночасно від більшовицьких куль впали дев'ять тисяч українців — курсантів військових училищ у Саратові і Харкові» (А. Паламар. *Третя Руїна. Роздуми над недолею.* — К., 1998, с. 48). Сталіністи, виконуючи волю вождя, провели злочинну колективізацію, знищили голодом і терором десятки мільйонів кращих селян, розстріляли напередодні Другої світової війни тисячі досвідчених військових: від командирів батальйонів, полків, дивізій, корпусів, армій — до більшості маршалів.

Свідомо у котрий раз повторюю, щоб у кінці кінців зрозуміли і найупертіші сьогоднішні сталіністи, що Сталін довів країну, де була найкраща в світі армія, до жахливого розгрому в 1941 році, полону німецько-фашистськими військами в перші тижні і місяці війни більше п'яти мільйонів наших воїнів, окупації ворогом величезної території з населенням 85 мільйонів жителів. І цей терор проти росіян, українців і всіх інших народів Радянського Союзу, проти командирів і воїнів Червоної Армії Сталін проробляв після заяв Гітлера про необхідність знищення слов'ян та інших радянських народів, про похід війною на Схід. Фашистський фюрер у своїй книзі «Майн Кампф» говорив відверто про те, яку страшну долю готував українцям, росіянам, білорусам, євреям і людям інших національностей.

Виконуючи волю Сталіна, радянська пропаганда напередодні війни невпинно твердила про порядність Гітлера і відсутність загрози з боку тепер уже «дружньої» нам фашистської Німеччини. Командирів і солдатів Червоної Армії, котрі сумнівалися в тому, вважали панікерами і ворогами народу. Напередодні війни, знов нагадаю, були розстріляні практично всі високопоставлені воєначальники, командири корпусів, дивізій, полків та батальйонів. Армія залишилася без досвідчених кадрів, була обезглавленою.

На десятки й сотні попереджень наших розвідників і друзів з Німеччини про намір Гітлера напасти на нашу країну в Сталіна була лише одна відповідь — провокація, а інформаторів як «провокаторів» розстрілювали.

У мене були дружні і довірливі стосунки із знаним радянським письменником І. Стаднюком, автором відомої книги «Війна». Ми часто зустрічалися в Москві і Полтаві. І багато разів Іван Фотійович упевнено твердив, що Сталін досконало володів німецькою мовою. Про це Стаднюку говорив Молотов, Сталін же знання німецької мови таїв від свого оточення.

А. Паламар у вищеназваній книзі пише: «У Національному архіві США знайдено документ, підписаний багаторічним шефом ФБР Е. Гувером, який засвідчує: Сталін і Гітлер таємно зустрічалися у Львові 17 жовтня 1939 року». І не треба ні гадати, ні шукати версії про мотиви цієї надсекретної зустрічі, про зміст домовленості. Події світової історії з жовтня 1939 по травень 1945 року краще за найдостовірніші документи викривають сатанинську змову двох злодіїв: вчинити зтяжну, кровопролитну Другу світову війну. І це вони зробили геніально, виконуючи плани якоїсь світової закуліси.

Коли ж усі сьгоднішні шанувальники «вождя» зрозуміють, що десятки мільйонів інвалідів і десятки мільйонів убитих на війні — то жертви злочинів Сталіна та його банди? Їм не вдалося голодом, терором і репресіями знищити українців і цвіт усього радянського народу. Тому з'явилася підла політика загравання з Гітлером, пакт про дружбу, масові поставки фашистській Німеччині стратегічних матеріалів та продуктів ...і як наслідок — раптовим нападом Гітлера навмисне підставили народ під гітлерівську косу смерті.

... Я не збираюся захищати бездарних носіїв влади, які були біля керма українського корабля в 1990—1992 роках. Однак переконаний, що причини нинішньої демографічної ситуації в Україні закладені давно: злочинним більшовицьким режимом, голодоморами 20-х і 30-х років, масовими довоєнними репресіями селянства, цвіту інтелігенції і особливо загибеллю зі злої волі Сталіна не менше 10 мільйонів українців у Другій світовій війні, а також репресіями у повоєнні роки.

Мудрі люди добре знають, що, як правило, наслідки певної політики і пов'язаних з нею рішень, які приймають вожді тоталітарних режимів, проявляються через 50—100 років і бувають трагічними.

Страждання, які винесли радянські люди, в тому числі й українці, за часів сталінщини, і сьогоднішній стан економіки, культури, мови, масове зубожіння народу, жахлива демографія, фізичне ослаблення людей — все це в основному є результатом згубних «сталінських новацій» в індустріалізації, розгрому селянства, інтелігенції, релігійних діячів, погрому, вчиненого над багатьма народами у вигляді депортації, і т. ін.

Безжалюсний сталінський терор знищував у зародку будь-які спроби обнародування цих злочинів, а тим більш — спротиву їм. Кожний, хто намагався перечити або протидіяти, опинявся в тюрмах і таборах на десятки років або знищувався. Залізна завіса ізолювала державу від зовнішнього світу, вона розсікала душі сотень мільйонів людей величезної країни, що призвело до фатального витіснення цього ганебного і страшного явища — сталінізму із свідомості народу впродовж більш як 30 років нашої історії: від періоду громадянської війни до смерті тирана в 1953 році. Та й за межами країни більшовицьке варварство, на преве-

ликий жаль, не було усвідомлено й оцінено відповідним чином.

Гірше того, знайшлися «просвітители» у середовищі відомих усьому світу письменників, котрі з якихось невідомих причин і невідомо за які «пряники» прославляли Сталіна на всіх паралелях і меридіанах. Томас Манн, Ліон Фейхтвангер, Бернард Шоу, Анрі Барбюс, Еміль Золя та багато їхніх колег, які курили фіміам убивці, вільно чи не вільно стали дезінформаторами світової громадськості. Недавно прочитав фундаментальну працю Маргарет Тетчер «Мистецтво управління державою», в якій знаходив нові імена і свідчення тих літ.

У період, коли антинародні безчинства сталінщини сягнули вищої точки, «в 1937 р. була здана на виробництво і наступного дня підписана до друку тиражем 200 тис. примірників схвалена Й. В. Сталіним книга німецького письменника Ліона Фейхтвангера «Москва, 1937». Фейхтвангер побував у Москві на початку 1937 р. і кульмінацією перебування в столиці стала його понад тригодинна бесіда зі Сталіним, у якій той цілковито зачарував німецького письменника» (*газ. «Московские новости», 2002, 19—25 нояб-ря*). Судячи з усього, тиран «забув» повідомити гостя про те, що в 1932 році ним була оголошена «безбожна» п'ятирічка, в ході якої він вимагав: до 1937 року ім'я Бога повинно зникнути.

Упродовж багатьох віків українські церкви зводилися всім миром на найвищих, найкрасивіших місцях, які мали здорове біополе. Знаходячись у храмі, православні прихожани заряджалися позитивною енергією, що примножувала їхню силу, розум і доблесть. Сталін і його банда це добре розуміли і тому, за своїм злим заміром, руйнували церкви доценту. Протягом «безбожної» п'ятирічки була вчинена найбільш кривава розправа над священнослужителями.

Жахливі цифри кількості жертв наведені вище. Такі ж переслідування спіткали й українську культуру, дух українства в свідомості людей.

Тому чесний і неупереджений аналіз злочинних діянь Сталіна зобов'язує винести його нелюдській політиці безжальний вирок. Знищення кращих представників усіх верств населення Росії та інших республік (дворянства, купців, офіцерів, учених, письменників, артистів, селянства, релігійних діячів, інтелігенції, козацтва), ув'язнення в тюрми і табори без суду і слідства багатьох мільйонів невинних людей, терор і масові розстріли — це злочини проти людства, яким немає виправдання.

Чи є на земній кулі країна і народ, які тільки протягом останнього століття так безжально винищували? На фронтах Першої світової, громадянської, голодом 1921 року, повоєнною розрухою, злочинною колективізацією, організованим геноцидом 1933 року, постійними сталінсько-берієвськими репресіями — розстрілами та засланнями мільйонів людей у 30-і роки. І врешті десятки мільйонів жителів України загинули в боях, винищувались загороджувальними загонами, проти них організовували каральні операції, вони гинули в концтаборах у війну 1941—1945 років. Наші бездарні радянські історики-підлабузники навмисне занижували кількість загиблих від репресій і у війнах. Чому до цього часу мовчать учені, яким належить заявити, як позначилися на здоров'ї народу, особливо жінок та їхніх дітей і онуків, безкінечні жахи від постійних гарматних і кулеметних обстрілів білих, червоних, зелених, махновців, численних іноземних окупантів у 1914—1921 роках, а потім — ще нещадніших бомбардувань фашистськими та своїми літаками, грому гармат і вогню всієї тієї зброї, якою випалювалася українська земля, знищувався український народ. Фізичний, моральний і духов-

ний терор сіяв постійний страх у людей, і це вросло в гени і не могло не позначитися на здоров'ї жителів України.

Мало хто з моїх земляків народження 1910—1924 років залишився серед живих. Вони загинули на фронтах або у фашистському полоні, в якому опинилися винятково зі злочинної волі Сталіна. Внаслідок цього небаченого в історії людства погрому десятки мільйонів українців, котрі народилися в 30-х — на початку 40-х років, залишилися без батьків, і знову ж таки ті, хто народився в 30-х, 40-х, 50-х і наступних десятиліттях, залишилися без батьків, дідів, братів, а часто і без бабусь, матерів і сестер, найвірніших і найкращих носіїв рідної мови і виконавців рідної пісні, яких також косила коса фашистської і сталінської смерті на війні і на каторжних роботах у Німеччині.

Головна причина нинішньої тяжкої демографічної ситуації в Україні та, що Гітлер і Сталін знищили тих, хто повинен був народжувати дітей, хто жив би й працював на благо українського народу сьогодні. Подумай, шановний читачу, і про те, як все це позначилося на кількох поколіннях нашого народу, вихованих без батьківської уваги та ласки, без допомоги старшого брата, без мудрого діда, а часто і без бабусі та старшої сестри, котру вивезли на принизливу працю в Німеччину або мобілізували на підземні роботи в шахтах Донбасу, Кривбасу чи на лісоповал у Сибіру!

17 листопада 1941 року Ставка Верховного Головнокомандування, виконуючи волю Сталіна, видала вже згаданий наказ № 0428, у якому ставилося завдання: «У тилу німецьких військ руйнувати і спалювати дотла всі населені пункти на віддалі 40—60 кілометрів у глибину від переднього краю і на 20—30 кілометрів управо і вліво від доріг; використовувати для цього авіацію, артилерію і мінометний вогонь, команди розвідників, лижників і партизанські диверсійні групи, оснащені пляшками з запалю-

вальною рідиною. Для підриву і підпалювання населених пунктів створити в кожному полку команди «охотників»-добровольців по 20—30 чоловік. Знаменитих сміливців за відважні дії по знищенню населених пунктів представляти до урядових нагород» (*Кто был кто в Великой Отечественной войне 1941—1945 гг. — М.: Республика, 1995, с. 316*). Цим бузувірським наказом нашими ж бомбами і снарядами знищувалися наші люди, які опинилися з вини Сталіна на окупованій території. Спалювалися їхні будинки і подвір'я.

Що це значить: нищити дотла бомбами, снарядами і мінометами в глибину від фронту на 40—60 кілометрів і на 20—30 кілометрів управо і вліво від доріг? Це значить, що була категорична команда Сталіна знищити всі населені пункти, всі до єдиної хати. А в усіх цих містах і селах, у кожній хаті жили радянські люди: жінки, діти і діди, бо чоловіки військово-призовного віку були в Червоній Армії.

Під нашими бомбами, під нашими снарядами, нашими мінами разом з населеними пунктами гинули ні в чому не повинні радянські люди, сім'ї воїнів Червоної Армії. Шановний читачу! Вияви особливу увагу при аналізі цієї злочинської команди Сталіна.

Фронт на місці довго не стояв. Спочатку наші війська відступали, а потім часто контратакували, відганяли фашистів на сотні кілометрів назад. І так протягом чотирьох років. Бої проходили на території Радянського Союзу, куди прорвалися фашисти, а що стосується України, то вона була окупована повністю і більшість населених пунктів тут переходили з рук у руки по два, три і більше разів. Коса смерті, занесена Сталіним і Гітлером, винищувала українців на всій території України.

Світова історія не знала нічого подібного. Навіть Аттіла, Чингісхан, Тамерлан не нищили жінок і дітей підкоре-

них народів, не запроваджували суцільної тактики «спаленої землі». До цієї сатанинської акції додумались лише два злодії: Сталін і Гітлер.

Обманюючи свої народи і світову спільноту, виявляючи безмірне лукавство, цинізм і немислиму підлість, Гітлер і Сталін брехали з усіх сил і віртуозно звалювали провину на «обставини»: вороже капіталістичне оточення — зовнішні і внутрішні вороги — для Сталіна, комуністи — для Гітлера.

Але якщо більшість сучасних німців розібрались у суті фашистської ідеології та засудили гітлеризм, то багатьом моїм співвітчизникам ще належить розпізнати справжню роль нашого «вождя» і засудити його нелюдський більшовизм.

Проблему злодіянь і засудження більшовицько-сталінського режиму я розгорнуто поставив у книзі «Безсмертна душа України», над якою працював у 1989—1990 роках і здав у київську редакцію «Сільські вісті» в червні 1991 року — ще за правлячої комуністичної партії і радянської влади, коли і в голову не могло прийти те, що сталося в кінці 1991 року, — розвал СРСР і заборона компартії. В тій книзі прямо звертався до керівників Комуністичної партії СРСР і України із закликом відмежуватися від політики злочинного більшовицько-сталінського тоталітарного режиму і публічно засудити його, як це було зроблено німцями з фашизмом. Упевнений, що якби керівництво ЦК КПРС вчасно стало на такий шлях, то мільйони чесних комуністів були б захищені від звинувачень у злодіяннях, яких вони не чинили, а демократичні ідеї братерства, свободи, справедливості не були б заплямовані кров'ю мільйонів без вини гнаних, кинутих за ґрати або засуджених на смерть.

У цій та інших своїх роботах, які вийшли за останні 15 років («Борозна», «Переорані покоління», «Селянин — Світова Душа», «Керівники держав, не бійтеся бути свяtimi», «Мертва хватка сталінізму», «Рішуче «ні» — сталінізму і сепаратизму»), я стверджував, що більшість керівників-комуністів, котрі прийшли в партію в час «хрущовської відлиги» і після неї, були вихідцями з народу, чесно і добросовісно трудилися на своїх постах для блага народу, і немає їхньої вини за злочини, скоєні сталіністами. Доводив, що при Сталіні в Радянському Союзі соціалізм, а тим більше комунізм були всього лише ширмою для бандитського режиму.

За цю позицію був підданий остракізму просталінськи орієнтованими комуністами Октябрського району м. Полтава, котрі в червні 1995 року заочно (я тоді мешкав у Москві) виключили мене з партії (на той час безпартійного пенсіонера) (!?), а книги і радіопередачі за моїми книгами постановили — заборонити (!?). Згодом знаючі люди мене інформували, що команду вчинити цю показову розправу вони одержали від керівництва ЦК Компартії України. Як бачимо, все це — у жахливих традиціях свого кровожерливого натхненника.

Однак історію не можна обманути чи зупинити. Тому з особливим задоволенням зустрів прийняття, хоч і дуже запізніле, Парламентською Асамблеєю Європи революції, яка засуджує тоталітарні комуністичні режими. Представники 46 країн 25 січня 2006 року в Страсбурзі (Франція) розглядали представлену на обговорення шведським депутатом Йораном Ліндбландом доповідь під назвою «Необхідність міжнародного засудження злочинних комуністичних тоталітарних режимів». У документі зазначається: «Тоталітарні і комуністичні режими, які панували в Центральній та Східній Європі в ХХ столітті і досі залишають-

ся при владі в деяких країнах світу, характеризуються масовими порушеннями прав людини» (масові розправи, концентраційні табори, голодомори, депортації, примусова праця і т. ін.). Декларація вимагає від сучасних комуністів засудити дії колишніх однопартійців.

Автори резолюції назвали її «історичною справедливістю», а місцеві комуністи провели демонстрацію протесту передовсім проти ототожнення комуністичних режимів із фашистськими (*газ. «Сільські вісті», 2006, 27 січня*).

Гадаю, що французьких комуністів, які не мають за своїми плечима гріхів сталінщини, ще зрозуміти можна. Але чому не засуджують, а багато — до цих пір і не визнають (!?) злодіянь проти власного народу — наші доморощені? Та й європарламентарії виявили непослідовність, коли трохи не дотягли до необхідних 2/3 голосів для засудження голодомору-33 як геноциду проти українського народу, в якому винна не Росія і не росіяни (саме на них дехто намагається перекласти всю відповідальність), а злочинний більшовицько-сталінський режим.

Земля України, її все ще багаточисленне й освічене населення, багаті природні ресурси і вигідне географічне положення роблять її дуже важливим для Євросоюзу партнером. Як країна, розташована в географічному центрі Європи, ми разом із Росією, Азією та всіма народами несемо спільну відповідальність за єдність, стабільність і безпеку на нашому континенті і в світі. Дай Боже нашим виборцям у березні 2006 року не помилитися у виборі між крайнощами міжнародної ізоляції та поверненням до статусу «меншої сестри». Найбільш оптимальний результат парламентських виборів в Україні полягає в розумному балансі національних цінностей і спільних інтересів із нашими сусідами, Євросоюзом, Азією та світовим співтовариством.

ЗАВІТ ВОЛОДИМИРА МОНОМАХА: ЯКЩО ПЕРЕСВАРИТЕСЯ — ВТРАТИТЕ ВСЕ!

...Як повітря, як цілюща вода, потрібні Україні сучасні Бояни, Сковороди, Шевченки, Гоголі, Короленки, Франки, Лесі Українки, Довженки, Гончари, які б мудрим і рішучим словом показали людям всю підлість тих політиканів, що сіють розбрат і чвари, намагаються розпорошити народ на своїх електоральних прихильників, розірвати його по паралелях і меридіанах. Сепаратисти — на «бандерівців» і східняків, олігархи — на багатіїв-приватників і бідняків, незліченні партійці — за членством-нечленством, безбатченки — за мовною ознакою, безвідповідальні провокатори — на проросійських і проєвропейсько-НАТОВських... Підступні всі, хто розводить українців по різних окопах, але особливо небезпечні — ті, що сіють розбрат між українцями і росіянами.

Згадаємо великого Гоголя, який вустами Тараса Бульби говорив: «Знаю, подло завелось тепер на земле нашей: думают только, чтобы при них были хлебные стоги, скирды, да конные табуны их, да были бы целы в погребях запечатанные меды их. Перенимают черт знает какие бусурманские обычаи; гнушаются языком своим; свой со своим не хочет говорить; свой своего продает, как продают бездушную тварь на торговом рынке. Милость чужого короля, да и не короля, а паскудная милость... магната, который желтым чеботом бьет их в морду, дороже для них всякого братства».

О, Гоголь, Гоголь! Як же ти далеко дивився! Як же ти багато бачив! Назвіть мені ще такого пророка, який більш 150 років тому написав би так правдиво про наших героїчних прадідів і про наших сучасних єдинокровних, своїх падлюк і паразитів-п'явок, що присмокталися до нас. Замінімо гоголівські «стоги», «скирды», «табуны», «бусурманские обычаи» на безкінечні череди газуючих отрутою

«іномарок», що захарастили вулиці сучасних міст, на багатомільйонні й мільярдні рахунки добутої обманом і крадіжками валюти, схованої в «тінь» або за межами України, вдивимося у фальшиві фізіономії тих, сьогоднішніх, хто «гнушається мовою своєю», вдумаємося у всеохоплюючу правду Гоголя — і побачимо в його особі Великого Українського і Всесвітнього Пророка. І хай якнайшвидше станеться й те, що він пророчив «останній падлюці» вустами Тараса Бульби : «...Ударится он, горемычный, об полы руками, схватит себя за голову, проклявши громко подлую жизнь свою, готовый муками искупить позорное дело...»

Мене доля чимало поводила країною у війну і протягом трудового життя. Але де б не був — у Казахстані, Росії чи Киргизстані, всюди пам'ятав, звідки родом, і постійно туди прагнув. Глибоко шаную й люблю, мов рідного брата, кожного росіянина, казаха, киргиза, німця, узбека, таджика, єврея, представника кожної національності, котрий самовіддано любить свій народ, свою країну і нічого не шкодує для процвітання своєї Батьківщини. Лише на таких людей можна завжди покластися, адже вони з високим моральним обов'язком ставляться до кожного народу, як до свого кровного, бажають усього доброго кожному народу, як своєму.

Самовіддано люблю свою Україну. Вона для мене — батько й мати, моя сім'я, мої діти, онуки й правнуки, вона — моя надія і опора. Неймовірно радію всьому доброму, що йде від мого народу, і стає прикро, коли йому погано, коли він дозволяє різним своїм дурникам і недотепам творити підлість і шкоду. Разом із тим, абсолютно впевнений, що кожний українець повинен прагнути до вірної дружби з Росією, однак, особливо підкреслюю, цей процес має бути взаємним, точно так само слід ставитися до України.

Я народився і виріс на Донбасі, звідки пішов солдатом на фронт. Наш рід з діда-прадіда — донецький. Батько і

мати поховані на цвинтарі села Іванівка Червоноармійського району. Моя старша сестра Марія всю війну пройшла медсестрою в прифронтових військових госпіталях. Мій старший брат Володимир, фронтовий офіцер, усі груди в орденах, останні роки свого життя працював начальником пожежної команди міста Костянтинівки — день і ніч у бойовій тривозі. У 1991 році загинув і похований на міському кладовищі в Костянтинівці...

Узимку 1940 року комсомольська організація Гродівської середньої школи направила мене в райком комсомолу у місто Червоноармійськ на предмет мобілізації для навчання в профтехучилищі шахтарського профілю. В райкомі побачив сотні таких же, як і я, сільських хлопців. Коли підійшла моя черга, звертаючись до членів бюро райкому, сказав, що шахтарської праці не боюсь, і якщо буде рішення, то його виконаю. Однак прошу, якщо можливо, врахувати, що з дитинства мрію бути агрономом, готую себе до цієї справи. І мій дід Феофіл Тимофійович Мойко, слюсар Червоноармійського залізничного депо, почесний громадянин міста Червоноармійськ, колишній моряк, учасник повстання на броненосці «Потьомкін», думку якою я надзвичайно ціную, настійно радить мені стати агрономом. Тому буду дуже вдячний, якщо дасте можливість закінчити середню школу і вступити до сільськогосподарського інституту. Це прохання задовольнили. Однак більшість юнаків нашої сільської округи постійно поповнювала ряди шахтарів. Багато моїх земляків і рідних трудилися і трудяться на шахтах імені Димитрова, Центральній, Родинській та інших.

Коли у вересні 1939 року Сталін всадив ніж у спину спливаючій кров'ю Польщі і ввів війська в західноукраїнські області, українське населення зустрічало нашу армію з невимовною радістю. Люди сподівалися, що після багатовікового

поневолення прийшли визволителі. Але згодом, через місяць-другий, почалися масові репресії, арешти, відправки до тюрем і таборів багатьох сотень тисяч людей. Без суду і слідства арештовували національну еліту — освітян, юристів, духовенство, заможних селян, а особливо українських вчених, письменників і поетів. Історикам відомо, що тільки в 1940 році було репресовано понад мільйон осіб. Усі в'язниці, розташовані в областях Західної України, були переповнені взятими під варту без суду і слідства людьми.

Коли 22 червня 1941 року фашистська Німеччина вчинила «раптовий напад», радянські каральні органи арештованих не евакуювали, а масово розстрілювали у камерах, слідчих ізоляторах, у дворах тюрем, і зовсім не дивно, що вцілілі старі батьки, жінки і діти цих безвинно знищених жертв сподівалися, що в особі німецької армії отримають визволителів від більшовицького насилля. Тому-то чимало з них і вітали прихід німецької армії. Але незабаром і фашистський режим, гестапо зі ще більшим озвірінням почали здійснювати терор проти жителів Західної України. І знову — полон, тюрми, знущання і масові розстріли безвинних людей.

Ось тоді багато патріотів України були змушені піти в ліси, взятися за зброю і боротися з фашистськими окупантами. Це — головна причина появи Української повстанської армії. Гірка доля змусила її у нерівних боях боротися за незалежність України спочатку з фашистськими військами, а затим і з більшовицькими спецзагонами НКВС. Однак офіційна сталінська пропаганда поставила на трагедії обездоленого народу смерті подібне антирадянське тавро — «бандерівщина».

Я з боями пройшов усю Україну — від Донбасу до Карпат. Усюди населення зустрічало визволителів із великою радістю. Але такого тріумфу, тепла, як на Західній Україні, не було ніде. Забувши про те, що з ними витворяли «совети» у 1939—1941 роках, вони ділились із нами останнім, що мали.

Старі згадували, що і в Першу світову війну воїнів царської російської армії вони зустрічали також з усією щирістю. Виховання, бойовий дух, тверезий спосіб життя (у царській армії був сухий закон, котрий бездоганно виконувався) і обмундирування російської армії вони ставили набагато вище, ніж австро-німецької. Але і в 1944 знову отримали від визволителів «бандерівщину», погроми, розстріли та виселення.

Після тяжкого поранення на Дуклинському перевалі в Карпатах восени 1944 року я потрапив у рідні краї на лікування (в госпіталі міста Донецька). Кістки на перебитих руках зрослися, після виписки із госпіталю був комісований, визнаний придатним до нестройової і зарахований для проходження служби у місцевому запасному полку. Ми приймали молодих новобранців, навчали.

У березні 1945 року в нашій частині з'явився незнайомий капітан. Посадив за стіл мене і моїх товаришів по службі, вручив папір і олівці. Диктував, а ми записували. Забрав листки із записами, проглянув, показав на мене пальцем і сказав нашому командирові, що цього сержанта він забирає для подальшого проходження служби в іншому армійському підрозділі.

Так я став... секретарем військового трибуналу гарнізону міста Сталіно (нині Донецьк). Мій почерк і грамотність, які виявилися кращими, ніж у моїх товаришів, незбагненим чином привели мене у військовий трибунал, де у мої обов'язки входило протоколювання допитів, котрі проводив капітан, який мене відібрав, — він виявився його начальником.

Такий-то, такого-то року народження, уродженець таких-то місць і далі — хід допиту, а потому — вирок, як правило, до розстрілу чи до 20—25 років тюремного ув'язнення — ось нехитрий зміст моїх записів.

Зараз не пам'ятаю ні прізвища капітана, ні прізвищ нещасних, котрі потрапили під скорий і неправедний суд. Не велось ніякого слідства, про адвоката не могло бути й мови. Далеко не завжди тверезий капітан виносив вироки, нерідко по декілька десятків за день.

Але на все життя запам'ятав, що жертви, всі до однієї, а мені довелось оформляти протоколи на багато сотень засуджених, були уродженцями Західної України, головним чином учителі, лікарі, юристи, священники, спеціалісти різних галузей, котрі служили в повстанській армії і були або взяті в полон, або здались добровільно. Їхній вік — 20—30 років.

На «суд» їх привозили з в'язниць у «воронках», зазвичай в синцях, з вибитими зубами, доведених до повного виснаження і знесилення. До цього часу не можу збагнути причин їхнього транспортування через всю Україну. Арештованих було так багато, що карателі західних областей не справлялись? Чи вже тоді сталінською національною політикою закладалась ненависть східних українців до західних, східні залучалися до кривавого молоху сталінських репресій проти західних? Формально допускалось прохання засуджених про пом'якшення вироку чи помилування. Не пам'ятаю випадку, щоб хтось ним скористався, але добре пам'ятаю, що підсудні поводитися стійко і мужньо. Звинувачення у зраді Батьківщині категорично відкидали. «Ми боролися проти поневолення України, за свою вільну і незалежну Батьківщину», — була їхня відповідь.

Майже всі засуджені після оголошення нелюдських вироків вигукували: «Хай живе вільна Україна!»

Мені весь час хотілося відвідати архів військового трибуналу гарнізону міста Сталіно, але не вдавалось. Нині ж обнародую той страшний епізод моєї військової служби у надії, що знайдуться рідні тих постраждалих і розшукають сліди своїх близьких, якщо вони ще збереглися.

У серпні 1945 року мені вдалося демобілізуватися, я прибув до батьків у село Іванівка Червоноармійського району і у вересні 1945 року вступив до сільськогосподарського інституту. У 1946—1947 роках в Україні панував черговий поголовний голод, організований Сталіним. Від недоїдання пухли і вмирали дорослі й діти. Я в цей час навчався у Дніпропетровську. Більшість студентів нашого інституту страждала на дистрофію, деякі не витримували і кидали навчання. Я і багато студентів, товаришів по нещастю, на дахах товарних вагонів добиралися в села Тернопільської, Дрогобицької, Львівської областей і обмінювали мануфактуру та різні товари на зерно, картоплю, інші продукти харчування. Гроші ми заробляли на розвантажуванні вагонів, барж у Дніпропетровському порту.

Маю особливо підкреслити, що жителі Західної України ставилися до нас по-братськи, ділилися буквально всім. Я разом зі своїми товаришами здійснив десятки таких ходок, і ми ніколи не поверталися без нічого, навіть і в тих випадках, коли нам уже нічого було запропонувати місцевим селянам.

Доставленими із Західної України продуктами ми годували студентів, скалічених на війні, і дівчат. Цією гуманітарною допомогою західних українців я врятував від голоду і своїх батьків, з котрими жила на Донбасі й моя молодша сестра Варвара.

Центральна, Східна і особливо Південна Україна страшенно голодували, і десятки тисяч таких, як я, постійно прибували до Західної України за продовольством. Потерпаючи від чергових сталінських репресій, жителі Західної України рятували від голодної смерті мільйони українців центральних і східних областей.

У той же час, в 1946—1947 роках, партійні і радянські органи повернулися до примусової колективізації західноукраїнських селян. Ми купували продукти ще у селян-од-

ноосібників. Звичайно, знаходилися люди, котрі виступали проти колгоспів. Хочете бути колгоспниками — отримуєте голод, як у Советській Україні (так «західняки» називали інші регіони країни). Неважко зрозуміти, чому в ті роки повстанська армія, бандерівці підтримувались місцевим населенням.

Якось на комсомольських зборах у дискусії я став на захист західних українців. Що тут почалось! Скінчилося тим, що за «політичну незрілість» і схиляння перед «бандерівцями» мене мало не виставили з третього курсу Дніпропетровського сільгоспінституту.

Для чого ці трагічні епізоди нашої історії і моєї біографії відтворюю сьогодні? Для того, щоб мої земляки на Донбасі, і не тільки там, і не тільки земляки, а всі ті, кого до цього часу лякають бандерівцями, дізнавшись про ці факти з перших рук, змогли розібратись у причинах національно-визвольного руху в Західній Україні.

Побиті міллю ярлики «бандерівщини», «дикого націоналізму» західних українців витягли з арсеналу сталінської пропаганди деякі «чорні політтехнологи» декотрих кандидатів у президенти на щойно відшумілих президентських виборах. Особливо стараються декотрі лідери так званих прогресивних соціалістів і комуністів. Давайте, нарешті, висловлюючись народною мовою, «роззуємо очі» і придивимося не до політагітації, а до дійсності, котра нас оточує.

І ми побачимо, що золоті руки майстровитих західних українців працюють у всіх регіонах України, Росії, Казахстані, країнах Заходу. Всюди, де б я не зустрічався з бригадами «західняків», до них не треба було приставляти ні комсорга, ні парторга, ні профорга, вони самі демократично й справедливо вирішували всі проблеми організації своєї праці, побуту, розподілу заробітків. Якщо серед нас, східняків, виявилось багато безбожників, котрі піддалися на тотальну атеїстичну

пропаганду, то вони у своїй більшості — глибоко віруючі люди, які не вміють пиячити, лаятись, глумитися над жінкою, чинити не по совісті. У народі називають таких людей праведниками, на котрих тримається земля.

Пізніше, працюючи протягом п'яти років у Полтавській області до направлення мене на Казахстанську цілину (1949—1954), а потім — 15 років першим секретарем Полтавського обкому партії (1973—1988), добре знав, що, починаючи з 1943 і всі післявоєнні роки, а особливо в 50—70-і — українська молодь, хлопці й дівчата з усіх областей України комсомольськими і партійно-господарськими органами відправлялись на шахти Донбасу. Більшість матерів-українок, часто солдатських удів, віддавали своїх старших дітей на післявоєнну відбудову і подальший розвиток цього гігантського індустріального регіону країни. Залишаючись із молодшими, не завжди нагодованими дітьми, в хатах, які опалювались краденою соломою, — у колгоспах за трудовий день ставилась паличка (трудодень), котра не отоварювалась грішми, а лише в малій кількості хлібом, — селяни жили надголодь. Нинішні трудівники і жителі донецьких і луганських міст, шахтарських і заводських селищ — переважно нащадки тих українців, котрі за оргнабором чи самостійно поповнювали трудову армію Донбасу.

Працюючи першим секретарем Полтавського обкому, будучи членом ЦК Компартії України, знав, що всі аграрні області України направляли в плановому порядку свою сільськогосподарську продукцію в основному на Донбас і для забезпечення Радянської Армії і Флоту. Полтавська область виробляла велику кількість зерна, цукру, м'ясо-молочної продукції. На цукор, м'ясо і м'ясні вироби, вершкове масло, сири, згущене молоко та інші продукти, що випускались нашими підприємствами, фонди для забезпечення населення області Держпланом практично не виділялись. Все добро

йшло для забезпечення Донбасу, і полтавці, як і жителі інших українських областей — донорів сільгосппродукції, добросовісно, з почуттям поваги до важкої праці шахтарів та металургів ділилися з ними продовольством, як мовиться, до останнього. Обласні органи питання забезпечення харчуванням своїх регіонів змушені були вирішувати за рахунок виробництва тваринницької та іншої продукції переважно в індивідуальному секторі — на селянських подвір'ях і присадибних ділянках.

Селянки Полтавщини, як і їхні подруги з усіх центральних, північних, західних, східних і південних областей України, від зорі до зорі трудилися на бурякових, овочевих і зернових полях, на свинокомплексах і молочних фермах, отруюючись дустом, гексахлораном, аміаком і випарами інших шкідливих речовин. Все це сповна знайоме нашим сільським трудівникам, багато з яких від важкої фізичної праці та отрутохімікатів у 35—40 років ставали беззубими бабами. Основні кошти держбюджету України направлялись у першу чергу для будівництва й експлуатації шахт, заводів, житла, доріг, соцкультпобуту Донбасу та інших промислових центрів.

Знаючи і переживши все це, восени 2004 року я був буквально приголомшений заявами і діями декотрих народних депутатів України, глав адміністрацій Донецької, Луганської і Харківської областей, котрі поставили питання про автономію, федералізацію, аж до виходу зі складу України східних регіонів. Не пам'ятаю прізвища молодого депутата Верховної Ради України із Луганської області, котрий, виступаючи з трибуни вищого законодавчого органу країни, пихато заявив: «У нас — могутня індустрія, заводи, фабрики і шахти з новітніми технологіями, величезні прибутки, багато коштів, валюти і висококваліфіковані кадри. Відділившись, ми

будемо процвітати, а ви [і він перейшов на державну мову. — Ф. М.] «залишайтеся зі своїми цукровими буряками і смереками» (!?).

Шкода й до болю прикро, що не знайшлося в сесійній залі депутата-патріота, зокрема з Полтавщини, котрий тут же взяв би слово і дав гідну відсіч цьому горлодеру.

Я уважно стежив за ходом і виступами учасників зібрання в Северодонецьку. Там не було шахтарів, металургів — справжніх трудівників Донбасу, котрі своїми титанічними зусиллями прославляли і прославляють цей український індустріальний край. У президії і в перших рядах величезної зали сиділи, як мені здавалося, не відповідальні керівники, а жирні «коти», котрі не вміють ловити мишей, від'їлись на чужому салі і прибули на цей шабаш у дорогих джипах. Як же паскудно все це виглядало! Український народ, вся Україна віддавали своїх дітей, засоби — все, що могли, для процвітання Донбасу. І раптом знайшлися «діячі», котрі розпочали нахабну авантюру розколу держави. Деякотрі домовилися навіть до погрози приєднання Донбасу... до Росії.

...Володимир Мономах заповів нашим предкам жити дружно, берегти народ і землю: якщо пересваритесь — втратите все! Не послухались, затіяли чвари, поділили Київську Русь на уділи, чим скористались татаро-монголи. Скінчилося 300-літнім ярмом!

...1918 рік. Нарешті відновили державність. Замість дружби й укріплення українства почалися чвари і сварки між Петлюрою, Винниченком, Скоропадським, котрі так і не знайшли загальнонаціональної ідеї. І знову — крах!

На слуху ходове: Донбас — російськомовний край. У жовтні 1943 року 127-а Чистяковська стрілецька дивізія, в якій я служив, знекровлена у боях під Мелітополем, декілька тижнів поповнювалась у Луганську новобранцями,

і молоді бійці, городяни, з якими довелося спілкуватися у звільненнях, говорили українською мовою.

Добре пам'ятаю довоєнні і післявоєнні роки, коли більшість жителів не тільки шахтарських селищ, але й міст Донбасу — Червоноармійська, Костянтинівки, Артемівська, Дружківки, Краматорська, Ясинуватої, Авдіївки, Мар'їнки, Селідова, Волновахи і багатьох інших — говорили рідною українською мовою, тому що вони, в основному, — українці. На великий жаль, сьогодні не тільки в містах, а і в багатьох донецьких селах, в яких живуть переважно українці, рідної мови майже не чути. І причину занепаду рідної мови і культури треба шукати не за межами Донбасу і України. Винні, повторюю, ми самі, і вже точно — люди типу тих жирних «котів», котрі влаштували ганебне зібрання у Северодонецьку.

Ці зажирілі і знахабнілі типи не доросли до розуміння того, що Богом і історією визначено Росії бути великою і процвітаючою світовою державою, і що це можливо лише за умови, коли процвітаючими будуть культури і мови всіх народів, які входять до складу Російської Федерації.

Україні не треба претендувати ні на роль великої держави («матері городів руських»), ні на роль Малоросії, ні на роль молодшої сестри. Богом, історією, надрами, талантом і працелюбством народу приречено Україні бути державою процвітаючою. Але для цього належить, як зіницю ока, берегти і примножувати нашу культуру, мову, пісні, — все наше унікальне українство. І, звичайно ж, для цього треба зміцнювати нашу державність, територіальну цілісність і економіку.

Згадаймо геніального Миколу Гоголя, який нас об'єднує: «Нема уз святіших за товариські!»

Як коріння могутніх віковичних дубів скріплює в моноліт ґрунт, що живить ці дерева-гіганти і не дозволяє його вітрам видувати, а дощам вимивати, так і ми, слов'яни, по-

винні міцно триматися своєї ідеї вірності й дружби. Лише при такому становищі нам і нашим дітям гарантоване майбутнє. Маючи вічну дружбу з Росією, Україна може нічого не боятися. Стверджуючи це, я маю на увазі не військову могутність і воєнне протистояння з якимись іншими державами, а міць та успіхи економіки, красу і чарівність російської й української культур, привабливість способу життя — категорії, що були би бажаними як для громадян наших держав, так і для інших народів світу.

Території, незліченних багатств надр, лісів, вод і родючості земель вистачить нашим працелюбним, мудрим і добросердечним народам на багато віків і тисячоліть. Зберегти та примножити це добро, зробити для людей життя благополучним, заслужити глибоку повагу європейців, американців, китайців, японців, індусів, пакистанців, усіх людей планети — ось благородна мета, до якої ми повинні прагнути, а не до збільшення озброєння і військового протистояння.

Не можна мовчати, гріх не вчинити активні дії проти тих злочинних сил, які під прикриттям «свободи слова», «демократії», «прав людини» з теле-, кіно- і комп'ютерних екранів, зі сторінок газет і журналів тиражують брехню, насилля, садизм, хамство і розпусту. Телепередачі і кінофільми цілодобово тиражують «легке життя» Голлівуду, насилля зарубіжних бойовиків. Швидко засвоїли ці не кращі приклади російські та українські теле- і кіностудії, рекламуючи пияцтво, наркоманію, розпусту, бандитизм уже на вітчизняному ґрунті.

Не можна терпіти тих, хто систематично нехтує мораллю, свідомо калічить душі наших дітей, відлучає їх від навчання і роботи, намагається перетворити в нероб і невміюк, бандитів та вбивць.

Звідки взялися і звідки прийшли ці виродки, носії розладу і багна? Люди, які кровно пов'язані з Україною, які

люблять свою Батьківщину, повинні негайно відкинути цього гада і вжити рішучих заходів для виховання у наших дітей і молоді відданості, поваги до праці, до своєї рідної мови і культури, до мови і культури інших народів, до всього того, що веде до прогресу і розквіту цивілізації, до братерства між народами і націями. Коли юнацтву навіюється брехня, що видається за правду, воно позбавляється розуму і таланту. Життя вимагає в усіх засобах інформації, в школах, вузах, у сім'ях дати зелене світло тим, хто викриває брехню, аморальність і беззаконня.

Руйнівники людських душ зайшли так далеко, що справа вже не у відповідальності окремих осіб, навіть високопоставлених, а в тому, що гряде загроза істині, українським ідеалам, суспільству України в цілому. Рани, отримані Вітчизною, кожний з нас має відчувати власним серцем. Любов до Батьківщини — перша чеснота цивілізованої людини.

Вітчизну люблять не за те, що вона велика, а за те, що вона своя. І коли брати Клички висловлюються проти жіночого боксу, я погоджуюся з ними не з чоловічої солідарності, а тому, що жіночий бокс — це не тільки руйнування здоров'я жінки, не тільки загроза продовженню їхнього власного роду, це ще й виховування нації у войовничо-руйнівному дусі. А людину, виховану в такому дусі, дуже легко, незалежно від статі, зробити «гарматним м'ясом» проти кого завгодно (іншої людини, нації, держави, раси, конфесії і т. ін.).

Те ж саме стосується і цноти в інтимному житті. Колись О. Довженко, аналізуючи радянську партійну літературу, зазначив: «...Немає ні кохання, ні пристрасті нема». Цю ж оцінку можна дати і сьогоднішньому «голому сексу».

Ми повинні негайно припинити сатанинський танок садизму, який налетів в Україну «зі сторони». Замаскував-

шись, засів у теле-, радіоцентрах, у багатьох редакціях газет і журналів, у кінопрокаті, у так званій мас-культурі й «майстерно», високопрофесійно популяризує принади алкоголю, тютюну, наркотиків, неробства, гульбищ і розбещеності.

Треба негайно повернути на телеекрани та в інші засоби масової інформації України геній Шевченка, Сквороди, Гоголя, людинолюбство Вернадського і Короленка, правду Франка і Лесі Українки, мораль Макаренка, Сухомлинського і Захаренка, народність і доброту Гончара, Загребельного, Ліни Костенко, Василя Симоненка та інших діячів мистецтва, чиї твори сіють добро, зігрівають душі, закликають любити труд, свободу, честь, совість, вірно служити своєму народу.

Упевнений — як протягом минулих віків українка рятувала своїх дітей, берегла народну пісню і рідну мову, так і в найближчому майбутньому вона за всенародної підтримки виведе на вірний шлях нашу молодь у ХХІ столітті. В цьому жінці-матері повинні допомогти дитячі дошкільні заклади, школи, нормальні умови роботи, надійний заробіток чоловіка і її самої.

Саме цьому, в першу чергу, повинні приділити свою максимальну увагу українські ЗМІ, а не тиражувати брехню, насилля, садизм, пиятику і розпусту. Треба підтримати зусилля Президента Віктора Ющенка, Верховної Ради і уряду, спрямовані проти тих, хто систематично плюндрує мораль, свідомо калічить душі наших дітей, відлучає їх від навчання і праці, намагається перетворити у ледарів і недотеп. Кожен українець як особистість і всі українці як народ зобов'язані відродити справжню демократію, що призведе до небаченого розквіту рідної мови, нових яскравих творів у літературі, поезії, мистецтві — призведе до небаченого розквіту культури і глибокої поваги до нас, українців,

усього світового співтовариства. «Заговори, щоб я побачив тебе», — казали древні. Настав час побачити у самих собі українців, і — як українці — ввійти у широкий світ!

ЛЮДИ СПОДІВАЮТЬСЯ

Сатанинськими силами була здійснена пекельна робота для втягування провідних народів і держав у Другу світову війну, в якій найбільших жертв зазнали Білорусія, Україна, Росія, а також Польща, Югославія, Німеччина, Японія та Китай.

Події, що мали місце під час війни, після неї і нині, засвідчили, що життя без честі й совісті, без визнання суверенного права кожного народу, без справжньої повнокровної свободи нічого не варте.

Настав час урядам усіх держав, насамперед провідних країн світу, остаточно переконатися, що є тільки один засіб позбутися загрози нової світової війни, та й локальних також. Засіб цей — згуртованість усіх вільних народів, довіра і взаєморозуміння. Вони необхідні ще й тому, що перед усіма народами сьогодні стоїть глобальне завдання — врятувати нашу прекрасну планету й земну цивілізацію від екологічної катастрофи. Людям пора зрозуміти й визнати, що життя на планеті у величезній небезпеці. Ми всі на межі, яку переступити не можна. Необхідно визнати й інше: підвели нашу планету до згубної межі так звані передові індустріальні країни Європи, Північної Америки, Радянський Союз, Японія, Китай та інші держави, які влаштували гонку непродуманого матеріального збагачення і нарощування згубних засобів війни.

Прошу читача зрозуміти мене й мої тривоги за стан нашої середовища, за долю людства. Зрозуміти правильно, адже мої життєві струни завжди дзвеніли в такт тому, що бачив на полях, у лісах і повітрі, в містах і селах. Мій досвід і знання, надбані на посаді голови Державного

комітету СРСР з охорони природи, зобов'язують постійно звертати увагу на тяжкий стан природи. Саме тому свою позицію я і виклав у книзі «Кінець світу? Чи...», виданій у Києві в 1991 році і другим виданням — у Москві в 1994 році, третім і четвертим в Белгороді. Справжня свобода сьогодні — це глобальна політика урядів світового співтовариства на ліквідацію смертоносної ядерної зброї, недопущення війни й прийняття адекватних заходів щодо збереження природи й навколишнього середовища. Саме цій меті повинні присвятити свою роботу і своє життя в найближчі роки провідні політики світу, і цим вони завоюють визнання і глибоку повагу народів.

Люди не повинні допустити появи таких політичних пройдисвітів, як Гітлер і Сталін. Сьогодні, як ніколи раніше, кращі уми людства повинні потурбуватися про появу лідерів, які б любили всі народи, про прихід на грішну Землю пророків і апостолів, які б мали виняткову творчу силу й високе почуття відповідальності, які б були здатними виправдати прагнення і сподівання згорьованих людей усіх рас і національностей.

Настав час, коли кращі уми людства повинні допомогти всім людям підняти свідомість жителів планети — як окремих людей, так і цілих націй — до загальносвітової свідомості. Хоча це і не означає, що кожна окрема нація повинна відходити від власних традицій, культурного спадку, від національних ознак. Навпаки: це передбачає, що при збереженні власної національної культури кожна нація сприйме кращу культурну спадщину інших націй. При цьому відбуватиметься не процес нівелювання, який згладжує особливості націй, а процес зростання, який дає націям можливість розвиватися, незважаючи ні на які державні кордони.

На очах мого покоління відбулося страшне забуття Бога, відчуження від прародительки всього суцього — природи, відхід від принципів порядку до руйнівної ідеї класової боротьби. Так звані пролетарські вожді досить уміло й не

без успіху втовкмачували в голови людям однієї шостої частини планети, що ми — краща частина людства, її революційний авангард, і маємо право вчити всіх. Так, ми дійсно ні в чому не гірші за інших, але реальне життя засвідчило, що нам є чому повчитися в багатьох народів і держав так званого капіталістичного світу. Незалежність і свобода, яку здобули народи колишніх союзних республік СРСР, серед них і мій український народ, вимагають ще більшої віддачі, самокритичності й відповідальності в розвитку економіки й культури нових держав.

Нинішнє покоління і наші нащадки повинні вічно дякувати тим, хто бився в Другій світовій — Великій Вітчизняній війні за ідеали свободи і своєю невтомною працею продовжити цю боротьбу, відстоюючи ідеали добра, гуманізму й справжнього братерства між людьми.

Це наш святий борг перед тими, хто впав у боротьбі за ідеї добра, справедливості і гуманізму в минулому, і священний обов'язок перед нашими дітьми, дітьми всіх народів, кому випаде доля жити і творити в новому, третьому тисячолітті, двері в яке відчинило нам провидіння — в надії на нашу ретельність і розум.

Уряди всіх країн, у першу чергу індустріальних, повинні вжити дієвих і рішучих заходів, аби розв'язати найважливіші екологічні проблеми сучасності. Сьогодні це найперша турбота керівників і політиків, тобто тих людей, котрим народи довірили керівництво в наш час. Вони зобов'язані усвідомити важливість свого становища, відчути всю глибину сподівань змучених народів, прийняти виклик епохи і невідкладно приступити до вирішення проблем, поставлених самим життям.

Громадяни, які обирають державних і політичних лідерів! Пам'ятайте, що якщо ваші обранці на найвищі державні і партійні пости не ставляться до питання охорони природи як до найважливішого питання, то вони не заслуговують вашого довіря.

Для успішного вирішення проблем охорони довкілля на всій планеті необхідно всього лише 7—8 відсотків бюджету індустріально розвинутих держав. Ось над чим слід добре подумати урядам провідних країн світу — і здійснити відповідальні кроки, а не продовжувати нищівну гонку виробництва зброї тотального взаємознищення.

Полтавці, белгородці, українці і росіяни. Слов'яни, германці, романці, китайці й японці, індуси і пакистанці, християни і мусульмани, євреї й араби, всі народи, раси і племена! Ми повинні, ми зобов'язані стати братами і відвернути екологічну катастрофу, що насувається, масштабів якої ще не знала історія людства.

Керівники держав і політичні лідери! Уважно придивіться і прислухайтеся: ви побачите і почуєте, що змордована природа і діти Землі стукають у двері ваших кабінетів, волають до вашої совісті і серця. Не бійтеся бути святими! Не залиште без уваги ці заклики, використайте владу, щоб урятувати планету, природу і людей.

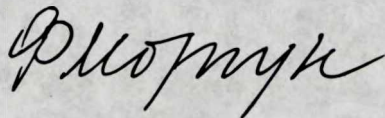
Над Землею ніколи не згасне благовіст свободи і спасіння. В які б тоги не вбиралися слуги сатани типу Гітлера і Сталіна, їм не знищити надії всіх людей світу бути братами.

Настав час нам, нині живущим, оголосити війні, її організаторам і паліям — анафему!

Віднині і на віки вічні...

Шануймо полеглих. Шануймо живих. Шануймося в ім'я тих, хто повинен народитися...

Полтава,
листопад 2005 р.

АБСУРДИ ВІЙНИ — РЕЗУЛЬТАТ

Після підписання ганебного договору в серпні 1939 р. Вождї радіють... Тоді Сталін проголосив тост за здоров'я Гітлера і за успіхи фюрера у досягненні своїх цілей. А його головну мету вождь добре знав, бо у Радянському Союзі Сталін був найпершим і найуважнішим читачем маніфесту головного фашиста «Майн Кампф», в якому Гітлер з цинічною відвертістю писав про знищення слов'ян, захват України та інших земель на Сході Європи.

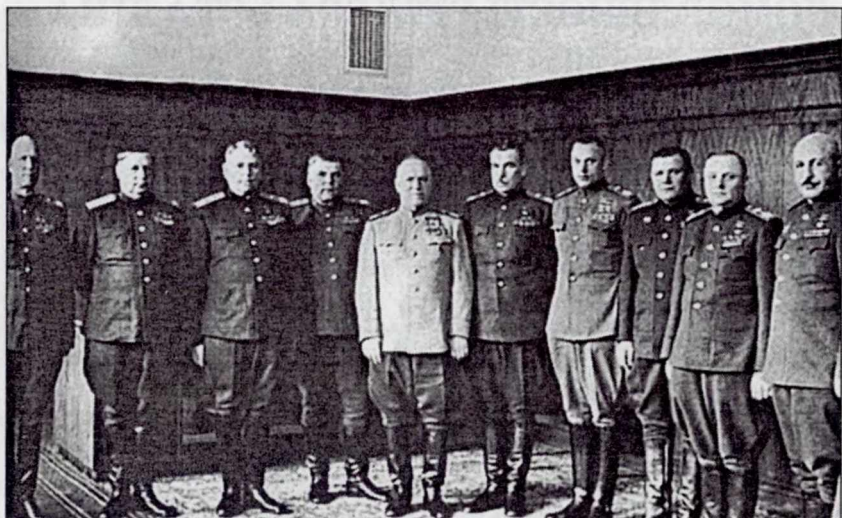

Отримавши текст договору, підписаний у Москві, Гітлер, в екзальтації, несамовито кричав у оточенні своїх наближених соратників: «Тепер світ біля моїх ніг!!!»

ДОМОВЛЕНОСТІ ГІТЛЕРА І СТАЛІНА

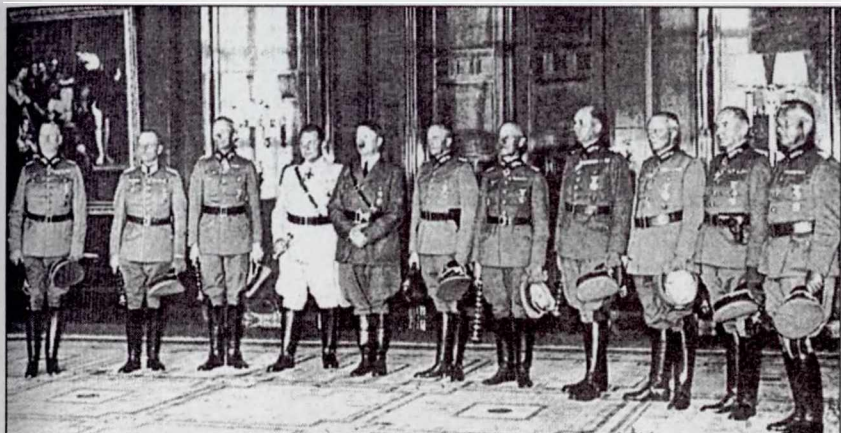
*Реакція народу. Радянські люди слухають повідомлення про початок війни.
22 червня 1941 р.*

Генерали і маршали, командуючі фронтами радянських військ (зліва направо): маршал Конєв, маршал Толбухін, маршал Василевський, маршал Малиновський, маршал Жуков, маршал Говоров, маршал Рокосовський, генерал Єрьоменко, маршал Мерецьков, генерал Баграмян.

Такий вигляд мав Сталінград у січні 1943 р.

Гітлер з представниками генералітету (зліва направо): начальник верховного командування вермахту Кейтель, головнокомандуючий групою армій «А» фон Рундштедт, головнокомандуючий групою армій «Б» фон Бок, рейхс-маршал Герінг, Гітлер, головнокомандуючий сухопутними військами фон Браухчі, головнокомандуючий групою армій «Ц» Ріттер фон Лееб, командуючий 12-ою армією генерал Ліст, командуючий 4-ою армією фон Клюге, командуючий 1-ою армією генерал Віцлебен, командуючий 6-ою армією генерал фон Рейхенау. 1940 р.

Така доля солдатів вермахту у Сталінграді. Вбитих роздягали ті, хто залишився живим, щоб не загинути від жорстоких морозів.

Полон...

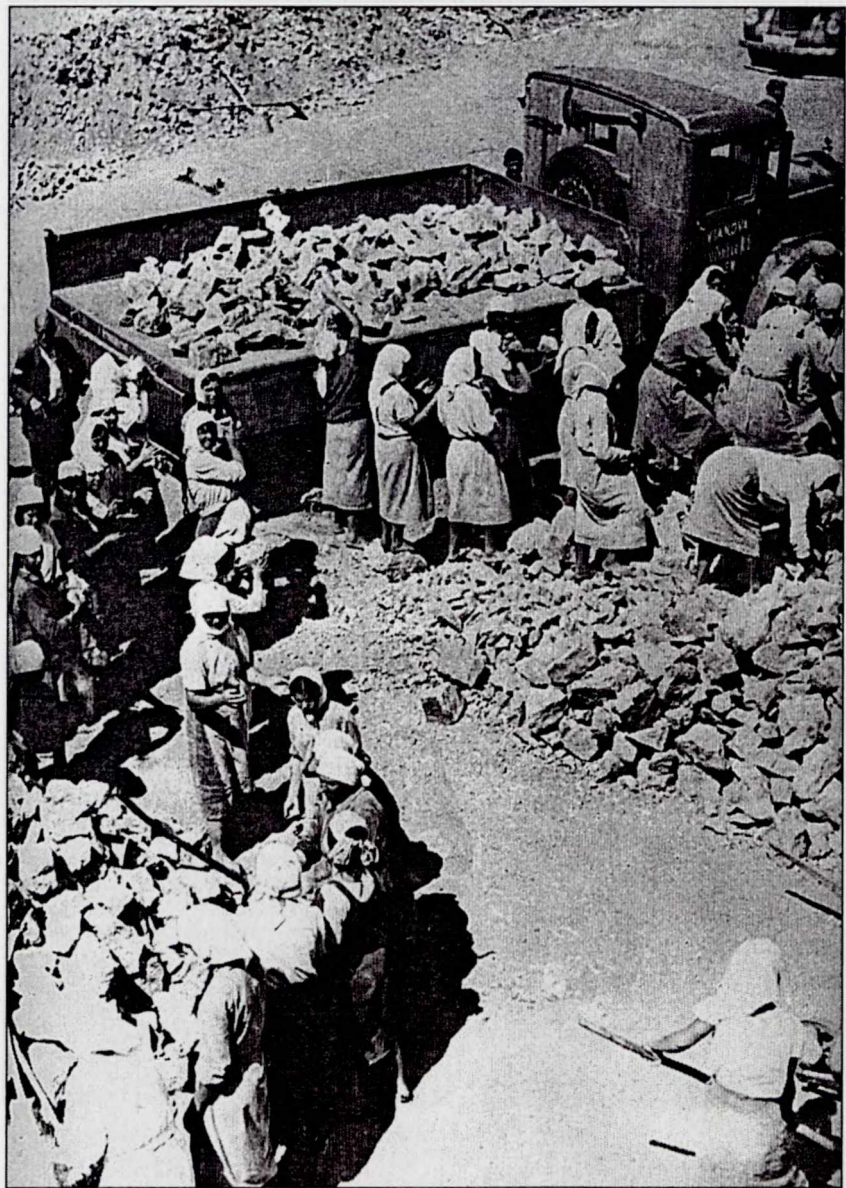

Під дулами фашистських гвинтівок полонені червоноармійці копають собі могили. 1941 р.

На шляху до фашистських концтаборів. Після боїв під Харковом у травні 1942 р.

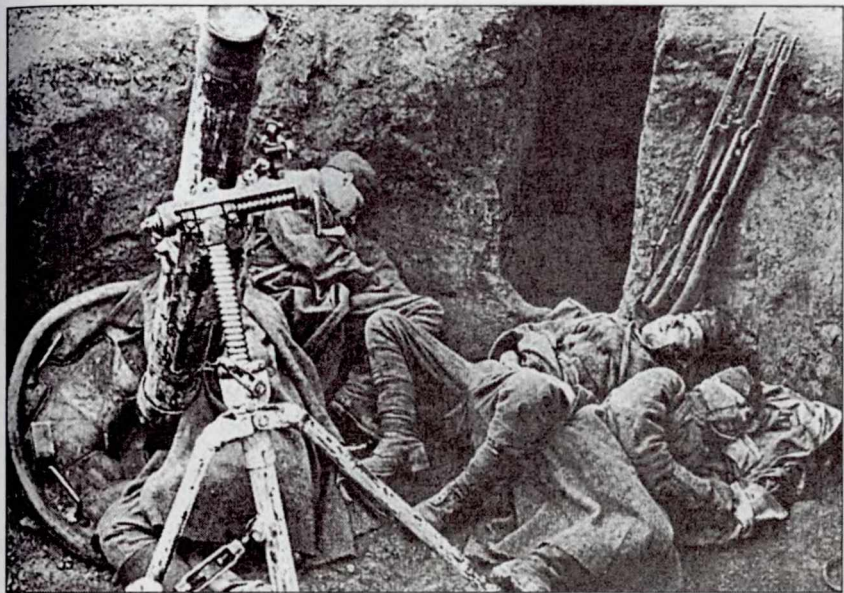
Каторжна праця радянських жінок у війну.

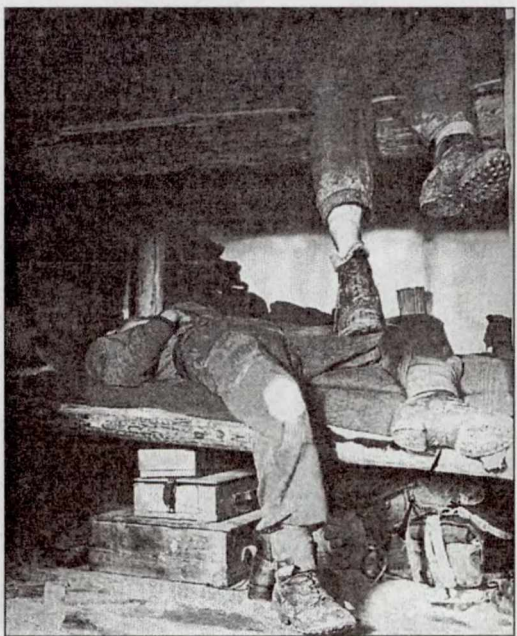

Обід у німецьких і радянських воїнів.

Хай солдати хоч трішки посплять... Що сниться радянським і німецьким (знімок внизу справа) солдатам?

Довоювались...

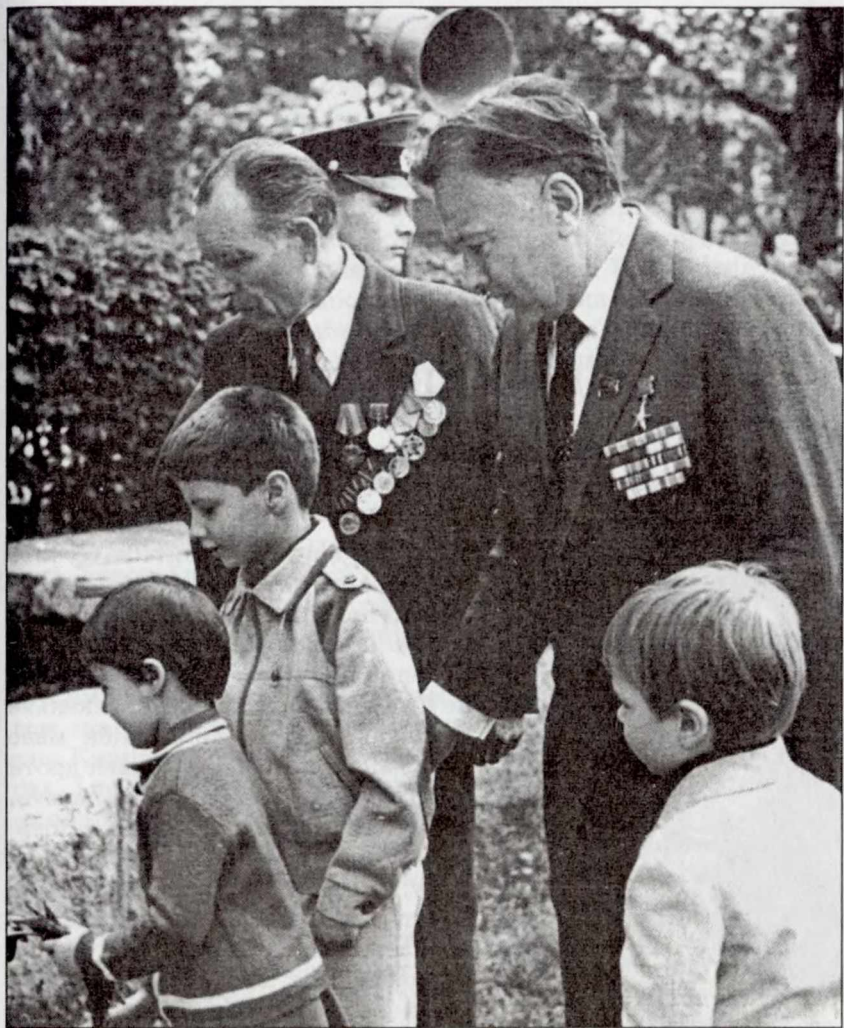
Колони німецьких військовополонених у Москві. 17 червня 1944 р.

Академік Т. С. Мальцев (другий зліва) з ветеранами війни села Люджа Сумської області. Тут восени 1943 р. загинув його син — агроном, молодший лейтенант Костянтин Мальцев.

Син автора Володимир з дідусем — Олізаром Безручком, що обороняв Київ, був поранений під Лубнами, під обстрілом танків Гудеріана вивезений із котла, — біля самохідки, командиром якої О. М. Безручко закінчив Велику Вітчизняну війну в Берліні і був учасником параду Перемоги на Красній площі у Москві. Його спогади також використані автором у цій книзі.

Автор (праворуч) з ветеранами Великої Вітчизняної війни та онуками Ганною, Максимом і Богданом покладають квіти до меморіалу визволителям Полтави.

«...ХІБА ЄДИНА СОВІСТЬ»*

Замість післяслова

Мені не хочеться повертатися в війну. А вона вперто сниться, мучить кошмарами, катує жорстокою повторюваністю видінь: тільки проти мене одного вся залізна, нелюдська сила Європи і цілого світу, ніби проти мене й на мене знов і знов під пекельне завивання йдуть танки, ніби мене знов і знов кидають за колючі дроти концтаборів і знов розстрілюють, розстрілюють, розстрілюють... Вперше я побачив, як розстрілюють людину, на двадцять перший день після початку війни. Наше Друге Київське артилерійське училище кинули на оборону Києва, ми вкопували свої гаубиці на узліссі над річкою Ірпінь,

маскували від німецьких літаків, били по невидимих цілях, а ті «невидимі цілі» били по нас, і тоді несподівано вночі нас, першокурсників, посадили в машини (по дві гаубичні обслуги до одного

*В основу книги "Хто і де зірвав бліцкриг?" покладена книга "Задовго до салютів. Правда про генерала Кирпоноса", передмова до першого видання якої була написана в 1994 році патріархом української літератури ХХ століття Павлом Архиповичем Загребельним. Вона є післясловом до цієї книги.

кузова) і повезли через увесь Київ, неосвітлений, принишклий, мовби на віки вмерлий, через дніпровський міст, далі й далі, за Дарницю, за Бровари; в ліси, в сосни, в нетрі, і ми опинилися на безмежній передсвітанковій галявині, обставленій з боків похмурою літерою «П» такими самими, як ми, необстріляними курсантами Першого Київського арт-училища і Київського училища зв'язку, молоденькими бійцями-піхотинцями. У відкритій частині того каре була свіжовикопана довга яма, яка значилася двома горбиками піску, що білів, як смерть, а перед ямою стояв, понуривши русяву стрижену голову, ніби — червоноармієць, тільки простоволосий, босий, без пояса на гімнастерці, зі зв'язаними за спиною руками. Перед ним вишикувалося відділення бійців, у касках, з гвинтівками, що їжачилися холодними багнетами, осторонь, з одного боку — група генералів, всі якісь високі, страшні й хижі, а з другого — троє ще вищих, ще страшніших, ще хижіших, — трибунальці. І один із них готувався читати якийсь папір, мабуть, вирок, і в моторошній тиші шелестіння того паперу пролунало, як звук смерті, а на нього невидимою хвилиною наповзало ще одне шелестіння, зляканий шепіт тисяч голосів: «Кирпонос... Кирпонос... Кирпонос...»

Сам командуючий Особливим Київським військовим округом, що став тепер Південно-Західним фронтом, генерал-полковник Кирпонос зі своїм штабом, з генералами, в червоних лампахах, і полковниками, в рипливому новісінькому реміняччі командирської амуніції, був присутній, особисто керував цим нелюдським уроком, де залякування смертю нібито повинно було загартувати ще незміцнілі молоді серця, вселити в них сталь і мужність. Трибуналець читав. Рядовий такої-то частини, родом із Смоленської області, народився такого-то року, першого дня війни під Рава-Руською перебіг до ворога, добровільно здався фашистам, зрадив Батьківщину, був завербований, пройшов курси диверсантів, був скинутий на парашуті на станцію Дарниця, подавав ракетами сигнали німецьким нічним бомбардувальникам, був затриманий, у всьому признався, вирок: смерть.

І вже команда, і вже залп — короткий, болісний, різучий, і русявий смоленський хлопець (чи не такого через п'ять років змалює Андрій Малишко в своїй поемі «Прометей»: «О мій русявий Прометею, загублений в ночах війни!...»?) мовчки падає в глибоку яму, а ті троє високі й сухі, як довколишні сосни, підхо-

дять туди й по черзі стріляють з пістолетів, контрольні постріли, щоб не ожив, щоб добити, щоб...

Тоді не думалося ні про що, порожньо в голові, порожньо в душі, де ти, що з тобою, на якій землі, на якому небі, чи стояла тоді роса, чи була трава під ногами — не зміг би пригадати й на страшнім суді. Тільки й запам'яталось, що все було залізне, навіть повітря сизе і ніби залізне, і Кирпонос з усіма його генералами і полковниками — теж ніби залізні.

Лише згодом, коли вже пройшов війну і навчився бачити, думати і розуміти, згадуючи той перший страшний урок залякування, жахався: як вони, всі оті генерали і сам Кирпонос, який згодом загинув героїською смертю, як вони могли? Адже той смоленський юнак не був ні зрадником, ні диверсантом, ні парашутистом (безглузде саме припущення, щоб за якихось десять — п'ятнадцять днів простий піхотинець пройшов такий вишкіл), він був безвинною жертвою, бо для генералів (і ще для когось, аж до вусатого кремлівського катюги) конче потрібні були винні, жертви, потрібен був «матеріал» для залякування.

За перші неповні чотири місяці війни, з 22 червня по 10 жовтня 1941 року, за постановами особливих відділів НКВД і за вироками військових трибуналів було розстріляно 10201 чоловік, з них перед строем — 3321 (це з довідки, надісланої народному комісару внутрішніх справ СРСР Берії комісаром держбезпеки 3-го рангу Мільштейном).

І, напевне ж, не тільки Кирпонос власною особою освячував ті нелюдські, несправедливі езекуції, а й генерали Тюленєв на Південному фронті, Тимошенко і Жуков на Західному, Мерецков на Північному. Кирпонос був, як усі сталінські генерали, не гірший і не кращий, просто його військова доля склалася інакше: він єдиний з усіх радянських генералів такого рангу не був розстріляний Сталіним, не дослужився (на горах мільйонів трупів наших солдат) до маршала, а загинув чесною смертю в бою, за що ми й пам'ятаємо його і згадуємо ось уже понад півстоліття.

Власне, про все це читач довідається з книжки Федора Моргуна*, до якої я пишу це коротке вступне слово, хоч сам матеріал, на якому вона побудована, промовляє сам за себе і, щиро кажучи, ніяких вступних слів не потребує. Про генерала Кирпоноса почали писати десь років через двадцять після закінчення війни. Здасть-

ся, перша така стаття була в московському «Военно-историческом журнале» в 1964 році. Тоді в Києві вийшла книжка Г. Андреева і І. Вакурова «Генерал Кирпонос», а на Київській кіностудії ім. Довженка був поставлений режисером В. Денисенком за сценарієм В. Земляка художній фільм. Книжка Ф. Моргуна доповнює все відоме про генерала Кирпоноса новими даними не про нього самого, а про тих простих людей, яких генерал покликаний був захищати, а насправді вони самі стали на його захист, у найтяжчу, найтрагічнішу хвилину прийшли на поміч і виручку йому і його війську. Тоді, влітку сорок першого року, на величезних просторах України сталася подія, незнана в історії всіх відомих війн, ніким не відзначена, не зафіксована, не задокументована: не гігантська, до зубів озброєна армія захищала свій народ від ворожого нашествия, а народ захищав свою армію!

Саме про це спробував розповісти в своїй книжці Федір Моргун, у книжці, яка органічно входить до його недавно написаної книги-сповіді «Безсмертна душа України», де ми, як і в багатьох його попередніх творах, знов бачимо Федора Трохимовича людиною високої пристрасності й чесності, вірною своїм життєвим принципам, послідовною у відстоюванні істини і справедливості. Багато років Ф. Моргун був партійним керівником Полтавської області, але на відміну від усіх інших керівників обласного, республіканського і всесоюзного масштабу, не став примітивним службістом, що тільки й знає «виконувати план» та «забезпечувати поставки», а проникся до глибини душі долею простих людей, їхнім життям щоденним, долею нашої землі, її захистом і збереженням. Він не обмежився тільки суцим, тільки тим, що сьогодні на землі, а й усім тим, що заховане в ній, що вже пішло в землю, стало нею і стало нашою пам'яттю. Бо на землі й у землі живуть не тільки живі, а й мертві, мертві нікуди не діваються, вони завжди з нами, довкола нас. І ті, в кому не вбита совість, знають це, розуміють і роблять усе для пошанування їхньої пам'яті.

Совість у людях вбивали не тільки фашисти. Більшовики намагалися замінити її марксизмом-ленінізмом. Сьогодні дехто пробує підставити на її місце так звані ринкові відносини. А що людина без совісті? Згадаймо гіркий монолог Бориса Годунова з пушкінської трагедії:

*Ох! відаю: ніщо не може нам
Серед скорбот житейських спокій дати,
Ніщо, ніщо... хіба єдина совість.
Так, чистою, вона горює завжди
Над злобою, над темним поговором.
Та плямина єдина лиш на ній,
Єдина випадково завелася —
Тоді — біда! Немовби від чуми
Згорить душа, отрута сповнить серце,
Як молотком заб'ють в ушах докори,
І млосно так, і морок туманіє,
І хлопчики скривавлені в очах...
І втік би геть, та нікуди... як страшно!
Так, горе тим, хто совість заплямив.**

Федір Моргун належить до тих небагатьох, хто зберіг у собі совість, у кому вона живе, тривожна, болісна, чесна, і саме совість, а не просто почуття або пусте марнослів'я, диктує йому рядки його пристрасних книжок, водить його пером, велить щодня, щогодини йти на бій, ставати на захист цінностей і святинь. Щоб сказати про цю властивість Федора Моргуна, означити для читача найвищу категорію душі автора цієї книжки, я й написав передмову до неї.

Десять років тому Федір Трохимович прислав мені свою книжку «Поле без плуга», видану в бібліотеці московського журналу «Дружба народів». Дякуючи за книжку, я написав тоді: «Коли б я був диктатором, я б надав вам звання Отця Отчества, Апостола Чорнозему і звелів би поставити ваші статуї на всіх скіфських могилах (з яких археологи і трактористи давно вже постягали скіфських баб) і на ярмаркових майданах українських сіл, селищ і містечок.

Гай, гай! Будемо жити так і боротися далі за свою землю і за народ на ній!»

Залюбки повторюю ці слова і сьогодні.

Павло ЗАГРЕБЕЛЬНИЙ

*У Кончі Озерній під Києвом,
30 листопада 1994 року.*

*Переклад Ф. Петрушевського, ім'я якого понад п'ятдесят років було під забороною.

ПРО АВТОРА

Федір Трохимович МОРГУН народився в 1924 році в Донецькій області. Учасник Великої Вітчизняної війни, тричі поранений. У 1949 році з відзнакою закінчив Дніпропетровський сільськогосподарський інститут. Працював на Полтавщині (1949—1954) — агрономом, директором радгоспу, потім у Казахстані на цілині (1954—1966) — директором радгоспу; очолював Цілинне крайове управління сільського господарства. Завідувач сектора Сибіру сільгоспвідділу ЦК КПРС (1966—1969), перший заступник голови Ради Міністрів Киргизької РСР (1969—1973). У 1973 році обраний першим секретарем Полтавського обкому партії. Проводив активну пропаганду і впровадження ґрунтозахисного землеробства, обласштування сіл і хуторів, категорично виступив проти лінії керівництва Компартії й уряду ліквідувати так звані неперспективні села.

У 1978 році відмовився від пропозиції Л. Брежнєва зайняти вакансію секретаря ЦК КПРС по сільському господарству.

Він сподівався, що на цю посаду будуть призначені відомі аграрії — В. Месяц (міністр сільського господарства СРСР) чи В. Карлов (зав. відділом ЦК КПРС), чи С. Манякін (перший секретар Омського обкому партії), які також були в кадровому резерві. Але пленум обрав М. Горбачова, якого просував Ю. Андропов.

У 1988 році призначений головою вперше організованого Державного комітету СРСР з охорони природи.

У червні 1989 року на засіданні уряду в Кремлі виступив із критикою прийнятої Політбюро ЦК КПРС і Радою Міністрів програми будівництва заводів з виробництва штучного кормового білка з парафіну нафти. Доводив, що білкова проблема буде успішно вирішена тільки за рахунок збільшення виробництва гороху, сої, ріпака, соняшнику і кормів з бобових і багаторічних трав — багатомільярдні кошти треба передати сільському господарству, а не витратити їх на спорудження економічно витратних і екологічно шкідливих заводів.

За цю пропозицію одержав від Горбачова і Рижкова відставку.

Незабаром усі високопоставлені опоненти в Політбюро й уряді переконалися, що проект учених-мікробіологів — блеф, а Ф. Моргун був правий. Про це детально описано в книзі «Кінець света? Или...».

Восени 1990 року, коли голодуючі студенти Києва примусили керівництво України відправити у відставку Голову Ради Міністрів В. Масола, відомий український поет і депутат Верховної Ради СРСР Борис Олійник вніс пропозицію Першому секретареві ЦК Компартії України Гуренку призначити керівником уряду республіки Ф. Моргуна. Водночас секретар Закарпатського обкому партії М. Волощук звернувся з цією ж пропозицією до Голови Верховної Ради України Л. Кравчука. Обидва — відмовили. У книгах Ф. Моргуна «Безсмертна душа України» і «Переорані покоління» читач має змогу познайо-

митися з програмою дій уряду, яку він підготував на випадок призначення на посаду Голови Ради Міністрів. Вона актуальна і сьогодні.

Опинившись на пенсії, займався творчою діяльністю, вів широку пропаганду впровадження ґрунтозахисної технології обробітку ґрунту, переходу на екологічно чисте землеробство в Україні і Росії. З 1995 по 2001 рік — радник глави адміністрації Белгородської області, допомагав губернатору Є. С. Савченку замінити плуг на плоскорізну ґрунтозахисну технологію обробітку ґрунтів. З 2001 року — радник губернатора Полтавської області.

Доктор сільськогосподарських наук, член-кореспондент Міжнародної Слов'янської академії, обраний членом Української академії аграрних наук. Має нагороди: Герой Соціалістичної Праці, чотири ордени Леніна, два — Вітчизняної війни I ступеня, чотири — Трудового Червоного Прапора, кавалер ордена Миколи Чудотворця, яким нагороджують за примноження добра на Землі. У 1998 році за внесок у сільськогосподарську науку і практику, за значну природоохоронну роботу удостоєний звання Людина року в Росії. У 2004 році за плідну екологічну і публіцистичну діяльність та з нагоди 80-річчя нагороджений Президентом України орденом Ярослава Мудрого V ступеня.

Прозаїк-публіцист, член Спілки письменників СРСР із 1974 року. Автор книг: «Совхоз в боротьбе за хліб», «Будни целинного совхоза» (1959), «Думи о целине» (1968, 1969), «Хліб і люди» (1973, 1975, 1979; видана українською, російською, узбецькою, вірменською, азербайджанською, арабською, польською, чеською, угорською, болгарською, англійською, французькою, німецькою та іншими мовами), «Поле без плуга» (1981, 1982, 1984), «На землі — господарем» (1976), «Розкажи, поле...» (1981, 1984), «Уроки Мальцева» (1988), «Зависит от каждого» (1987), «Відставка колгоспам...

А навіщо?» (1992, 1993), «Конец света? Или...» (1991, 1994, 1997, 1998), «Задовго до салютів. Правда про генерала Кирпоноса» (1994), «Бессмертная душа Украины» (1994), «Безсмертна душа України. Задовго до салютів: Правда про генерала Кирпоноса» (1995, 1996), «Борозда» (1996), «Перепаханные поколения» (1998, 1999, 2001), «Селянин — Світова Душа» (1999, 2000, сім видань), «Проклятие войне» (2001, п'ять видань), «Порятуймо майбутнє людства» (2002), «Куди йдеш, Україно?» (2003, три видання), «Доля Прометея з України» (2003), «Керівники держав, не бійтеся бути святими» (2003, два видання), «Плугом по... долях дітей» (2003, два видання), «Мертва хватка сталінізму» (2005, два видання); нарисів: «Незатребуваний геній Вернадського» (2002), «Душа світу: українка у війну і після перемоги» (2002), «Степові кургани і ми» (2002), «Винні ми самі. Роздуми про рідну мову» (2002), «Розсварять — згинемо» (2005), «Позбудьмося мертвої хватки сталінізму» (2005), «У полоні нав'язливих химер чи наклепи на замовлення?» (2005).

Багатою на події й досягнення життєвому шляху Ф. Т. Моргуна присвячені: диалогія Миколи Костенка «Епоха Моргуна: хліб і правда» («Письменницькі роздуми про селянського сина», 2000; «Поки селянин у полі є», 2004); нарис Віктора Женченка «Україна ловила Федора Моргуна, та не спіймала» (2002); книги Володимира Моргуна «На захист батька» (1996, 1997, 1998), «Витязь степу» (1999, 2002), «Психохірургія наклепів» (2005).

ЗМІСТ

Художньо-публіцистичне видання

Федір Трохимович МОРГУН

ХТО І ДЕ ЗІРВАВ БЛІЦКРИГ?

На першій сторінці обкладинки:
генерал-майор Михайло Кухаренко

ЗМІСТ

<i>Олександр Омельченко. «Дорогі друзі! Шановні співвітчизники!»</i>	Замість передмови.	5
Від автора		8
Раптовий напад чи домовлені піддавки?		10
Бої на Україні бісять Гітлера		16
Воїни Кирпоноса і кияни рятують Москву		24
Велич Кутузова і чергова послуга Сталіна... Гітлеру		28
Свідчення Гудеріана: німці програли війну в 1941 році на Україні		36
Героїчна оборона Києва врятувала не лише Москву		39
Дорога ложка до обіду		44
Загибель генерала Кирпоноса, або Честь офіцера — вища за життя		47
Наші «Фермопили»		50
Сталін як поплічник... Гітлера		54
Завіт Володимира Мономаха: якщо пересваритеся — втратите все!		85
Люди сподіваються		100
Абсурди війни		104
<i>Павло Загребельний «...Хіба єдина совість».</i>		
Замість післяслова.		120
Про автора		125

Редактор Г. М. Михайленко
Художньо-технічний редактор Г. П. Гринько
Коректор Л. М. Балакіна
Комп'ютерна верстка О. М. Хомряк

Видавниче агентство «Дивосвіт».
36000, Полтава, вул. Шевченка, 56.
Тел. (05322) 7-51-01, тел./факс (0532) 50-65-63.

**Свідоцтво про внесення до Державного
реєстру серія ДК № 866 від 22.03.02.**

На першій сторінці обкладинки:
генерал-полковник Михайло Кирпонос.

ЗМІСТ

Олександр Омельченко: «Дорогі друзі!»	
Шановні співвітчизники! Замість передмови	5
Від автора	8
Радиковий непадчудю домоваці підданці?	10
Вой на Україні бісаять Гітлери	16
Война Карповоск і війна рятують Москву	24
Зелені Дутузова і чергова послуга Сталіна... Гітлеру	28
Свідчення Гудермана: німці програли війну в 1941 році на Україні	30
Героїчна оборона Києва врятувала не лише Москву	39
Дорога ложка до обіду	44
Загибель генерала Карповоска, або Черговий обішар	47
Вітати на життя	50
Німі «Фері»	54
Сталін як пошанувати	54
Знайт Володимир	85
Людвиг пере-варитися	100
Людвиг сподобався	104
Абсурди війни	104
Павло Дербезовий	120
Замість після-мова	125
Про авто	125

Підписано до друку 01.03.06. Формат 60x84/16.

Папір офсетний. Гарнітура SchoolBookC. Друк офсетний.

Ум. - друк. арк. 7,7. Ум. фарб. - відб. 8,2.

Обл. - вид. арк. 6,2. Тираж 3000 пр.

Вид. № 13.